

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Historický ústav FF

Diplomová práce

Michael Sekyrka

**VŠEDNÍ DEN V INTERNAČNÍM TÁBOŘE
PÍSEK-CERHONICE**

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.**

České Budějovice 2007

ANNOTATION

This Submitted diploma thesis deals with the life of the German People in the Internment camps in the town of Pisek and the village of Cerhonice in the years 1945-1947. The first camps for German People came into existence as early as in May 1945. The subject of this diploma thesis is the description of the already operating facility in Pisek, which started its operation in November 1945 and the facility in Cerhonice, which came into existence in February 1946.

In these facilities were located above all German people who were supposed to be transported. In addition, people who were subject to labor duties and people who offended against the former Czechoslovakia.

The aim of this diploma thesis is to describe the organization and history of the facilities and the daily routine of the people in the camps, board and health care, escapes and penalties, description of the personality of the warders and, of course, the expulsion and transportation. Although camps existed in the district of Pisek from the year 1945 to the year 1947, there has not been published up to now any monograph about these camps. An important role in the creation of this diploma thesis played the fund called Regional Internment camp Pisek-Cerhonice deposited in the State district archive in Pisek and the fund called Manor Cerhonice-Lučkovice-Mirotice deposited in the State regional archive in Třeboň. Last but not least, I browsed through the regional newspapers and I used the depositions of the German People.

The whole text is divided into fourteen chapters which are subdivided into subchapters. Textual or picture enclosures are appended to the diploma thesis to enrich the whole text.

ANOTACE

Předložená práce se zabývá životem Němců v internačním a sběrném táboře Písek a Cerhonice v letech 1945-1947. První tábory pro německé obyvatelstvo vznikaly živelně v Písku bezprostředně v květnu 1945. Tématem diplomové práce je popis již organizovaného střediska v Písku, které začalo svoji činnost v listopadu 1945 a střediska v Cerhonicích, které vzniklo v únoru 1946. V těchto střediscích bylo umístěno především německé obyvatelstvo určené k odsunu, dále osoby podléhající pracovní povinnosti a osoby, které se za války provinily proti Československé republice.

Cílem diplomové práce je popsat organizaci a historii středisek, všední den osob ve středisku, stravování a lékařskou péči, útky a tresty, popis osobnosti dozorce a samozřejmě i odsun a transporty. Ačkoliv existovala střediska v píseckém okrese od roku 1945 do roku 1947, nevyšla o nich až do dnešní doby žádná monografie. Primárním pramenem pro mou práci byl velmi obsáhlý fond Krajské internační a sběrné středisko Písek-Cerhonice, uložený v Státním okresním archivu v Písku a fond Velkostatek Cerhonice uložený v státním oblastním archivu v Třeboni. Dále jsem využil svědectví internovaných Němců a dobový tisk.

Text je rozdělen do čtrnácti kapitol, z nichž některé jsou pro přehlednost rozčleněny na podkapitoly. K práci jsou rovněž připojeny textové a obrazové přílohy, které slouží k doplnění celého textu.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedení pramenů a literatury.

Prohlašuji také, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 29.11. 2007

.....

podpis

Věnováno ženě, bez níž bych nebyl, co jsem, a bez níž nejsem, co jsem byl-
mojí mamince Marii Sekyrkové

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Jiřímu Dvořákovi za vedení této práce i za jeho lidskou podporu v době pro mě tak těžké. Děkuji rovněž Ulrike Zischka, dceři bývalého cerhonického lékaře za poskytnuté informace. Tuto práci bych nikdy nenapsal bez podpory mojí rodiny, rodiny Šauerů a rodin Holých.

Obsah

1. Úvod	8
2. Vznik a organizace středisek	13
3. Vznik internačního a sběrného střediska v Písku a střediska v Cerhonicích	17
3.1 První poválečné tábory a tábor na Wasserplatze.....	17
3.2 Organizace tábora na Wasserplatze	18
3.3 Vznik tábora v Písku v Čelakovského ulici a střediska v Cerhonicích	20
4. Kapacita středisek v Písku a Cerhonicích	24
5. Personál středisek v Písku a Cerhonicích	29
5.1 Počty dozorců, jejich vzdělání a výše platu	29
5.2 Sadističtí dozorcí.....	31
5.3 Práva a povinnosti dozorce.....	35
6. Stravování ve středisku	41
7. Zdravotní péče	45
8. Dny všední i sváteční	53
9. Děti ve středisku	59
10. Zaměstnavatelé	62
11. Útěky	71
12. Tresty	75
13. Skladba osob ve středisku	81
14. Odsun a transporty	86
15. Zánik KIS Písek-Cerhonice	94
16. Závěr	97
17. Seznam zkratk	100
18. Seznam pramenů a literatury	102
19. Seznam příloh	119

1. Úvod

Květen roku 1945 znamenal pro obyvatele Československa konec nacistické nadvlády v českých zemích.¹ Po šesti letech mohl český národ opět svobodně dýchat.² Na jedné straně radost, na druhé straně touha potrestat příkoří spáchaná během uplynulých šesti let nacistické perzekuce.³ Rok 1945 znamenal ve svých důsledcích konec soužití dvou národů-Čechů a Němců v prostoru českých zemí a definitivní zpřetrhání staletých vzájemných vazeb, vztahů a pout. V diplomové práci jsem se pokusil zmapovat vzniklou poválečnou situaci v jihočeském Písku v letech 1945-1947.⁴ Zvolil jsem si téma "Všední den" v internačním a sběrném středisku v Písku a v Cerhonicích, jelikož mě toto téma zaujalo z několika rovin.

Na jedné straně mě fascinovalo dlouhé soužití Čechů, Němců a Židů na našem území, které bylo přese všechny problematické okolnosti a situace vždy pro všechny národnosti plodné, a zaujala mě i tragédie, v kterou toto naše „vzájemné dlouholeté stýkání a potýkání“ vyústilo.

Dále jsem se během mého studia v Německu na univerzitě v Regensburgu v roce 2005 seznámil s mnoha pamětníky těchto osudných dnů. Poznal jsem osoby, které zažily odsun, pro Němce tzv. Vertreibung. I pro mě bylo velkým zážitkem, že ještě více jak 60 let po odsunu někteří z nich pláčou či s bolestí mluví o své minulost nebo jednoznačně cítí ve svém srdci čistou nenávisť. To jsou ti, kteří budou v Čechách navždy vidět "zločince", kteří je neprávem vyhnali z jejich domova.⁵ Setkal jsem se ale také s těmi, kteří vědí, že příčinou poválečného příkoří byla nacistická perzekuce v letech 1938-1945.⁶ Uvědomil jsem si, že v případě historie česko-německých vztahů se jedná o nesmírně složitou problematiku, v níž vždy jedna strana bude

---

¹ Více Rudolf MAIER, *Tschechen, Deutsche und der zweite Weltkrieg. Von der Schwere geschichtlicher Erfahrung und der Schwierigkeit ihrer Aufarbeitung*, Hannover 1997, s. 23-37.

² Blíže popisují bezprostřední nálady po osvobození Karel KAPLAN, *Pravda o Československu 1945-1948*, Praha 1990, s. 5-22; KOLEKTIV, *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*, Praha 2001, s. 198-219.

³ Tato touha rostla se zveřejňováním svědectví o nacistických bestialitách v koncentračních táborech a s příchodem prvních vězňů.

⁴ Tímto rokem skončila činnost KIS Cerhonice.

⁵ Záznam rozhovoru s Theresie Hohmann z 31.srpna 2007, která, odsunuta jako šestileté dítě, vidí dodnes v Čechách zločince, protože ubližovali rodičům a příbuzným. Mluví také o „Heimatrecht“-právu na domov, které Češi Němcům vzali. Lidice vidí jako potrestání vrahů Heydricha.

⁶ Ulrike Zischka, dcera německého lékaře v KIS Cerhonice, která se již desítky let snaží o vzájemné porozumění Čechů a Němců. V sudetoněmeckém prostředí tak narážíme na dvě skupiny. Jedna je nesmiřitelná, druhá se snaží o vzájemné porozumění.

obviňovat tu druhou z podjatosti. Český a německý pohled na poválečnou historii se naprosto liší.⁷ Rozhodl jsem se, že se ve své práci budu snažit nezastupovat ani jeden z těchto pohledů. Pro některé Němce bude má práce strohá, nenaleznou v ní srdceryvné popisy mučení a zabíjení Němců, pro mnohé Čechy bude nepochopitelné, že se ve své práci věnuji životu Němců po roce 1945 s poukazem: „*Vždyť si to přece zasloužili*“.

Při výběru tématu jsem se soustředil na život obyvatelstva určeného k odsunu ve střediscích v Písku a v Cerhonicích. Věděl jsem o jiných internačních táborech⁸ v českých zemích, ve kterých docházelo k zabíjení a mučení německého obyvatelstva, ale rozhodl jsem se prozkoumat situaci v píseckém a cerhonicím středisku. Oblast Písecka mě zaujala z toho důvodu, že se zde před válkou nenacházela prakticky žádná německá menšina, a nedocházelo tu k bezprostřednímu střetávání Čechů a Němců, jak tomu bylo například na Šumavě, Liberecku či v jihlavském jazykovém ostrově.⁹ S koncem války se ale Písecko stalo útočištěm, či zastávkou desetitisíců Němců, a to jak vojáků, tak i civilistů prchajících před Rudou armádou.

Jelikož rozsáhlost a složitost dané problematiky několikrát převyšuje rozsah této práce, pokusil jsem se postihnout především základní aspekty života obyvatel ve středisku.

Stěžejní téma, kterým se ve své diplomové práci zabývám, je: „*Jak vypadal běžný den v internačním a sběrném středisku?*“ Předmětem mého zájmu jsou otázky dotýkající se vzniku táborů v Československu, vzniku prvních táborů v Písku a později organizovaných středisek v Písku a v Cerhonicích, životních podmínek obyvatel střediska, zdravotní péče, kvality stravování a ubytování, náplně jejich volného času,

---

⁷ Doporučuji prostudovat práce Peter GLOTZ, *Die Vertreibung*, München 2003. Dále Emil FRANZEL, *Die Vertreibung Sudetenland 1945-1946*, Landshut 1979. Obě práce se částečně věnují historií před rokem 1945. K porozumění dané problematiky je potřeba vnímat odlišný německý pohled na Rakousko-Uhersko a hlavně dobu první republiky. Obě strany chápou společné dějiny naprosto diametrálně odlišně. Například doba První republiky, pro Čechy často interpretována jako doba zlatého věku, pro Němce naopak jako doba ponížení, bídy a nespravedlnosti. I pohled na Mnichovskou dohodu se často až diametrálně rozchází. Němci viděli tuto dohodu jako spravedlivé ukončení československého bezpráví. Dokonce i představitel sudetoněmeckých sociálních demokratů Wenzel Jaksch považoval v londýnské emigraci Mnichovskou dohodu jako spravedlivou.

⁸ Srov. Státní okresní archiv Písek (dále SOKA Písek), Krajské internační a sběrné středisko Písek-Cerhonice (dále KIS Písek-Cerhonice), inv. č. 62, sign. IIB/13, kart. 18. Podle opisu z 12. března 1946 se mělo používat nanovo pouze označení středisko. Tento úzus platil ale již od 17. prosince 1945.

⁹ Blíže o počtech obětí během okupace na Písecku Jiří PRÁŠEK, *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2006*, Písek 2006.

mzdy, přestupků, trestů a práce, kterou museli obyvatelé střediska vykonávat, odsunu, a v neposledním řadě se snažím popsat osobu dozorce a jeho práva a povinnosti. Všechna tato témata jsou shrnuta v jednotlivých kapitolách.

Ve své práci čerpám především z fondu Krajské internační středisko Písek-Cerhonice (dále KIS Písek-Cerhonice) v píseckém státním okresním archivu (dále SOkA). Tento fond popisuje situaci v píseckém i cerhonickém středisku od počátku až do rozpuštění. V píseckém archivu využívám i fondy Archivu obce Cerhonice. Velmi podmětné ke studiu problematiky internačních a sběrných středisek byly i fondy Městský úřad Písek a Doplnky k Okresnímu úřadu Písek, které jsou uloženy taktéž v SOkA Písek. Dále pro dokreslení poválečné situace a pro doplnění otázek týkajících se hospodářství využívám fondů Mimořádný lidový soud Písek a Velkostatek Cerhonice, uložených ve Státním oblastním archivu (dále SOA) v Třeboni. Okolnosti vzniku střediska v Cerhonicích a některé jeho nedostatky jsem se dozvěděl v Archivu Ministerstva vnitra v Kanicích. Jelikož se věnuji tomuto tématu již několik let, bylo mým velkým přáním sehnat pamětníky, kteří prošli středisky v Písku a Cerhonicích. Z tohoto důvodu jsem podal inzerát v Sudetendeutsche Zeitung, ústředních novinách sudetských Němců.

Bohužel přímého pamětníka jsem nesehnal, za to se mi ale ozvala paní Ulrike Zischka, dcera německého lékaře působícího v KIS Cerhonice. Ta mi poskytla dvanáct dopisů svého otce, které mě blíže seznámily se situací v Cerhonicích a posloužily mi jako východisko při poznávání každodennosti ve středisku.¹⁰

K lepší orientaci v poválečné situaci na Písecku používám i dobového tisku, konkrétně Písecké listy z let 1945 –1946 a Písecký kraj z let 1945-1946, přičemž k těmto pramenům přistupuji na základě vnější a vnitřní kritiky, neboť tyto tiskoviny vznikaly v bouřlivých poválečných letech a jsou ovlivněny subjektivním postojem jejich pisatele. Přesto jsou vynikajícím materiálem vypovídacím o náladách a situaci v Písku. I když se mi nepodařilo najít přímého pamětníka píseckého a cerhonického střediska, našel jsem několik Němců, kteří prošli jinými středisky v českých zemích a jejichž svědectví ve své práci hojně využívám. Tyto výpovědi a vzpomínky používám jako srovnání s píseckým, či cerhonickým střediskem. Pomocí tohoto

---

¹⁰ Ačkoliv byly dopisy cenzurovány jak českými, tak v Německu americkými úřady, dozvěděl jsem se z nich mnoho reálií, například o černém trhu atd.

srovnání hledám odpovědi na výše položené otázky. K bližšímu poznání struktury a života ve střediscích jsem čerpal z knihy Tomáše Staňka *Tábory v českých zemích 1945-1948*.¹¹ Jedná se zatím o jedinou knihu zabývající se komplexně problémem táborů a středisek v Čechách.

Jelikož internační a sběrná střediska vznikala často na místě protektorátních táborů, čerpám svoje poznatky i z knihy Jindřicha Pecky *Váleční zajatci na území protektorátu Čechy a Morava*.¹² Značný prostor věnuji i současné německé literatuře zabývající se problematikou života v internačních, sběrných a pracovních střediscích. Často však tato literatura vychází výlučně z emotivně podbarvených zážitků. Přesto obzvláště vydané edice německých pramenů mi byly velkým pomocníkem při zjišťování a porovnávání situace v ostatních táborech a střediscích. Již dnes jsou mnohé historické knihy německých autorů napsány střízlivou věcnou formou a poválečnou situaci chápou jako vyústění předchozích let.¹³ Odlišné chápání poválečné situace existovalo v bývalé západní Spolkové republice Německo a Německé demokratické republice.¹⁴ Sametovou revolucí a sjednocením Německa započalo období, kdy jak naši, tak němečtí historici mohli poprvé po letech komunismu navštívit archívy sousedního státu. Vzniklo mnoho vynikajících prací. Český badatel se mohl poprvé seznámit s realitou krutých poválečných excesů a dozvědět se tak i jinou než dosud proklamovanou oficiální verzi odsunu německé menšiny z Československa. Obě strany získaly možnost společně spolu debatovat a porovnávat výsledky svých badatelských projektů. Bohužel ani tato možnost plně nepřispěla k řešení všech otázek, které rozdělují obě národnosti.

Diplomová práce se zabývá internačními středisky v Písku a Cerhonicích na základě mikrohistorického přístupu. Mým záměrem bylo poznat každodenní život ve jmenovaných střediscích. Jelikož jsem se snažil ve své práci popsat život skupiny ve středisku, používal jsem metod skupinovou, biografickou, přímou a v některých úsecích jsem využil i nepřímou metodu. Má práce by nebyla úplná bez vzpomínek

---

¹¹ Tomáš STANĚK, *Tábory v českých zemích 1945-1948*, Opava 1996.

¹² Jindřich PECKA, *Váleční zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava*, Praha 1995.

¹³ Více Arno SURMINSKI, *Flucht und Vertreibung. Europa zwischen 1939-1948*, Hamburg 2004.

¹⁴ V NDR bylo trestné používání výrazu Flüchtling-uprchlík a musel se používat termín „Umsiedler“-přesídlenec. Ze 4,1 milionu německých vyhnanců uteklo z NDR jen do roku 1961 900 tisíc občanů. Více Petra RÖSGEN, *Flucht, Vertreibung, Integration*, Bielefeld 2006.

pamětníků, s nimiž jsem pracoval pomocí metody interwiev, a tak je v mé práci zastoupena i tzv. „oral history“.

Přestože se nám již dnes může zdát poválečný odsun, s ním spojené excesy a internační a sběrné tábory a střediska jako něco nelidského a špatného v našich dějinách, nesmíme zapomínat na předchozích šest let nacistické perzekuce. Nacistická hrůzovláda probudila v lidech ty nejhorší vlastnosti.¹⁵ Touha po pomstě byla obrovská. Poválečný odsun je pochopitelný, jelikož se našim předkům zdál jako jediné možné zabránění dalšímu střetu mezi Čechy a Němci, jediné možné zabránění další válce.¹⁶ Cílem této práce není samozřejmě omlouvání sadistických vrahů, kteří svůj hněv po válce vybíjeli na bezbranných německých starcích, ženách a dětech, a to jak při tzv. divokém odsunu, tak i v internačních a sběrných střediscích.¹⁷ Byl bych rád, aby tato práce přispěla k lepšímu pochopení a zmapování života Němců v internačních a sběrných střediscích především na Písecku, částečně v celých českých zemích.

---

¹⁵ Z řad komunistů zazněl dokonce i takovýto názor: „*Jsem li komunistou a mám otce nebo bratra, o němž vím, že je nepřitelem našeho státu nebo byl zrádcem národa, jest mojí povinností jít a říct, že můj bratr patří před soud. Je to trnitá, bolestná cesta, ale komunista musí mít v sobě tolik síly, aby zvládl takový úkol.*“ Srov. T. STANĚK, *Tábory*, s. 18.

¹⁶ Hugo FRITSCH - Pavel MACHÁČEK - Zdena NĚMCOVÁ - Vladimír NOVÁK, *Bylo mi 13*, Plzeň 2004, s. 113. „*A pak se začali vracet domů vězňově z koncentračních táborů. Zničení, nemocní, jen trochu živí, ale živí. A vyprávěli o obětech a podmínkách, v nichž léta žili a umírali. Tehdy bylo i nejslušnějším a nejčestnějším lidem těžko ubránit se nenávisti, nenáviděli jsme sami zvuk německého jazyka... Jasně jsme se rozpomínali na jejich hromadné provolávání, že chtějí domů-“*Heim ins Reich!*“- a opravdu si nikdo nedokázal představit, že bychom mohli zase společně tak klidně a důvěřivě žít jako před válkou.“*

¹⁷ Někteří z nich se snažili těmito „vlasteneckými akcemi“ zakrýt svoji válečnou spolupráci s gestapem. Blíže o dozorcích v poválečných věznicích a táborech T. STANĚK, *Tábory*, s. 76-88.

2. Vznik a organizace středisek

S vytvořením sítě táborů¹⁸ pro přechodné umístění obyvatel německé národnosti se počítalo již před květnem 1945.¹⁹ Důvody vzniku táborů byly několikéré: 1) Bylo třeba zajistit pobyt a pracovní nasazení válečných zajatců. 2) Jako naléhavé se pokládalo zabezpečit přechodný pobyt uprchlíků a zavlčených osob. 3) Dočasné zadržení Němců před jejich nuceným vysídlením za hranice. 4) Umístění zajištěných a internovaných osob, pro které nestačila kapacita věznic a trestních ústavů (mezi tyto osoby patřily i osoby české národnosti). 5) Umístění osob nucených opustit svá bydliště za účelem pracovního nasazení.²⁰

V evropském prostoru po roce 1945 byla takto propracovaná síť rozlišných táborů zvláštností.²¹ V mnoha případech vznikly tyto tábory na místě bývalých koncentračních, kárných a výchovných táborů a středisek sloužících ke koncentraci Židů a romského etnika. Od 29. října 1945 lze tábory rozdělit do třech základních typů.²² První typ tábora a středisek-internační; ta soustřeďoval osoby podezřelé a vyšetřované z kolaborantství a zrádcovství na základě retribučního dekretu číslo 16/1945 Sb. z 19. června 1945 a osoby, které měly být postaveny před mimořádné lidové soudy (dále MLS).²³ Zvláště při zatýkaní Čechů a Slováků docházelo často k nespravedlivým obviněním. V návrhu oběžníku ministerstva vnitra se konstatuje, že mnohdy se zakročuje proti naprosto nevinným osobám způsobem, který je přirovnáván

---

¹⁸ S dobovým územ je od 17. prosince 1945 používán synonymní termín středisko. Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13. V této práci je používáno označení „tábory“ většinou pro tábory vzniklé bezprostředně po osvobození.

¹⁹ V IX. kapitole Košického vládního programu se uvádělo: „*Budou zřízeny tábory pro konfinování německých a maďarských příslušníků, již měli jakoukoliv spojitost s nacistickými a fašistickými organizacemi, s jejich aparátem a jejich ozbrojenými a teroristickými formacemi.*“ Srov. *Dokumenty moderní doby*, Praha 1978, s. 474-478.

²⁰ Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv.č 48, sign. IIB/1, kart. 1.

²¹ Ferdinand SEIBT, *Deutschland und Tschechen. Geschichte einer Nachbarschaft in der Mitte Europas*, München 1992, s. 356. „...*Allerdings sind solche Vertreibungslager, zumindest im Vergleich der Vertreibung der Deutschen aus dem östlichen Mitteleuropa, weitgehend eine tschechische Besonderheit. Es gab überdies auch Arbeits- und es gab Straflager auf böhmischen und mährischen Boden, mit Tausenden von Toten.*“

²² Více SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv.č 48, sign. IIB/1, kart. 1.

²³ KOLEKTIV, *Rozumět dějinám*, s. 282. „*O přísnou spravedlnost volají neslychané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu. Podrobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili přitom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene.*“

k metodám uplatňovaným za okupace gestapem. „Bylo prokazatelně zjištěno, že řada jednotlivců byla zatčena a šikanována, aniž byla uvedena konkrétní provinění nebo byly po ruce důkazní prostředky, přičemž obviněným nebyla dána možnost obrany.“²⁴

V pracovních táborech a střediscích se nacházely osoby, které podléhaly pracovní povinnosti na základě dekretu číslo 71/1945 Sb., vydaného 9. září 1945,²⁵ a osoby, které byly pracovníčně použity mimo dosavadní bydliště.²⁶ Sběrné tábory a sběrná střediska sloužila k pobytu Němců a osob německé národnosti, které neměly československou státní příslušnost a přicházely v úvahu pro odsun.²⁷

Do podzimu 1945 vzniklo českých zemích 500 větších či menších táborů,²⁸ ve kterých žilo v 150 000 osob, z toho 16 000 dětí ve věku do 15 let.²⁹ Kapacita těchto táborů ale nepostačovala obrovskému náporu Němců, proto byli Němci internováni i ve školách, kinosálech, stodolách, chlévech atd. I když ve své práci používám komparativní metodu, každý tábor a každé středisko bylo originální a každý tábor i každé středisko mělo zvláštnosti, kterými se odlišovaly od ostatních táborů a středisek. Důležitým kritériem byla postava velitele tábora či střediska. Neméně významné bylo, komu byl tábor či středisko podřízeno: Zda československým orgánům, či Rudé armádě anebo US Army.³⁰ Němci měli pochopitelně strach z chování Rusů. I v Písku děsili sovětští vojáci příslušníky tábora na Wasserplatze.³¹

Krádeže a znásilňování patřilo ke věcem páchaných sovětskými vojáky v internačních střediscích českých zemích.³² Důvod, proč se Rusové takto chovali, je

---

²⁴ T. STANĚK, *Tábory*, s. 21.

²⁵ Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv.č 48, sign. IIB/1, kart. 1.

²⁶ Pracovní povinnost se vztahovala na ženy ve věku od 15 do 50 let a na muže ve věku od 14 do 60 let.

²⁷ Více T. STANĚK, *Odsun*, s. 52-86.

²⁸ Srov. TÝŽ, *Tábory*, s. 28.

²⁹ KOLEKTIV, *Rozumět dějinám*, s. 210.

³⁰ O americkém a britském postoji blíže Alfred M. de ZAYAS, *Die Anglo-Amerikaner und die Vertreibung der Deutschen*, München 1981.

³¹ J. PRÁŠEK, *Prácheňské muzeum*, s. 24. Ota Peroutka vzpomíná: „Němci se strašně báli Rusů. Poznal jsem to za svého působení v táboře více než dost. Jeden případ stojí zvlášť za zaznamenání. Už se nepamatuji, který den to byl, dostali jsme opět do tábora další přírůstek. Byla to skupina asi sto lidí, která přijela na selských vozech (Němci těmto karavanám říkali Treck) Jejich Treckführer, tj. vedoucí skupiny se zdráhal se svými lidmi vstoupit do tábora, dokud nedostal ode mě svatosvaté ujištění, že tábor opravdu není pod ruským velením. A ještě, když už jsem dal strážnému rozkaz k zvednutí závory u vchodu do tábora, uchopil mně Treckführer za rukáv a hrobovým hlasem povídal: „A jestli tam jsou přece jenom Rusové, tak nás raději postřílejte hned tady na silnici!“

³² Záznam rozhovoru s Ferdinandem Porschem dne 8. června 2007. Podle jeho vyprávění ze znásilňovali Rusové v Liberci nejen Němky, ale i české ženy. Manželé těchto českých žen si pochopitelně stěžovali sovětskému velení a to příslušné provinilce popravilo.

ten, že chtěli Němcům odplatit, co napáchali v Sovětském svazu.³³ Na některých místech pouštěli čeští dozorcí do táborů opilé ruské vojáky, kteří tu znásilňovali německé ženy.³⁴ Sovětští vojáci byli neustále živeni nenávistnou propagandou proti Němcům.³⁵ I v Písku se nacházela těhotná Gertruda Langerová, nar. 21. listopadu 1921 v Brně, která byla v květnu 1945 znásilněna ruským vojákem.³⁶ Zajímavé je, jak se v této době bezprostředně po květnu 1945 označovaly některé tábory. Používalo se mimo jiné označení záchytný, zajišťovací, kárný a jednu dobu dokonce i koncentrační tábor.³⁷

V různých táborech se v letních měsících r. 1945 ocitly nejen osoby se zřejmou nacistickou minulostí, ale často početné skupiny Němců včetně žen a dětí, kterým nebyla později prokázána žádná vina. V atmosféře podezření vůči všemu německému bylo někdy tvrdě nakládáno dokonce i s německými antifašisty, členy demokratických stran i s duchovními a osobami české národnosti, jejichž manželský partner byl Němec.³⁸ Zvláště při zatýkání Čechů a Slováků docházelo často k nespravedlivým obviněním. Podle přibližných odhadů zemřelo v českých a moravských internačních střediscích a věznicích 10 000 osob.³⁹ Důvody byly epidemie, podvýživa, celkové vyčerpání, stáří, ale také týrání a popravu.⁴⁰

---

³³ Němci za sebou nechali v Sovětském svazu stovky vypálených vesnic a městeček. Němci, vědomi si sami svých zločinů v SSSR jistě věděli, jaká bude odplata, proto tak před Sovětskou armádou prchali. O pohledu sovětských vojáků vůči Němcům vypovídá Alexander Solženicyn, v roce 1945 kapitán Rudé armády: „Ja! Nach drei Wochen Krieg in Deutschland wussten wir Bescheid: Wären die Mädchen Deutsche gewesen- jeder hätte sie vergewaltigen, danach erschießen dürfen, und es hätte fast als kriegerische Tat gegolten...“ Blíže A. M. de ZAYAS, *Die Anglo-Amerikaner*, s. 88-90.

³⁴ Wilhelm THURNWALD, *Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen*, München 1951, s.154. „Viele Mädchen wurden von den Russen vergewaltigt. Abends wurden sie einfach aus der Zelle geholt oder kamen gar nicht von der Arbeit zurück...wenn sich eine Weigerte, wurde sie geschlagen und in die Einzellzelle gesperrt. ...Im Krankenrevier lagen viele geschlechtskranke Mädchen.“

³⁵ „Die Deutschen sind keine Menschen... Für uns gibt es nichts lustigeres als deutsche Leichen.“ A. M. de ZAYAS, *Die Anglo-Amerikaner*, obrazová příloha.

³⁶ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Žádost o povolení svatby s Hartem Heinzem ze dne 5. ledna 1946.

³⁷ T. STANĚK, *Tábory*, s. 28.

³⁸ TÝŽ, *Odsun*, s. 37-85.

³⁹ Údaje se u jednotlivých autorů liší, zde uvádím údaj přijatý česko-německou komisí historiků z roku 1996.

⁴⁰ Blíže T. STANĚK, *Tábory*, s. 76-87; TÝŽ, *Odsun*, s. 66-85; TÝŽ, *Perzekuce 1945. Perzekuce státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu-srpnu 1945*, Praha 1996.

Dokonce docházelo i k častým sebevraždám. Svými poměry byly neblaze proslulé zvláště některé pražské tábory, později střediska.⁴¹ Situace v Praze byla kritická hned v prvních dnech po osvobození.⁴² Ale i další tábory, posléze střediska, obzvláště v Ostravě, Děčíně, Kaplici, Znojmě a Olomouci vynikala špatnou situací německých osob.⁴³ Samostatnému studiu by měl být podroben bývalý koncentrační tábor v Terezíně.⁴⁴

---

⁴¹ Blíže Sidonie DĚDINOVÁ, *Slyšme i druhou stranu. Dokumenty o vyhnání Němců z českých zemí*, České Budějovice 1991, s. 21-47. Dále E. FRANZEL, *Die Vertreibung*, s. 390-416.

⁴² F.SEIBT, *Deutschen*, s. 352. „Anfänglich noch in Kämpfen mit einigermaßen intakten deutschen Einheiten empfindlich dezimiert und bei ihrer mangelhafte Ausbildung auch rasch zu militärischer Wirkungslosigkeit verurteilt, griffen die „revolutionären Gardien“ begleitet und bald überschwemmt von einer hasswütigen Menge, dann aber nach all denen, die sich keiner sonderlichen Schuld bewusst waren... Zurück blieben größtenteils subjektiv unschuldige, deren Türe in Prag nun eingeschlagen wurden, deren Fensterscheiben splitterten, die man unter Schlägen und wütenden Rufen oft halbbekleidet auf die Straßen trieb.“

⁴³ Blíže *Die Vertreibung der deutschen Bevölkerung aus der Tschechoslowakei*, Augsburg 1994, s. 177-360.

⁴⁴ Srov. W. THURNWALD, *Dokumente*, s. 140. „Unter Gebrüll und Drohungen, Faustschlägen und Prügel wurden die angekommenen Männer als erste im Laufschrift des dunklen Gang hinunter getrieben....Ohne schwere Schläge und Verletzungen kam wohl niemand auf den Hof...Nach dieser Prügelei mussten sich alle mit erhobenen Händen acht Stunden an die Wand stellen. Wer die Arme sinken ließ, wurde erbarmungslos wieder geprügelt. Allein bei diesem Empfang büßten etwa 70 Mann ihr Leben ein.“

3. Vznik internačního a sběrného střediska v Písku a střediska v Cerhonicích

3.1 První poválečné tábory a tábor na Wasserplatze

Také v Písku došlo bezprostředně po jeho osvobození americkou armádou ke vzniku nouzových sběrných táborů, zřizovaných přímo ve městě. Tyto sběrné tábory se nacházely u píseckého hřebčince, v budově sokolovny, na fotbalovém hřišti ČSAK u lesnické školy, na bývalém vodním cvičišti německé armády zvaném „Wasserplatz“ u železniční tratě Protivín-Zdice a také u Ptáčkovny. Svědectví o situaci v táboře u hřebčince popisuje článek v Píseckých listech ze 4. července 1945: *„Nesmírný tábor u hřebčince v Písku, který se táhne od silnice až k Beránkovci,⁴⁵ je podobný válečným ležením, kterými oslňovaly velké výpravné filmy římské a napoleonské. Mnoho dýmů z táborových ohňů splývá v šedý mrak nad táborem. V něm je mraveniště všech možných lidí a dětí. Z jedné strany se valí zástupy do tábora na nákladních vozech amerických, ruských i německých, ve skupinách se varí, u rybníčka se pere a na louce se už hraje kopaná.“⁴⁶*

Největší z těchto táborů byl tábor na Wasserplatze. V tomto táboře se nacházelo také nejvíce uprchlíků.⁴⁷ Život v tomto táboře musel být hrozný, jelikož se zde oproti očekávaným dvěma tisícům vyskytovalo 4 968 osob, z toho 2758 dospělých, 1 107 dětí nad šest let, 444 dětí do šesti let a 659 dětí do tří let.⁴⁸ Uprchlíci byli ubytováni ve stanech či kůlnách po německých vojácích. Jejich životní podmínky byly otřesné, neboť tyto tábory byly přeplněné.⁴⁹ V táboře se krátce po jeho zřízení objevila epidemie (hlavně u dětí). Na to upozornil 19. května 1945 Městský národní výbor (dále MěNV) prostřednictvím rozhlasu. Nikdo se nesměl k táboru přibližovat nebo něco kupovat.⁵⁰

⁴⁵ Jedná se o rybník vpravo u dnešní silnice na České Budějovice.

⁴⁶ *Písecké listy* z 4. července 1945, s. 1.

⁴⁷ Dne 11. května 1945.

⁴⁸ J. PRÁŠEK, *Písecké XX. Století*, Písek 1999, s. 98.

⁴⁹ Uprchlíci byli tísněni na malém prostoru a nesměli tábor opouštět.

⁵⁰ SOKA Písek, Doplnky k fondu Městský úřad Písek, Manipulace 1934-1945, inv.č. 6131, sign. XVI M29, kart. 19, Rozhlasové hlášení z 19. května 1945.

V těchto dnech se začaly provádět první odsuny osob německé národnosti.⁵¹ 21. května 1945 byla zřízena Centrální repatriační komise v Písku, jejímž předsedou byl jmenován Jan Vituj.

Centrální repatriační komise vydala rozkazy týkající reorganizace táborů. Byl vytvořen jediný tábor na Wasserplatze. Příslušníci tábora měli vytvořit skupiny podle národností. Každá skupina měla mít svého vedoucího, který dostal pokyny, jakým směrem má jeho skupina odejít z Písku. Podezřelí měli být hned odděleni a ponechání v táboře. Starci, ženy a děti měly být dopravovány vlakem, ostatní pěšky.⁵²

Již 11. května 1945 dostal tábor na Wasserplatze českého velitele. Do této doby vedl tábor na Wasserplatze z pověření Američanů Němec Walter Lange. K tomu poznamenává nový český velitel tohoto tábora Oto Peroutka: „V pátek 11. května v poledne si mne dal zavolat na radnici v Písku předseda revolučního národního výboru Vojtěch Moravec. Hovor byl krátký. „Na vodním cvičišti jsou utábořeny dva tisíce německých uprchlíků. Pověřujeme tě vedením tohoto tábora a dělej si s nimi, co chceš.... Němcům dáme jen židovské přídělky, bez masa, bez vajec, bez másla.“⁵³

3.2 Organizace tábora na Wasserplatze

Pro samotné obyvatele Písku to jistě muselo být zvláštní vidět po šesti letech okupace zbídačené zástupy německých uprchlíků. Přesto byl mezi českým obyvatelstvem neustálý strach z Němců. Neexistovalo rozlišování na Němce, kteří se něčeho dopustili či na ty nevinné. Existovala jediná kategorie: zločinní Němci.⁵⁴

Uprchlíci byli ubytováni pod střechami kůlen, ve kterých byl materiál po bývalém německém pionýrském pluku. Ostatní uprchlíci si vytvořili provizorní přístřeší z materiálu, který našli v kůlnách. Rozřezané čluny jim sloužily jako provizorní střehy, z prken si zhotovili provizorní zdi. Rozřezat čluny dovolili Němcům američtí vojáci, kteří byli prvními veliteli tábora. S povolením Američanů používali

---

⁵¹ Do srpna 1945 probíhal tzv. divoký odsun. Po srpnu probíhal organizovaný odsun, který byl dohodnut na Postupimské konferenci.

⁵² SOkA Písek, fond KIS Písek-Cerhonice, inv.č. 2, sign. II B/1, kart 1, Pokyny Centrální repatriační komise v Písku z 21. května 1945.

⁵³ J. PRÁŠEK, *Prácheňské muzeum*, s. 44.

⁵⁴ TAMTÉŽ. „Protože bydlím nedaleko vodního cvičiště, zaběhl jsem ještě ženě povědět, jakou práci jsem dostal. Ta se chudák křížoval a chtěla, abych si aspoň obstaral nějakou pistoli, když už prý musím mezi ty německý vrahy.“

dřevěná prkna také k otopu. Uprchlíkům sloužily jako provizorní přístřešky také nákladní i osobní auta a koňské potahy, s kterými přijeli do tábora. Mnoho lidí leželo bez přístřešku na svých zavazadlech.

Na ostrahu tábora bylo pouze deset mužů. V táboře byly tři vojenské kuchyně. Ty však nestačily krýt potřebu strážníků, proto se uprchlíkům dostávalo pouze jedenkrát za den teplého pokrmu, a to buď černé kávy či polévky. Jednu kuchyň si odvezli Rusové 1. června 1945. K mytí, koupání a praní prádla sloužila řeka Otava. Vodu na vaření a pití opatřil velitel Ota Peroutka natažením dvou hadic nedalekých nemocničních kasáren.⁵⁵ Peroutka popisuje, že ve středisku byli kromě Němců také Poláci, Francouzi, Italové, Slováci a samozřejmě Rakušané, kteří se od Němců ostentativně odtahovali. Cizinci byli ubytováni v budově reálky.⁵⁶

První úmrtí proběhlo v táboře již 12. května 1945. Jedna žena spáchala sebevraždu. To nebylo ničím neobvyklým. K sebevraždám docházelo ve všech střediscích. Počet osob zemřelých vlastní rukou se odhaduje na 6 667 doložených případů.⁵⁷

Peroutka popisuje časté návštěvy ruských vojáků v táboře. Ti na Němce dotírali a kradli jim hodinky. V nějakých vážnějších incidentech jim zabránila samotná osoba bývalého učitele Oty Peroutky. Peroutka rozdělil tábor na skupiny po sto lidech. Každá tato skupina měla svého velitele, který se staral o přiděl jídla pro svojí skupinu a o jejich evidenci. Za správnost těchto seznamů ručili vedoucí skupin a Peroutka kontroloval seznamy namátkovými kontrolami. Tak vedoucí skupin ulehčovali práci vedení střediska. Pokud si příslušníci střediska chtěli stěžovat, mohli tak učinit přes vedoucí svých skupin, kteří jejich stížnosti přednesli Peroutkovi ráno v 8:00 při ranní poradě.

Uprchlíci mohli z tábora odejít na propustku podepsanou samotným Vitujem a v doprovodu českého dozorce, a to jen za výjimečných okolností. O zdraví skoro pěti tisíc Němců se staralo několik německých lékařů. Jejich hlavním úkolem bylo zabránit zavlečení nemocí do města. Lékaři se snažili také předcházet zavšivení a svrabu. Američané vybavili středisko všemi potřebnými léčivými a město Písek se postaralo

---

⁵⁵ J. PRÁŠEK, *Prácheňské muzeum*, s. 45.

⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 46.

⁵⁷ Srov. KOLEKTIV, *Rozumět dějinám*, s. 206.

o dostatečné množství vápna potřebného k desinfekci latrín. U některých mužů, ale dokonce i žen se našly dokonce i zbraně a granáty.⁵⁸

Na 19. května 1945 byl MěNV Písek nařízen úplný odsun všech příslušníků tábora. Ti si mohli odnést pouze to, co unesli. Sám Peroutka se umiňuje o pokusech rabování tábora od Čechů. Tábor se ale nevyprázdnil, jelikož 20. května byla zřízena centrální repatriační komise v čele s Janem Vitujem a všechny dosud existující tábory byly zrušeny a přesunuty do tábora na Wasserplatze. Abychom si udělali představu, kolik lidí prošlo tímto táborem, odhaduje ONV v Písku jejich počet na neuvěřitelných 70 tisíc.⁵⁹

3.3 Vznik střediska v Písku v Čelakovského ulici a střediska v Cerhonicích

S blížící se zimou přestaly vyhovovat prostory na Wasserplatze.⁶⁰ ONV začal hledat budovu vhodnou pro umístění tábora. Z několika objektů byl dne 26. září 1945 vybrán objekt kasáren v Čelakovského ulici číslo 8. V tomto táboře měly být soustředěny všechny podezřelé osoby nacházející se na území okresu Písek, neboť v píseckém okrese měl zůstat jen jeden internační tábor.⁶¹ V Čelakovském ulici sídlila tři střediska: internační, sběrné a zajatecké. Přízemí bylo vyhrazeno pro internační středisko. V prvním poschodí sídlilo sběrné středisko, druhé poschodí obsadil zajatecký tábor.

Předpokládalo se, že toto okresní středisko bude fungovat do 31. prosince 1945 a počínaje datem 1. ledna 1946 vznikne krajské internační středisko, kam budou přesunuty všechny osoby, které patří do obvodů krajského soudu. V okrese Písek začala příprava na zřízení KIS v Cerhonicích.⁶²

V píseckém středisku začali dozorcí vykonávat svoji službu 26. listopadu 1945. 30. listopadu 1945 přišlo první osazenstvo střediska v počtu 382 lidí.⁶³

---

⁵⁸ J. PRÁŠEK, *Prácheňské muzeum*, s. 51.

⁵⁹ Archiv Ministerstva Vnitřní Kanice (dále AMV Kanice), E 7, inv. j. 177, kart. 79, Protokol ze 12. ledna 1949.

⁶⁰ Používalo se i označení Wasrplac nebo Vodní cvičiště.

⁶¹ Blíže SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv.č 49, sign. IIB/2, kart. 2.

⁶² Cerhonice se nacházejí 22 km od Písku.

⁶³ Blíže SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

Podle protokolu sepsaného 4. prosince 1945 za účasti velitele sběrného střediska Krejčího a velitele internačního střediska Vošmika bylo středisko v Čelakovského ulici v desolátním stavu. Vodovod nefungoval, kuchyně byla nevybavená. Velitelé se sjednotili na prosbě adresované vojenské správě, aby jim zapůjčila dva parní vojenské kotle. Dále velitel konstatoval, že nevyhoví-li se těmto požadavkům, bude nutno oba tábory přesunout do Českých Budějovic.

Situace byla tragická, i co se týče prostoru, jelikož na jednu osobu připadal jeden m². Děti byly ubytovány spolu dospělými a muži společně s ženami. Vlhké místnosti se nedaly ani vytopit. Prádelna nefungovala a na 100 lidí připadl pouze jeden záchod. Fekálie z důvodů poškození kanalizace vytékaly přímo na chodbu a šířily s sebou nesnesitelný zápach. V prádelně a na záchodech se neustále rozlévala voda a musela být denně vynášena pomocí věder. V přízemí a v prvním patře chybělo neuvěřitelných 44 okenních tabulí.⁶⁴

Právě ze strachu ze zavlečení epidemií do města konstatovali oba velitelé, že bude lépe, pokud se situace nezlepší, přesunout středisko do Českých Budějovic. V Písku se nenacházela žádná jiná budova, která by mohla vyhovovat potřebám střediska. Další přírůstek do tábora byl vyloučen.

Problémy se zřízením cerhonického střediska způsobily, že středisko působilo v Písku dále i po 1. lednu 1946.

Dne 20. února 1946 vzniklo KIS v Cerhonicích, kde bylo umístěno v budově zámku. Toto středisko mělo omezenou kapacitu, a proto Internační a sběrné středisko v Písku fungovalo až do 19. září 1946.⁶⁵ Dne 20. února 1946 začali v středisku působit první zaměstnanci a 13 příslušníků píseckého střediska, kteří připravovali cerhonické středisko na přísun prvních osob. Již 26. ledna 1946 provedl technický komisař Zemského národního výboru v Praze (dále ZNV) Vladimír Škorpil prohlídku cerhonického staveniště.⁶⁶ Sám Škorpil s výstavbou Cerhonic nesouhlasil, jelikož Cerhonicy jsou 2 km od státní silnice a nemají vlakové spojení, dále vadilo, že dřevěné baráky, které se zde nacházely, byly v desolátním stavu a musely by se opravit. Ovšem písecký ONV trval na Cerhonicích, jelikož by prý pro Němce nebyla v Písku práce a

⁶⁴ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonicy, inv. č. 60, sign. IIB/12, kart. 13.

⁶⁵ Dne 19. září 1946 bylo středisko v Písku definitivně zrušeno a všechny osoby byly přemístěny do Cerhonic. Srov. TAMTÉŽ, inv. č. 16, sign. IA/16, kart. 16.

⁶⁶ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva Ministerstva vnitra 26. ledna 1946.

v Cerhonicích a okolí bylo mnoho polomů, kde by se dalo Němců využít. Vlastní internované osoby přišly do střediska počínaje datem 1. března 1946. 24. dubna 1946 povolilo Ministerstvo spravedlnosti, že v Cerhonicích je možno internovat 200 vězňů Krajského soudu v Písku. Ti byli umístěni odděleně od zbytku osazenstva cerhonického střediska. Středisko Cerhonice bylo oproti jiným střediskům na svou dobu nadstandardně vybaveno. Ubytovací kapacita Cerhonic činila 350 až 400 lidí. Muži a ženy byli samozřejmě ubytováni odděleně. V Cerhonicích se dokonce nacházely sprchy⁶⁷ a byla tam moderně vybavená kuchyně. Součástí střediska byla i místnost pro izolaci. K dispozici však byl jen jediný záchod, což bylo nedostačující. Internovaní chodili proto na soukromé záchody bytů ve velkostatku či na plechové klozetové mísy. Dále byla v Cerhonicích krejčovská, obuvnická a truhlářská dílna. KIS Cerhonice mělo skutečně oproti jiným střediskům moderní zázemí. Není se čemu divit, protože do cerhonického střediska investoval tehdejší zemský národní výbor astronomickou sumu- 1 milion Kčs. Počítalo se totiž, že po odsunu Němců bude středisko sloužit jako Krajské kárné středisko.⁶⁸ Budova cerhonického zámku měla oproti píseckému středisku tu výhodu, že byla suchá.⁶⁹

11. srpna 1945 vzniklo technicko-správní oddělení,⁷⁰ které mělo plnit úkoly týkající se dozoru nad internačními tábory a které se později stalo základem Zemského velitelství internačních a sběrných táborů.⁷¹ Velitelem tohoto oddělení se stal Z. Buršík. V průběhu září byly pro jednotlivé obvody krajských soudů jmenováni dva

---

⁶⁷ V zimě zřejmě zamrzali, jako tomu bylo např. 30. prosince 1946. AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva z 3. ledna 1947.

⁶⁸ SOKA Písek, Okresní úřad v Písku (dále OÚ v Písku), Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

⁶⁹ Zajímavá je historie samotného cerhonického zámku, pozdějšího internačního střediska. Panství Cerhonice patřilo od roku 1688 premonstrátům z rakouského kláštera ve Schläglu. Zámek vznikl v devatenáctém století přestavěním původní tvrze. V roce 1919 prodali premonstráti statek Bohumilu Linhartovi. Ten prodal část statku i se zámkem roku 1936 Růženě Königové a Marii Löwyové. Obě tyto ženy byly židovského původu, proto byla na statek Cerhonice uvalena hned v roce 1939 nucená správa. V roce 1942 byly Cerhonice převedeny přímo do majetku Třetí říše. Z původních majitelů se po válce z koncentračního tábora nevrátila ani jedna, tak statek včetně zámku připadl roku 1945 pozůstalému Emilu Königovi.

⁷⁰ Toto oddělení vzniklo při Zemském velitelství SNB v Praze. Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

⁷¹ Velitelství bylo ustanoveno 30. října 1945 při Zemském národním výboru (dále ZNV) v Praze. Blíže TAMTÉŽ.

zvláštní pověřenci pro dohled nad tábory. Pověřenci pro obvod Písku a Českých Budějovic se stali J. Greiner a K.Meiner.⁷²

Výdaje internačního a sběrného střediska hradil písecký Okresní národní výbor (dále ONV) z prodeje cenností a jiných věcí zabavených internovaným osobám, z výtěžků jejich kont a vkladů.

---

⁷² J. Greiner vykonával funkci předsedy Okresní národní výbor (dále ONV) v Českých Budějovicích a K.Meiner byl vrchním policejním rada.

4. Kapacita středisek v Písku a Cerhonicích

Počty osob v píseckém i v cerhonicím středisku kolísaly, jelikož tyto osoby byly průběžně stahovány z práce u sedláků, a to zprvu zpět do píseckého, po 20. září 1946 do cerhonického střediska. Z těchto středisek pak byly odsouvány do americké či ruské zóny. Například 1. července 1946 se v Písku nacházelo 151 ubytovaných příslušníků sběrného střediska. Trvale mimo středisko na různých pracích bylo 353 mužů, 585 žen a 175 dětí.⁷³

V Písku existoval ještě až do 3. prosince 1945 konfinační tábor. Po tomto datu byli jeho příslušníci převedeni pod sběrné středisko. Celkově se zde 30. listopadu 1945 nacházelo zde 382 internovaných, konfinovaných a příslušníků sběrného tábora.⁷⁴

Dále při převodu hlavní části příslušníků internačního střediska v Písku dne 20. září 1946 zůstal v Písku tzv. pracovní oddíl náležející pod Správu KIS Cerhonice. Ve Vodňanech existoval také pracovní oddíl, který byl založen jako pobočka píseckého, resp. cerhonického střediska a měl svého vlastního velitele. Velitelem pracovního oddílu ve Vodňanech byl Václav Krejcar. Kapacita vodňanského střediska nebyla veliká. 20. února 1946 se zde nacházelo 41 internovaných. 1. dubna 1946 32 osob. Maximální kapacita vodňanského střediska činila zhruba 40 osob.⁷⁵ Ze zprávy sestavené při zániku střediska v Cerhonicích ze dne 10. března 1947 se dozvídáme, že Cerhonicemi prošlo od 1. července 1946 do 1. února 1947 2034 osob.⁷⁶ Nejlepší záznamy o kapacitě střediska zjišťujeme podle zprávy pro Ministerstvo vnitra (dále MV) týkající se počtu osazenstva cerhonického tábora ke dni 1. října 1946. Údaje jsou rozepsány s naprostou přesností, obsahují i odhady maximální kapacity a my podle toho můžeme určit maximální počet osob ve středisku. Údaje byly odeslány KIS Cerhonice Ministerstvu vnitra 11. října 1946.

---

⁷³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15.

⁷⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 51, sign. IIB/4, kart. 1.

⁷⁵ Srov. TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart.1. Protokol ze dne 7. ledna 1946 sepsaný zástupci MěNV ve Vodňanech, za účasti úřadujícího prvního náměstka MěNV ve Vodňanech Jana Růžného, bezpečnostního referenta MěNV Vodňany Václava Krejsara, štábního kapitána bezpečnostního referenta ONV v Písku Votruby, úředníka ONV v Písku Václava Svojsého, vrchního strážmistra velitele internačního tábora v Písku Františka Vošmika, úředníka ONV v Písku Antonína Svobody a úředníka MěNV ve Vodňanech Františka Šafránka. Tito jmenovaní se dohodli, že ve Vodňanech vytvoří zvláštní pracovní oddíl vedený píseckým internačním střediskem. Tento oddíl se měl podílet na pracích v zájmu města Vodňany.

⁷⁶ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva z 10. března 1947.

1. října 1946 se v internačním středisku Cerhonice nacházelo 89 osob určených k lidovým soudům, 12 osob odsouzených lidovými soudy k nuceným pracím, 103 osob podléhajících pracovní povinnosti podle dekretu 71/45 a dokonce 2 osoby dodané do střediska jako práce se štítící. Úhrnný počet internovaných činil 127.⁷⁷ Ze záznamů se dozvídáme, že kapacita internačního střediska v Cerhonicích umožňovala pobyt 180, nouzově však až 400 osob.

Dlouhou dobu jsem nemohl přijít na to, kde byli internovaní umístěni. Projdeme-li si dnes zámek v Cerhonicích, je hned jasné, že tolik lidí se nemohlo do budovy zámku vejít. Naštěstí jsem našel v materiálech s pravidelnými zprávami o počtu příslušníků cerhonického střediska informaci o dřevěných barácích. Tím jsem zjistil, že v areálu cerhonického zámku stály dřevěné baráky pro příslušníky střediska. Internační středisko mělo k dispozici čtyři ubytovací místnosti, dvě kanceláře, jednu kuchyň, krejčovskou dílnu pro opravy, jednu prádelnu a 4 dřevěné domky. Dřevěné domky byly majetkem ONV Mirovice. Majitelem budovy zámku byl Emil König, příbuzný majitelky, která zahynula v koncentračním táboře.⁷⁸

Ubytovací kapacita sběrného střediska činila 300 osob, nouzově až 600. K 1. říjnu 1946 se ve sběrném středisku nacházelo 391 osob podléhajících pracovní povinnosti podle paragrafu 71/45. Dále ve středisku vyčkávalo 688 osob na odsun, osob soustředěných přímo na odsun bylo 420. Úhrnný počet ve sběrném středisku činil 1499 včetně těch, kteří byli na práci mimo středisko. V samotném sběrném středisku bylo 1. října 1946 619 osob.

Sběrné středisko mělo k dispozici 9 ubytovacích místností, jeden velký dřevěný barák o třech místnostech. Baráky byly vybaveny poschodovými postelemi pokrytými slamníky. Zajímavostí je, že tento dřevěný barák zbyl v Cerhonicích po německém Wehrmachtu. 31. ledna 1947 byl ve středisku jeden příslušník německé národnosti, mimo středisko 530 osob.⁷⁹

---

⁷⁷ K tomuto číslu jsme došli ne sečtením všech cifer. Někteří internovaní čekali na přelíčení u Mimořádného lidového soudu v Písku a zároveň podléhali pracovní povinnosti.

⁷⁸ Majitel zámku bydlel v Českých Budějovicích, v Zátkově ulici číslo 11.

⁷⁹ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 18, sign. IA/18, kart. 18.

Mimo středisko bylo zhruba vždy průměrně okolo 1000 až 1600 osob včetně dětí, v poslední fázi okolo 500 osob. Existoval samozřejmě jmenný seznam Němců pracujících u zemědělců. Je zajímavé, že jmenný index internovaných u zemědělců je napsán ve staré knize z protektorátu, kde jsou v německy psaných záznamech i zákony týkající se života v protektorátu - počínaje pěstováním zeleniny až po odposlechy zahraničních vysílačů.⁸⁰ Tak slouží tato kniha i jako materiál pro studium protektorátních zákonů.

Pro představu o počtu pracujících mimo středisko uvádím údaje z 2. pololetí roku 1946.⁸¹

Na práci mimo středisko

7. 7. 1946	1144
7. 8. 1946	1596
7. 9. 1946	1192
7. 10. 1946	843
7. 11. 1946	652
2. 12. 1946	483

Jistou pomocí pro zjištění počtu osob ve středisku byla i kniha evidence o stavu stravovaných osob ve sběrném středisku v Písku, dále přesná evidence odsunovaných osob a periodické hlášení z táborů v Písku a v Cerhonicích pro MV.

⁸⁰ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 21, sign. IA/21, kart. 21.

⁸¹ TAMTÉŽ, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15.

Pro lepší orientaci o přibližných počtech internovaných uvádím následující tabulku.⁸²

Sběrný tábor v Písku

Datum	Počet ve středisku
30.11 .1945	384
15.12. 1945	293
29.12. 1945	290
29.1. 1946	352
28.2.1946	361
29.3. 1946	214
29.4. 1946	242
28.5. 1946	269
28.6. 1946	105
28.7. 1946	96
28.8. 1946	118
1.9. 1946	394

Sběrné středisko v Cerhonicích⁸³

29.9. 1946	560
29.10. 1946	129
29.11. 1946	82

2. prosince 1946 končí ve funkci velitele sběrného střediska nadstrážmistr Krejčí.⁸⁴ Funkci velitele sběrného střediska převzal dosavadní velitel internačního střediska Vošmik.⁸⁵

⁸² Údaje uvedené v tabulce se týkají sběrného střediska v Písku, od 19. září 1946 v Cerhonicích. Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 12, sign. IA/12, kart. 12.

⁸³ TAMTÉŽ, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15.

⁸⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 16, sign. IA/16, kart. 16.

⁸⁵ Vošmik převzal tuto funkci, jelikož v této době již nebylo v obou střediscích tolik osob a správa obou středisek již nebyla tak náročná jako v počátcích.

Internační středisko Písek ⁸⁶

1.1. 1946	24
31.1. 1946	47
1.3. 1946	40
15.4. 1946	124
15.5. 1946	132
28.6. 1946	106
26.7. 1946	45
27.8. 1946	58
18.9. 1946	52
19.9. 1946	0

Internační středisko Cerhonice ⁸⁷

15. 4. 1946	157
15. 6. 1946	130
15. 7. 1946	120
1. 9. 1946	88
15. 6. 1946	128
30. 6. 1946	125
13. 7. 1946	120
30. 7. 1946	110
13 .8. 1946	106
31.8. 1946	86
13.8. 1946	86
14.10. 1946	101
13.11. 1946	55
1.12. 1946	44
31.12. 1946	27

⁸⁶ Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Pravidelná hlášení pro ONV Písek.

⁸⁷ TAMTÉŽ.

5. Personál středisek v Písku a v Cerhonicích

5.1 Počty dozorců, jejich vzdělání a výše platu

Personál KIS Písek-Cerhonice tvořili: velitel střediska, kterému podléhal vrchní dozorce,⁸⁸ hospodář⁸⁹, lékař střediska,⁹⁰ dále pomocný správní personál, kancelářský a odborný personál a zdravotní personál. Velitelem internačního střediska byl od jeho zřízení až po jeho likvidaci vrchní strážmistr SNB František Vošmik.⁹¹ Během jeho nepřítomnosti z důvodu dovolené ho od 22. 7. do 15.8. 1946 zastupoval strážmistr Stanislav Beran. Velitelem sběrného střediska byl Josef Krejčí. Ze seznamu dozorců zaměstnaných ve střediscích v Písku a v Cerhonicích vyplývá, že většinu dozorců tvořili dobrovolníci.⁹² V cerhonicím středisku bylo 6 příslušníků SNB. Celkový počet civilních strážných v Cerhonicích i Písku činil 16 mužů a 1 žena. Příslušníků SNB bylo v Písku a v Cerhonicích dohromady 11. Počet strážných se v Písku pohyboval od 5 do 9 dozorců, v Cerhonicích se počet pohyboval od 9 do 21 strážných.

Na základě údajů o zaměstnancích v internačním středisku Cerhonice se dozvídáme, že z 16 strážných bylo 15 mužů a 1 žena.⁹³ Věk dozorců se pohyboval ve věku od 25 do 62 let, průměrný věk dozorců byl 36 let. Ani jeden z dozorců neměl vysokoškolské vzdělání. Pět osob mělo pouze pět tříd obecné školy, osm osob splnilo školní docházku pouze pěti třídami obecné školy a několika třídami měšťanské školy, dvě osoby vychodily 3 třídy obecné školy a 3 třídy měšťanské školy.⁹⁴

Původním povoláním se jednalo o pět dělníků, dva zedníky, kožešníka, automechanika, hajného, truhláře, instalatéra, ženu v domácnosti a tři hospodáře. Motivem práce dozorce mohla být výše mzdy, ale také vlastenecké cítění, neboť

---

⁸⁸ Vrchní dozorce byl velitelem strážního oddílu.

⁸⁹ Ten měl na starosti hospodaření střediska, nákup sazenic či jiných plodin, sklizeň.

⁹⁰ Blíže se jeho funkcí zabývá kapitola Zdravotní péče.

⁹¹ Před zřízením internačního tábora sloužil František Vošmik jako strážmistr v obci Zahoří vzdálené 6 km od Písku. Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

⁹² Nejvíce dobrovolníků se hlásilo na dozorcí službu do středisek bezprostředně po válce, jednalo se často o labilní sadisty, kteří prováděli zvěrstva na internovaných. Až začátkem roku 1946 začaly důslednější prověrky při přijímání dozorců do středisek.

⁹³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15, Kniha zaměstnanců z 21. srpna 1946.

⁹⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 18, Seznam dozorců KIS Cerhonice ze dne 21. září 1946.

dozorci se cítili spoluodpovědní na úkolu vyhnání německého obyvatelstva, či z touhy po pomstě.

Dozorčí služba byla na jedné straně náročná, na druhé straně nadstandardně placená. Mnoho mladých mužů hledalo ve službě dozorce dobrodružství. Staněk píše, že „pokleslé lidské charaktery lákalo a uspokojovalo, že mohli vystupovat v úloze pána nad životy bližních a volně nakládat s ženami, které jim byly vydány všanc.“⁹⁵

Strážný oddíl se skládal jak z profesionálních příslušníků SNB, tak i z civilních dozorců.

Hrubý měsíční příjem dozorců-příslušníků SNB v KIS Písek-Cerhonice činil 3800 Kčs, vrchní strážmistr dostával 4000 Kčs.⁹⁶ Plat civilních dozorců se pohyboval v rozmezí od 1000 Kčs do 2000 Kčs. Plat velitele sběrného tábora Krejčího činil 2500 Kčs. Dozorci civilní dostával za osmihodinovou pracovní dobu 9, 50 Kčs za hodinu, za první přesčasovou hodinu dostal o 25% navíc, za další hodiny přesčasové o 50 procent víc. Nedělní služba byla honorována také 50 % navíc.⁹⁷

Dále dostával dozorce ještě náhradu za odlučné od rodiny a od 12. března 1946 zvýšený příděl kuřiva.⁹⁸

Odměny za přesčasové hodiny se řídily podle výnosu Ministerstva vnitra a byly stanoveny s ohledem na zodpovědnost služby v internačních střediscích.⁹⁹ Odměny se pohybovaly ve výši od 200 Kčs do 1000 Kčs.¹⁰⁰ Dozorci navíc využívali různých výhod, včetně vynikajícího zásobování.¹⁰¹ Jistě každého zaujme, že dozorcí měli vysoký plat. Výška platu byla jednou z motivací, práce dozorce byla náročná a někdy i nebezpečná. Nevykonával-li dozorce poctivě svoji službu, hrozilo mu propuštění

---

⁹⁵ T. STANĚK, *Tábory*, s. 31.

⁹⁶ Počáteční plat při otevření píseckého sběrného střediska byl zaznamenán 2500 Kčs pro velitele střediska, 2000 Kčs pro hospodáře. To bylo dohodnuto na schůzi ONV v Písku 26. listopadu 1945. Že později je uváděn vyšší údaj, je podle mě dáno tím, že v počáteční fázi platili dozorcům za jejich služby okresní národní výbory, nebo dostávali plat jak od Ministerstva vnitra, tak i od ONV Písek. Srov. SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

⁹⁷ TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 12, Smlouvy, výkazy osob nasazených na žňové práce.

⁹⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

⁹⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15, Výnos Ministerstva vnitra o výši mzdy a odměn příslušníků SNB ze dne 8. října 1945.

¹⁰⁰ Samozřejmě bylo přihlíženo k hodnotě.

¹⁰¹ Jednalo se i o přísun cukrovinek.

Tak byl 3. června 1946 propuštěn ze služby dozorce Václav Vaněček. Oficiálním důvodem jeho propuštění bylo nedbalé vykonávání služby dozorce.¹⁰²

V Cerhonicích se na tak velký počet internovaných nacházelo pouze velmi málo dozorců. Na deskách knihy číslo 4 jsem našel koncept dopisu místnímu velitelství SNB v Písku, který si připravoval František Vošmik, velitel střediska. Velitel Vošmik si v dopise stěžuje, že ve středisku v Cerhonicích je malý počet dozorců, a tak musí jak on, tak i ostatní dozorců vykonávat službu i v neděli, a že v poslední době, kdy z Cerhonic je vypravováno mnoho odsunů, musí být dozorců ve středisku všichni, aniž by se mohli vystřídat.

5.2 Sadističtí dozorců

Z dokumentů KIS Písek-Cerhonice nic nenasvědčuje tomu, že by se zde vyskytovali sadističtí dozorců a lidé s násilnickými sklony, jak se tomu v ostatních střediscích často stávalo. Samozřejmě se nedá vyloučit, že se zde někdo takový opravdu vyskytoval. Tato hypotéza nemůže být vyloučena, protože i v píseckém středisku či posléze v nemocnici zemřelo několik lidí, jejichž pravou příčinu smrti neznáme.¹⁰³ Příslušníci sboru SNB Mirovice ovšem násilí používali, jak vypověděl Josef Kynstetr. Byl úderem donucen se přiznat, že prý řekl, že Národní výbor „*sind Schweine und Ludern*“¹⁰⁴

František Prokopius z Čimelic, u něhož dělal závozníka Němec z Vimperka, vypověděl: „*Jednoho dne mě ten Němec poprosil, aby mu jeho manželka poslala na mou adresu stokorunu na přilepšenou. Já mu povídám, že cigarety mu klidně dám, ale ať mě do ničeho nezatahuje a hlavně ať mi žádnou stokorunu neposílá. O týden později přišla k nám domů stokoruna. Manželka mi jí ukázala a já jí řekl: Nech jí na místě a nešahaj na ní. Stokorunu jsem dal na skříň. Druhé den si pro mě přišel esenbák, abych s ním šel do lágru do Cerhonic. Tam na mě začal rvát, když jsem mluvil, ať držím hubu a když sem mlčel, ať mluvím. Choval se ke mně hrozně sprostě. Tak sem mu řekl, že já sem nic neudělal a nikdo na mě nebude rvát. Přišel další*

¹⁰² Více SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 46, sign. II/9, kart. 46, Seznam dozorců KIS Cerhonice ze dne 21. září 1946.

¹⁰³ Tomáš Staněk popisuje případy běžné z poválečné praxe, kdy lékař označoval jako příčinu smrti sešlost věkem. Srov. T. STANĚK, *Tábory*, s. 81.

¹⁰⁴ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

esenbák a tomu jsem všechno vypověděl, že sem v tom nevinně. Potom přivedli toho Němce, co dělal u mě závozníka. Na to nikdy nezapomenu. Měl rozmaštrovanéj obličej, sotva se držel na nohou. Celej obličej měl od krve a samý podlitiny. Bylo mi ho chudáka líto. Stalo se to někdy v roce 1947.“¹⁰⁵ I Luise Wenzl vypověděla, že její strýc byl v píseckém středisku brutálně zbit za to, že připravoval útěk ještě s dvěma internovanými. Zprávu o útěku podal dozorcům další internovaný, za což dostal dvojnásobnou porci jídla.¹⁰⁶ O takovémto potrestání není samozřejmě v materiálech, s kterými pracovala žádná zmínka. V poválečné době nebyl fyzický útok na osoby německé národnosti žádnou výjimkou. Společnost nepovažovala fyzické napadení Němců za žádný prohřešek. Německé prameny vypovídají o napadání Němců civilním českým obyvatelstvem.¹⁰⁷ Každopádně byli příslušníci ve střediscích často trestáni, nejvíce za „nepřístojné a neuctivé chování vůči personálu střediska“.¹⁰⁸ Zda ovšem dozorce příslušníky mlátil, či ne, záleželo vždy na jednotlivci. Tak tomu bylo i u zaměstnavatelů. Když si uvědomíme, že jen za měsíc červenec 1946 byli Němci nasazeni u více jak tří set zaměstnavatelů, je logické, že mezi takovým množstvím lidí se mohli vyskytnout i sadisté.

Ví se, že docházelo k drobným šikanám. Ze zprávy bezpečnostního oddělení při ONV v Písku se dozvídáme, že „dne 29.6. 1946 o 21. hod, aniž by měl k tomu důvod, vstoupil dozorce Václav Krekule na celu číslo 20, kde jsou ubytovány samé ženské, které již spaly, vyhnal tyto na chodbu k nástupu, aby je mohl spočítati.

---

¹⁰⁵ Záznam rozhovoru s Františkem Prokopiusem ze dne 8. září 2004.

¹⁰⁶ Písemné svědectví Luise Wenzl z 13. listopadu 2007. „Rudolf nun doch heimgekommen, zu Fuß, sich durchgebettelt um ein Stück Brot. Seine Eltern und die jüngeren Brüder, bereit zur Zwangsaussiedlung nach Falkenau (Sokolov), aber ein Willkürakt, Rudolf wurde verhaftet, war nie ein Parteimitglied, aber er hatte Hitler gedient! Kam nach Pisek, war kein berüchtigtes Internierungslager, wie er uns später erklärte. Zwei weitere Häftlinge (Name unbekannt), hatten die Nase voll „Wir hauen ab“. Wussten zwar nicht, dass der „Eiserne Vorhang“ sie vom Westen trennt, so verabredet, aber jemand hat sie verpiffen. Tags darauf mussten alle Insassen Stellung nehmen und Rudolf wurde mit zwei Häftlingen getreten, blutig geschlagen am Boden. Wieder einen Tag später bekam ein Häftling die doppelte Ration Brot zugeteilt, so wussten wir, dass sich unser Verdacht bestätigte, der Aufenthalt bei Pisek dauerte zwei Jahre“ Wieder einen Tag später bekam ein Häftling die doppelte Ration Brot zugeteilt, so wussten wir, dass sich unser Verdacht bestätigte, der Aufenthalt bei Pisek dauerte zwei Jahre“ Wieder einen Tag später bekam ein Häftling die doppelte Ration Brot zugeteilt, so wussten wir, dass sich unser Verdacht bestätigte, der Aufenthalt bei Pisek dauerte zwei Jahre“

¹⁰⁷ Srov. Dokumente zur Austreibung.

¹⁰⁸ Srov. SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10.

Podotýká se, že celé osazenstvo cely čís. 20 jest 6 žen, ač ku kontrole je dosti místa uvnitř cely.“¹⁰⁹

Jelikož jsou v knize trestů časté zápisy o trestech žen a mužů, kteří se vzájemně v noci navštěvovali, lze usuzovat, že v internačním táboře Písek, nebyla bud ostražena na takové úrovni jako v jiných střediscích.¹¹⁰ Je až překvapující, jak často docházelo k výše zmíněným nočním návštěvám mezi muži a ženami.¹¹¹ Na druhou stranu budiž podotknuto, že jak velitel Krejčí, tak velitel Vošmik trestali velmi často a tvrdým způsobem příslušníky střediska. Na základě výpovědi Františka Prokopiuse nelze s jistotou říci, zda v popisovaných střediscích běžně docházelo k bití Němců, či se jednalo pouze o výjimečný jev zapříčiněný selháním konkrétního dozorce. Usuzuji, že pokud došlo v píseckém či cerhonickém středisku k napadení Němců, jednalo se spíše o okrajový jev, a že Písek ani Cerhonice nelze srovnávat se středisky, kde docházelo k častým excesům vůči Němcům. Domnívám se tak proto, že v špičkově vedených německých edicích vydaných pramenů o násilnostech páchaných na Němcích v internačních a sběrných střediscích nefiguruje Cerhonice ani Písek v jediném případě!¹¹² Cerhonické středisko bylo dokonce upozorněno na dozorce, kteří byli sadisty. Tak nebyl Okresním národním výborem přijat jistý dozorce Kopřiva, jelikož písecký ONV byl upozorněn hlášením velitelství SNB v Březnici o jeho chování k zajatcům.¹¹³

Ulrike Zischka vypověděla, že její otec si nikdy nestěžoval na poměry v cerhonickém středisku, že by v Cerhonicích docházelo k bití Němců. Vysvětlovala to tím, že v roce 1946 už k excesům spíše nedocházelo. Bohužel v píseckém i cerhonickém středisku došlo k několika úmrtím, u kterých není možno zjistit jejich příčinu a u nichž se nedá vyloučit cizí zavinění.¹¹⁴

Dá se obecně usuzovat, že mladší dozorcí byli agresivnější a vyskytovali se mezi nimi lidé se sadistickými sklony. Podle zprávy Mezinárodního červeného kříže

---

¹⁰⁹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

¹¹⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 49, sign. IIB/2, kart. 2.

¹¹¹ TAMTÉŽ, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10.

¹¹² *Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa IV. Die Vertreibung der deutschen Bevölkerung aus der Tschechoslowakei. Bd. I/II*, München 1984; S. DĚDINOVÁ, (ed.), *Slyšme i druhou stranu*.

¹¹³ SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

¹¹⁴ Více kapitola Zdravotnictví.

z tábora v Prosečnici dostáváme hrubou představu o poměrech v některých táborech: *“Starší strážní se chovají slušně, mladí napadají bez zjevné příčiny.”*¹¹⁵

Tomáš Staněk přesto uvádí, že z Písku existují zprávy o mučení a usmrcení několika internovaných osob.¹¹⁶ Podle Staňka *„v Písku zemřelo na následky brutálního zacházení 5 lidí, 2 osoby byly oběšeny.”*¹¹⁷ T. Staněk neuvádí, odkud dané informace získal, v materiálech KIS Písek, Cerhonice se kterými jsem pracoval, žádné záznamy toto tvrzení nepotvrzují.

Dlouho jsem nemohl zjistit, kde došlo k usmrcení tak velkého počtu Němců, zda v nějakém provizorním středisku, či věznici či v KIS Písek-Cerhonice. Proto jsem se obrátil přímo na Tomáše Staňka, který mi sdělil, že tyto informace se týkají písecké soudní věznice. Dohled nad objektem byl Národním výborem v Písku svěřen kriminálnímu asistentovi Janu Rottbauerovi. Ten, jak se později zjistilo, byl konfidentem tábořského gestapa. V Písku působil praporčík Josef Hála, nar. 18. října 1901, u něhož lze předpokládat, že se chtěl Němcům pomstít. Byl totiž odsouzen pro poslech rozhlasu za války k trestu smrti. Na základě intervencí mu byla udělena milost. Ted sloužil Hála jako dozorce v píseckém středisku.¹¹⁸

14. února 1946 vydalo MV oběžník, ve kterém upozorňovalo, že internační střediska jsou ohniska propagandy proti ČSR. Dozorci byli obzvlášť upozorňováni na učitele, úředníky a bývalé příslušníky branné moci. Zajímavostí ovšem je, že MV upozorňuje dokonce i na „koupené strážné“, kteří jsou vědomými pomocníky Němců. Měli pronášet bez cenzury korespondenci Němců, schovávat Němcům závadné věci aj. Proto měli velitelé provádět náhlé prohlídky kufrů všech strážných působících v táboře.¹¹⁹ Je důležité si uvědomit, jaké byly nálady většinového českého obyvatelstva vůči Němcům. V Písku se krátce po osvobození nacházelo několik tisíc Němců, kteří byli v provizorních táborech. Nenávist vůči Němcům byla obrovská a někteří jedinci brali zabití či mučení Němců za spravedlivý akt pomsty za příkoří spáchaná během uplynulých šesti let nacistické hrůzovlády. Ostříhat ženám vlasy,

---

¹¹⁵ H. FRITSCH a kol., *Bylo jim 13*, s. 55. *„Po výměně strážního personálu v prosinci 1945 šikanovali vojáci internované i v noci. Objevovali se od 9 do 10 hodin. Prohlíželi ruce a nohy a tloukli nás, když zjistili špínu a za špínu považovali i modřiny.”*

¹¹⁶ T. STANĚK, *Tábory*, s. 80.

¹¹⁷ TÝŽ, *Perzekuce*, s. 86.

¹¹⁸ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

¹¹⁹ TAMTÉŽ.

nadávat, či plivat na Němce patřilo k těm lehčím trestům¹²⁰. Znásilňování a mučení patřilo k běžným jevům ve střediscích.¹²¹ Do státních funkcí jako dozorcí či kati se hlásili houfně pozůstalí po lidech zabitých během nacistické okupace. Jako důvod určovali touhu po pomstě. Jeden uchazeč o funkci píseckého kata argumentoval, že jeho příbuzní byli nacistickými vrahy umučeni.¹²² Další žadatel poukazoval, že již od roku 1940 byl partyzánem.¹²³

5.3 Práva a povinnosti dozorce

Za dozorce mohli být přijati pouze dozorcí československé státní příslušnosti.¹²⁴ Dozorcí a dozorkyně museli být starší 21 let a u mužů platila podmínka, která stanovovala, že „dozorce musí mít za sebou aktivní vojenskou službu.“¹²⁵ Službu velitele střediska měl vykonávat aktivní či penzionovaný příslušník SNB. Jemu podléhal vrchní dozorce. Za dozorce měli být přednostně přijímáni členové svazu osvobozených politických vězňů a příslušníci domácího a zahraničního odboje.¹²⁶

Dozorcí byli přijímáni Zemským národním výborem, a to podle návrhu Okresního národního výboru v Písku. Při přijetí skládali dozorcí slib. Bylo zapovězeno, aby dozorcí během služby hráli karty, kouřili či pili alkoholické nápoje. Obzvláště u alkoholických nápojů bylo zdůrazněno jejich nebezpečí, neboť oslabovaly pozornost dozorce.¹²⁷ Dozorcí museli skládat slib věrnosti Československé republice.

Chování dozorců vůči příslušníkům střediska mělo být odměřené, nikoliv však kruté, dozorcům se zakazovalo, „*aby příslušníkům střediska nenadávali, zle s nimi nakládali nebo svémocně na ně stáhli ruku, leda že by byli napadeni nebo jim*

---

¹²⁰ Stefan AUST-Stephan BURGENDORFF, *Die Flucht*, Stuttgart 2002, s. 85. „*Den internierten Deutschen stand schreckliches bevor. Im Stehschritt mussten sie unter Beschimpfungen der Passanten durch die Straßen zu Arbeitseinsätzen einrücken. Den Frauen wurden die Haare geschoren, und sie hatten Steine zu schleppen. Kranke oder Verletzte wurden auf offener Straße erschossen.*“

¹²¹ H. FRITSCH a kol., *Bylo jim 13*, s. 44. „*Hrůznou bilancí mrtvých a zastřelených vynikal tábor na strahovském stadionu. V noci procházeli čeští revoluční gardisté a ruští vojáci po ochozech a znásilňovali ženy a dívky tam, kde mezi ostatními ležely.*“

¹²² SOKA Písek, Doplňky fondu Městský úřad Písek, sign. XIX A 13, kart. 32, Žádosti o místo vykonavatele hrdelních trestů u Mimořádného lidového soudu (dále MLS) v Písku.

¹²³ TAMTÉŽ.

¹²⁴ Zajímavostí je, že museli mít českou, slovenskou nebo jinou slovanskou národnost.

¹²⁵ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Služební řád pro dozorcí službu vydaný 30. dubna 1946.

¹²⁶ TAMTÉŽ.

¹²⁷ Zprávy německých pamětníků hovoří často o opilých dozorcích, kteří se v noci vybíjeli na internovaných, či znásilňovali ženy. Srov. T. STANĚK, *Tábory*, s. 76-88.

následkem vzpurnosti bylo zabráněno konat službu, anebo že by šlo o to, aby byl zamezen pokus o útok na jinou osobu, majetek nebo pokus o útěk“.¹²⁸ Bohužel se jednalo o nařízení napsané pouze na papíru. Již 8. dubna 1946 upozorňuje ONV v Písku, že „vyšetřující orgánové nepostupují při výsleších způsobem, který odpovídá platným čs. zákonům a jiným právním předpisům a duchu lidové demokracie, nýbrž používají údajně prostředků orgánů německé státní policie z doby okupace.“¹²⁹ Vydané edice německých pramenů dokazují, že v naprosté většině táborů docházelo k šikanování, mučení či zabíjení. Každý dozorce byl vyzbrojen střelnou zbraní, kterou mohli „použít pouze v případě nutné sebeobrany nebo ve stavu nouze. Může se tak státi pouze tehdy, byly-li vyčerpány všechny po ruce jsoucí prostředky, aniž mohlo být odvráceno nebezpečí... Použití střelné zbraně musí vždy předcházeti vážné napomenutí a pohrůžka zbraní“.¹³⁰

Co se týče rozhovorů, měl dozorce omezit rozhovory s příslušníky střediska na nejnutnější míru. Musel se vystříhat všech důvěrností, vtípů či vyprávění novinek. Přísně se zapovídalo jakékoliv sdělování informací o průběhu soudního řízení. Jelikož panoval strach z případného spiknutí či povstání, měli dozorcí zabraňovat tajnému dorozumívání mezi příslušníky střediska. Zajímavostí je, že se dozorce zavázal slibem poslušnosti vůči představeným. Nařídil li něco představený, s čím dozorce nesouhlasil a myslel si, že to má být jinak, měl na to svého představeného upozornit. Trval-li ten nadále na splnění rozkazu, musel ho splnit.

Samozřejmostí bylo zachovávání slibu mlčenlivosti. Nesměli se nikde vyjadřovat o zařízení střediska, početním stavu a hlavně o způsobu hlídání střediska.¹³¹ Pokusy o úplatek museli neprodleně hlásit a nesměli přijímat žádné dary, a to jak od příslušníků střediska, tak i od jejich příbuzných. Dozorcí se nesměli setkávat s internovanými ani i po jejich propuštění, ani s příbuznými. Bylo velké podezření, že se příbuzní pokusí propašovat věci svým příbuzným do tábora. Toto podezření potvrzují záznamy v knize trestů.¹³² Obavy dozorců z příslušníků střediska se ukázaly

---

¹²⁸ Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

¹²⁹ TAMTÉŽ.

¹³⁰ TAMTÉŽ.

¹³¹ Dokonce zemřel - li dozorce, bylo součástí smlouvy, že všechny spisy a tiskopisy týkající se střediska musela rodina po smrti dozorce vydat zpět ONV Písek.

¹³² SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10, Služební řád pro dozorce, dozorkyně internačních, pracovních a sběrných středisek.

zřejmě jako oprávněné. 2. ledna 1946 byl ve sběrném táboře v Písku chycen teprve patnáctiletý Petr Anhalt. Že měl u sebe 39 dopisů, není tak důležité, ale že u něj byla nalezena střelná zbraň je věc závažnější. Anhalt byl předán Oddělení SNB v Písku.¹³³ Anhalt tvrdil, že mu pistoli dal nádražní policista v Chebu. Anhalt udal, že prý je zaměstnáním artista a že přijel do Československa z Hofu. V Písku údajně hledal svého strýce. Anhalt vypověděl, že 31. prosince 1945 ho ujala nádražní policie v Chebu a policisté že ho vzali do písárny, kde se ohříval. Vedle kanceláře policie se nacházela velká místnost ze zbraní. Anhalt projevil zájem o pistoli, třeba i střelby neschopnou. Dostal prý pistoli a policistovi za ni dal krabičku amerických cigaret, americké mýdlo a niklové hodinky. Je s podivem, s jakou lehkostí se Anhalt pohyboval v Písku. Dokonce si došel do biografu a večer si chtěl jít hledat hotel. To už byl ale chycen strážníky, prohledán a předán do vězení. Dopisy, které u sebe měl, měl od příslušníků střediska a měl je v Německu předat.¹³⁴

I mimo službu museli dozorcí zachovávat slušný a spořádaný život, měli se vyvarovat všeho, co by oslabovalo vážnost jejich funkce.¹³⁵ Dozorcí se nesměli stýkat s příbuznými internovaných, to platilo i pro rodinné příslušníky. Dozorcí nemohli internovaným nic darovat, půjčit, ani prodat.¹³⁶

Aby se nesnižovala vážnost služby dozorce, nesměli vykonávat další zaměstnání.¹³⁷ Pamatovalo se i na postavení dozorců vůči představeným: „*I ve styku s představenými mají dbáti slušného a korektního vychování.*“¹³⁸ Mezi sebou a představené zdravili vojensky.

Dá se předpokládat, že zde opravdu nedocházelo k násilným excesům, přesto bylo chování dozorců v tomto středisku velmi přísné. Za jakýkoliv přestupek následovala vazba.¹³⁹

---

¹³³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2.

¹³⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3.

¹³⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

¹³⁶ To dozorcí velmi často porušovali. Pokud byli přistiženi nadřízenými, byli ihned propuštěni. V KIS Písek-Cerhonice podle záznamů nebyl nikdo z dozorců propuštěn pro pašování korespondence a potravin internovaným. Velitelé středisek byli upozorňováni, že jejich podřízení mohou být ve styku s Němci.

¹³⁷ Příslušníci SNB zůstávali samozřejmě dále zaměstnanci své domovské stanice SNB.

¹³⁸ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

¹³⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10, Služební řád pro dozorce, dozorkyně internačních, pracovních a sběrných středisek.

Ze zkušenosti z jiných středisek bylo i v KIS Cerhonice zakázáno jakékoliv používání příslušníků střediska pro osobní prospěch dozorců. Přesto dozorcí přijímali různé úplaty, jak na to upozorňoval 10. prosince 1945 ONV v Písku. Dozorcí dovozovali internovaným třeba telefonovat, čímž internovaní ovlivňovali svědky soudu. Dále se mohli příslušníci střediska setkávat se členy svých rodin u zaměstnavatelů, z nichž někteří bez problému umožňovali tyto návštěvy.¹⁴⁰ V mimořádných případech nesměli dozorcí vůbec opustit střediska a pozbyli právo na volno. Měli právo si stěžovat, a to úřední cestou a zástupcům Ministerstva vnitra a ZNV. Dozorcí museli bydlet tak, aby se bez problému mohli co nejrychleji dostat do střediska.

Dokonce místo dovolené si museli zvolit tak, aby byli v případě potřeby ihned dosažitelnými. Před nástupem na dovolenou měli veliteli střediska předat návrh nejrychlejší trasy zpáteční cesty z dovolené v případě akutní potřeby. Velitel střediska mohl nařídit, aby se dozorcí na přechodnou dobu přestěhovali do střediska či jeho bezprostředního sousedství.

Dozorcí nosili stejnokroj jako SNB, ale nesměli mít odznaky, knoflíky, výložky a distinkce, které by připomínali příslušníka SNB. Příslušníci KIS Cerhonice měli na stejnokroji znak města, do jehož obvodu středisko spadalo, v případě Cerhonic tedy znak města Písku. Vrchní velitel nosil na nárameníku stříbrný proužek. Krátké střelné zbraně nesměli dozorcí po dobu své služby odkládat. V internačním středisku Cerhonice byly k dispozici i pušky, které měly být použity v případě vzpoury. Při případné ztrátě zbraně muselo být středisko uzavřeno a celé osazenstvo prohledáno. Pokud se ve středisku nic nenašlo, začalo pátrání i mimo tábor. Dozorcí měli k dispozici 30 kusů vojenských pušek značky Mauser, vzor 98, a 300 ostrých nábojů.¹⁴¹ K tomu měli ještě jak v Písku, tak v Cerhonicích k dispozici 3 samopaly vzor MP 40 a 9 zásobníků s ostrými náboji.

Dozorcí museli poctivě sledovat všechny vyhlášky, poněvadž se stávalo, že ačkoliv kriminální ústředny hledaly německé zločince, kteří se nacházeli v táborech,

---

¹⁴⁰ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13, Střežení zajištěných osob z 10. prosince 1945.

¹⁴¹ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Inventář při zániku střediska.

nebyli tito zadrženi, jelikož dozorcí nečetli oběžníky.¹⁴² Dozorce, který nahlásil, že je nemocný, se musel na požádání podrobit prohlídce úředním lékařem, který mohl dozorce poslat do pracovního procesu. Nevýhodou služby dozorce byla ta skutečnost, že dozorce mohl být kdykoliv přeložen i do jiného střediska, a to i mimo obvod domácího střediska. Toto přeložení mohlo být nařízeno pouze z příkazu Zemského národního výboru v Praze.

Pomocný personál musel střežit jak příslušníky střediska, tak samotný areál střediska, a jeho nejbližší okolí, rovněž i Němce na práci mimo středisko.¹⁴³ Že toto nebylo nic jednoduchého a dozorcí přitom hrozilo i propuštění, dokazuje případ Josefa Batelky. 12. července 1946 utekli dozorcí Josefu Batelkovi v lese u hájovny Flekačky¹⁴⁴ tři muži německé národnosti.¹⁴⁵ Dozorce Batelka byl s okamžitou platností pro zanedbání služebních povinností propuštěn.

Dozorcí dbali na to, aby nedošlo k útoku na KIS Písek zvenčí. Každý se musel během služby vystříhat jakéhokoliv pohodlí, jež by jeho pozornost umenšovalo. Nesměl tedy posedávat či se někde opírat. Dozorce se musel procházet „volným krokem“¹⁴⁶ s neustále připravenou zbraní. Chtěl-li se příslušník střediska dozorce na něco zeptat, musel dozorce dbát na to, aby se nikdo nepřiblížil do jeho bezprostřední blízkosti. V případě vzpoury mohl dozorce vystřelit na poplach svojí zbraní, aby co nejrychleji přivolal posilu.

Ve zjitřené poválečné době docházelo často k obviňování dozorců z jejich minulosti. V Písku se stal také podobný případ. Jeho výjimečnost spočívá v tom, že dozorce napadl dozorce. Jednalo se o štábního strážmistra Matěje Buriánka. Ten obvinil dozorce Františka Keřku, že nemůže vykonávat funkci dozorce, jelikož měl zapříčinit stíhání Buriánkova švagra klatovským gestapem. Keřka se cítil dotčen a z práce dozorce odešel.¹⁴⁷

Nejdůležitější byla služba u brány. Musela být neustále zavřená. Dovnitř se mohl dostat kdokoli pouze s propustkou. Kdokoli přišel zvenčí, musel být

---

¹⁴² Srov. SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

¹⁴³ Blíže T. STANĚK, *Tábory*, s. 49-50.

¹⁴⁴ Lokalita nacházející se 2 km od města Písek.

¹⁴⁵ Více k útěkům kapitola Tresty.

¹⁴⁶ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10, Služební řád pro dozorce, dozorkyně internačních, pracovních a sběrných středisek.

¹⁴⁷ TAMTĚŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Protokol ze dne 3. ledna 1946.

po středisku doprovázen strážným pro tento úkol povolaným. Kontrolován byl každý, kdo vešel do střediska. Kontrole podléhali i vozidla.

Dozorci denně kontrolovali pevnost mříží, dveří, stěn, podlahy i stropu.¹⁴⁸ Hledali místo, ze kterého by se mohl připravovat útek. Dvakrát denně, ráno i večer byli příslušníci počítáni. Nesměli se cestou do práce „*s nikým stýkati a nikde se pozdržeti*“.¹⁴⁹ Uteče-li příslušník střediska jednomu dozorcovi, odvede dozorce ostatní do střediska a nahlásí útek. Pokud je při útěku dozorců více, jeden z dozorců začne uprchlíka pronásledovat, ostatní dozorcovi odejdou se zbytkem skupiny do střediska a přivolají posily.

Na ženské ubikace nesměl mužský dozorce vstupovat, leda že by tam musel obnovovat pořádek, a to teprve s povolením vrchního dozorce či velitele střediska. Podle mého názoru byla v Cerhonicích praxe odlišná. Domnívám se, že na ženské ubikace chodili i mužští dozorcovi, jelikož se v Cerhonicích nacházela jediná dozorkyně.

Mezi úkoly dozorce patřilo i hledání dopisů, a hlavně motáků. Panoval strach, aby se věci z tábora nedostaly na veřejnost.¹⁵⁰

Mezi dozorce se hlásilo mnoho lidí, kteří se k vykonávání funkce dozorce vůbec nehodili. Uvedu příklad pro ilustraci. V cerhonicím středisku žádal velitel Vošmik propuštění dozorce Vratislava Volfa. A to proto, že „*Volf nemá potřebné intelligence a vlastností, jež jsou minimálním a nepostradatelným požadavkem pro každou dozorčí sílu.*“¹⁵¹

Internované z internačních táborů nesměli přidělovat na práci do nepřehledného terénu, neboť hrozilo velké nebezpečí jejich útěku.¹⁵²

---

¹⁴⁸ V Cerhonicích byla vybudována v roce 1946 betonová zídka, která zabraňovala útekům internovaných.

¹⁴⁹ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10, Služební řád pro dozorce, dozorkyně internačních, pracovních a sběrných středisek.

¹⁵⁰ Proto nebyl do středisek pouštěn známý ochránce práv Přemysl Pitter.

¹⁵¹ Blíže SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

¹⁵² Útěky nejčastěji probíhaly v lese. Srov. kapitolu Útěky.

6. Stravování ve středisku

Zásoby byly nakupovány na jedno zásobovací období.¹⁵³ Hlavními dodavateli potravin do střediska byli: Antonín Engel, jehož koloniální obchod dodával brambory, tuky, cukr, těstoviny, luštěniny, marmeládu, kávovinu a mýdlo, uzenářství Ferdinanda Dunovského, který dodával vuřty, slanečky a hovězí maso, mlékárna Anny Kopelentové a pekařství Václava Kolouška. Zelí dodával do střediska Karel Mautner. Cibuli exponoval Ludvík Svoboda ze zahradnictví za špitálními kasárnami v Písku.¹⁵⁴ Středisko odebíralo minimum mléčných výrobků, žádné sladkosti. Největší podíl na objednávkách potravin činily chléb a brambory.

Stravování v KIS Písek-Cerhonice bylo nedostatečné a jednotvárné. Hlavní složku střediskové stravy tvořily brambory. Němci¹⁵⁵ neměli právo na maso, mléčné výrobky, tuky, vejčeka, máslo, vitamíny a mléko (s výjimkou dětí).¹⁵⁶ Proto byly ve výkazech pro vydávání potravin zvlášť odděleny přídělky pro Čechy, Němce a pracující.¹⁵⁷ Denní příděl chleba obnášel v KIS Písek-Cerhonice pro Čechy 291 gramů, pro Němce 250 gramů a přídavek pro pracující byl 250 gramů. Maso dostávali, jak již bylo řečeno, pouze Češi. Nárok na marmeládu, sýr, tvaroh a máslo měli opět jen Češi. Ve všech výkazech byly vedeny zvlášť děti do 6 let, na které, i když byly národnosti německé, se nevztahovala restriktivní omezení ve stravě.¹⁵⁸

Drasticky nízké dávky pro Němce byly kontrolovány. Správce Štěpán Truhlář byl obžalován za to, že poskytoval internovaným plnotučné mléko.¹⁵⁹ 2. prosince 1946 vydalo MV nařízení, podle něhož mohli dostávat české spotřebitelské dávky ještě chlapci do 14 let, dívky do 15 let, a těhotné a kojící ženy. Denní stravné pro děti a mladistvé do 20 let činilo 15 Kčs na den, pro ostatní byla tato částka vypočítána na 10 Kčs. MV doporučovalo nakupovat hlavně brambory a zeleninu. Pokud lékař

---

¹⁵³ Délka jednoho období byla 28 dní.

¹⁵⁴ Dodávat potraviny do střediska byla pro podnikatele záležitost velmi výhodná. Snažili se získat zakázky, aby mohli dodávat do středisek v Písku a Cerhonicích.

¹⁵⁵ Němec psáno s velkým písmenem, v poválečné době se ovšem slovo němec psalo většinou s malým n na začátku slova.

¹⁵⁶ Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/2, kart. 2. Němci měli poznat přesná restriktivní opatření, která nacisté uplatňovali na Židech v protektorátu.

¹⁵⁷ Srov. TAMTÉŽ.

¹⁵⁸ Více v kapitole Děti.

¹⁵⁹ SOKA Písek, Místní národní výbor v Cerhonicích(dále MNV v Cerhonicích), inv.č. 14, sign. 08, kart. 1, Trestní nález ze dne 25. října 1946.

předepsal, mohli Němci dostávat dietní stravu. Na konci každého dne byl vystavován stravní list, v kterém se uvádělo, co bylo ten den k snídani, k obědu a k večeři, dále počet stravujících se Čechů, Němců do 6 let věku, od 6 let výše, počet dozorců a nemocných. Celková spotřeba potravin se uváděla ve formě peněžní hodnoty, průměrně stálo stravování 5 Kčs na osobu a den jak v Písku, tak i Cerhonicích.

Jídelní lístek byl sestavován na dobu jednoho týdne. K snídani se obvykle podávala černá káva, Češi a děti dostávali navíc mléko. K večeři se opět podávala černá káva, pro Čechy i marmeláda. Denní příděl chleba byl vydán zřejmě buď ráno vcelku, či během dne po částech k snídani a k večeři. Nejvydatnějším pokrmem dne byl oběd. Hlavní složkou potrawy byly brambory a ty byly v různé obměně podávány ponejvíce k obědu.¹⁶⁰ Nejčastěji se opakovaly tyto pokrmy: bramborový guláš, bramborový salát, brambory s okurkovým salátem, brambory s kmínem, brambory a zelí, brambory a špenát, fazole na kyselo, brambory s mrkví, rajská omáčka a brambory, knedlíky s okurkovou omáčkou. V polévkách se střídaly bramborová, z ovesných vloček, hrachová, nudlová či krupicová, polévka z krup. Jak můžeme vidět, výběr potravin se omezoval takřka jen na brambory.

Například od 15. července 1946 do 21. července 1946 měli internovaní třikrát za týden bramborový guláš. Pracující dostávali ještě jako přídavek maso a chléb. Dvakrát za týden byla polévka z krup a brambory, jednou cibulová omáčka a brambory a jednou polévka z ovesných vloček. Dvakrát, někdy i třikrát v týdnu bylo stejné jídlo. Pokud byla k obědu pouze polévka, dostali Češi a pracující jako přílohu buď chléb či knedlíky. Češi dostávali někdy buřta.

K večeři se podávala pouze černá káva. Češi dostávali někdy ke kávě ještě marmeládu, sýr či tvaroh, ale byly také dni, kdy byla k večeři pro všechny pouze černá káva.

---

¹⁶⁰ Výhodou brambor byla jejich nízká cena.

Denní dávka na jednoho příslušníka střediska se pohybovala v rozmezí 3,87 Kčs až 4, 98 Kčs, byly však i dny, kdy částka překročila pětikorunovou hodnotu na osobu a den.¹⁶¹

Němci měli tedy nárok na 250 gramů chleba denně. Děti do 6 let dostávaly 142 gramů chleba. Čechům připadalo na den 291 gramů chleba, ale dostávali jako Němci 250 gramů chleba a po každých sedmi dnech dostali přídavek 500 gramů chleba.

V Cerhonicích byla strava obdobná jako v Písku, jen se rozepisovala zvláště pro Rakušany, kteří dostávali stejnou stravu jako Češi, takže zažívali takový komfort, že k večeři dostali někdy i salám.¹⁶²

Při odsunu často internovaní žádali, aby si mohli vzít na cestu aspoň misku, jelikož neměli z čeho jíst. To dokazuje, že situace odsunovaných byla katastrofální. Správa střediska těmto žádostem vyhovovala.¹⁶³

Lze tedy předpokládat, že i když strava byla jednotvárná a nedostatečná, bylo jí v KIS Písek-Cerhonice dostatek. Na základě proplácených faktur usuzuji, že internovaní tyto pokrmy skutečně dostávali a nedocházelo k podvodům, že by se jídelníček sestavoval pouze pro případ kontroly.

Pokud doprovázel dozorce skupinu Němců na práci, měl právo na jiné jídlo, než které dostávali Němci. O tom, jakou stravu jedli Němci u podnikatelů, nám vypovídá stížnost Františka Staříka, dozorce nad osobami z Cerhonic v Humňanech: *„Dále bylo zjištěno, že Stařík jest stravován stejně jako vyšetřovanci a že musí jísti přímo s nimi. Jmenovaný má však nárok na lepší stravování, jelikož je národnosti české a má vyšší příděl a dále jest nedůstojné, když má s nimi jísti společně, jak se říká z jedné mísy. Tímto jest podrývána jeho služební autorita a snižována vážnost před vyšetřovanci, což ovšem jest na úkor služby a ztěžuje to jeho postavení u jmenovaných.*

---

¹⁶¹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 58, sign. IIB/11, kart. 12. Výjimka nastala například 21. srpna 1946, kdy jídlo na osobu stálo 5, 13 Kčs, či 12. září 1946 5,78 Kčs.

¹⁶² TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13. Výnosem č. j.40520/VI/3/1946 o dávkách potravin pro vězně a zajištěné osoby rakouské státní příslušnosti ze dne 18. května 1946 se nařizuje, aby ve všech věznicích, střediscích a jiných kázeňských ústavech byly rakouským státním příslušníkům vydávány dávky potravin jako osobám české národnosti.

¹⁶³ TAMTÉŽ, inv. č. 58, sign. IIB/11, kart. 12, Příjmy a výdaje střediska.

Jak jmenovaný uvádí, musí si dovážeti jídlo z domova, jelikož uvedená strava jest pod jeho úroveň.“¹⁶⁴

V případě, že Němci pracovali mimo středisko, existovaly dvě možnosti stravování. Buď pracovali u zaměstnavatele, aniž se vraceli do střediska,¹⁶⁵ anebo byli ráno odvedeni ze střediska a večer se vraceli. V takovémto případě vydával oběd zaměstnavatel podle rozpisu pro těžce pracující. Naturální dávky dostával zaměstnavatel proplacené od střediska.

Někdy si Němci stěžovali, že si musí u zaměstnavatele platit ještě jídlo a mají tak málo peněz za odvedenou práci.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 58, sign. IIB/11, kart. 12, Stížnost z 1. srpna 1946.

¹⁶⁵ V tomto případě ručil za jejich jídlo i praní zaměstnavatel.

¹⁶⁶ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 16, Protokol ze dne 16. srpna 1946 sepsaný s Václavem Riedlem.

7. Zdravotní péče

Zdravotní péči ve středisku jak v Písku, tak v Cerhonicích vykonávali čeští lékaři ve spolupráci s německým lékařem. Tak tomu bylo v počátečních fázích po vzniku střediska v Čelakovského ulici. Později byla praxe taková, že příslušníky střediska ošetřoval pouze německý lékař. Podle knihy nemocných se dá usuzovat, že němečtí lékaři vykonávali lékařskou službu u osob jim přidělených vynikajícím způsobem. Krátký čas působil ve středisku v Cerhonicích ještě nedostudovaný lékař MUC. Dreibholz.¹⁶⁷ Ten zde ale sloužil maximálně do 26. září 1946, kdy do střediska přišel MUDr. Anton Zischka. Do střediska v Cerhonicích docházel také MUDr. František Brunclík.¹⁶⁸ V píseckém středisku sloužili německý lékař MUDr. Erich Schramm a MUDr. Josef Schuster. 4. června 1946 se nevyskytoval v Cerhonicích žádný lékař, jelikož byli všichni odsunuti.¹⁶⁹ V píseckém středisku působilo od 25. února 1946 pět německých sester, přesunutých sem ze sanatoria Vráž u Písku na popud Ladislava Mulače.¹⁷⁰ Jednalo se o tři řádové evangelické sestry a o dvě katolické sestry.

Němci se setkávali s lékařem hned při vstupu do tábora. Lékař kontroloval hlavně svrab, zavšivení a nakažlivé nemoci.¹⁷¹

Lékaři kontrolovali dvakrát týdně míru zavšivení, hygienu a zdravotní stav pomocného personálu. Zvláštní pozornost věnovali lékaři kuchyni. Denně podávali hlášení velitelství střediska a jednou týdně okresnímu úřednímu lékaři. Lékaři a pomocný personál podléhali příslušnému okresnímu lékaři (ten jim dával instrukce, posuzoval oprávněnost požadavku táborového lékaře na léčiva atd.). Lékaři kontrolovali také kvalitu vody, hygienu a čistotu ubikací.

Pokud by mezi lékařem střediska a okresním lékařem zodpovědným za chod střediska došlo ke sporu, tak mezi nimi mělo rozhodnout zdravotní oddělení ONV v dohodě s MV a Ministerstvem zdravotnictví.

---

¹⁶⁷ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Jana Baiera.

¹⁶⁸ TAMTÉŽ, kart. 4.

¹⁶⁹ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva ze 4. června 1946.

¹⁷⁰ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

¹⁷¹ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Směrnice pro provádění zdravotnické služby při soustavném odsunu (transferu Němců) z Republiky Československé.

Němečtí lékaři často posílali osoby do nemocnice. Nejprve ale musel německý lékař požádat okresního zdravotního radu MUDr. Ladislava Mulače o potvrzení diagnózy. Na Mulačovi tedy vždy v konečném rozhodování záleželo, zda hospitalizaci Němců povolil. Němečtí lékaři hospitalizace v nemocnici pouze doporučovali.

O zdraví příslušníků střediska pečoval jeden kmenový lékař. Ten odpovídal za zdravotní stav osob a nesměl do odsunu zařadit osoby nemocné nebo podezřelé z infekce.¹⁷² Pozice německého lékaře nebyla jednoduchá. Pokud odmítl posílat nemocné na práci, dostával se v poválečné době do podezření, že maří pracovní povinnost. V materiálech KIS Písek-Cerhonice jsem ale stížnosti na německé lékaře nenalezl. Podle lékařských hlášení lze usuzovat, že pozice lékaře v Písku i v Cerhonicích byla silná, neboť často kritizoval nevyhovující hygienické podmínky.

Pobyt ve středisku nahrával všem možným epidemiím. I když se jim středisko pokoušelo předcházet, musíme si uvědomit, jaká asi mohla být úroveň hygieny ve středisku, když se internovaní mohli mýt teplou vodou pouze dvakrát za měsíc. Vlasy, vousy a nohy si ovšem museli mít denně. Z popudu lékařské komise bylo z hygienických důvodů dokonce nařízeno bílení chodeb v středisku v Písku.

Problémem píseckého střediska byl akutní nedostatek sester. MUDr. Ladislav Mulač na to soustavně upozorňoval a žádal zvýšení jejich počtu.¹⁷³ Zdravotnická služba konala ve středisku dvakrát týdně pravidelné prohlídky, při nichž byla kontrolována míra zavšivení. Komise dozírala, aby se nerozšířily epidemie a infekce, kontrolovala kvalitu vody, fungování kanalizace a samozřejmě posuzovala pracovní schopnost jednotlivých internovaných. Osoby upoutané na lůžko musely mít písemné povolení od střediskového lékaře. Operativní zákroky se prováděly v písecké nemocnici.

V době od 12. ledna do 7. května 1946 byl při prohlídkách úředním lékařem shledán zdravotní stav osob ve sběrném středisku v Písku „jako uspokojivý.“¹⁷⁴ Zavšivení osob se zde vyskytovalo pouze v ojedinělých případech (hlavně u dětí). 12. ledna 1946 se ve středisku nevyskytovaly žádné choroby, ale zdravotní stav dětí byl špatný, jelikož trpěly slabostí. Stav dospělých byl uspokojivý. Hygienické

---

¹⁷² Blíže SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 9, sign. IA/9, kart. 9.

¹⁷³ Nedostatek sester byl celorepublikový problém z důvodu odsunu většiny německých zdravotních sester.

¹⁷⁴ Více SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 9, sign. IA/9, kart. 9.

poměry byly v některých místnostech vyhovující, ale v jiných zase špatné. Půda se používala pro uskladnění svršků internovaných.¹⁷⁵ Vodu používali z městského vodovodu; splachovací záchody již fungovaly. Další revize tábora proběhla 23. ledna 1946. Doktor Vlnatý kritizuje, že *„nepříznivě působí, že v táboře vystřídá se během týdne sto zajatců, kteří jsou odsunováni. Dále je nutný příchod zdravotních sester do střediska, jejichž nedostatek se ihned projevil při onemocnění jedné sestry.“*¹⁷⁶

28. ledna 1946 se prohlídky tábora účastnil již i německý lékař. Tohoto dne byl domluven přísun tří sester ze sanatoria Vráž a týž den byl do střediska dodán prášek D.D.T. k odvšivení.

1. února 1946 se začalo oteplovat a stouplо znečištění střediska. Bylo proto nařízeno častější nasazení pracovních čet, dbajících o čistotu tábora. Lékař ještě prosil o vyšterkování dvora, který měl zřejmě velmi podmáčený povrch, a z toho důvodu se zde tvořilo bahno. Proto MUDr. Ladislav Mulač doporučil, aby byly dány na chodby rohože. 1. února 1946 došlo také k odvšivení celého píseckého střediska. 14. února 1946 byla provedena inspekce střediska. Komise konstatovala, že středisko je sice přeplněno, ale že lékařská péče je vzorná.

Písecké středisko mělo poměrně často problémy s kanalizací. To je pochopitelné, jelikož sociální zařízení zdaleka nepostačovalo takovému množství lidí. Samotní Němci internovaní v táborech v Plzni a Znojme mi vyprávěli, že jakmile někdo chtěl vykonat na záchodě svoji potřebu, hned na něj někdo tloukl, aby šel, jinak že *„si nadělá do gatí“*.¹⁷⁷ 7. května 1946 opět nefungovalo již poněkolkáté kanalizační zařízení. V Cerhonicích měli zase problémy s tím, že ženy házely do klosetů hadry a upotřebené dámské vložky Camelia Binden, které ucpávaly záchody.

V píseckém táboře se případy svrabu či zavšivení vyskytovaly pouze ojediněle. Naproti tomu v Cerhonicích byl svrab poměrně častý. Lékař Zischka takovéto osoby k jejich zármutku-nepustil do transportu na odsun.¹⁷⁸ 16. října 1946 si velitel sběrného

¹⁷⁵ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 9, sign. IA/9, kart. 9.

¹⁷⁶ Blíže TAMTÉŽ.

¹⁷⁷ Záznam rozhovoru s paní Gertrude Trepkovou ze dne 6. června 2007.

¹⁷⁸ Dopis Antona Zischky ze dne 31. prosince 1946: *„Immer sind auch noch einige Egerländer hier. 2 Frauen mit Kindern aus Falkenau, die einige Zeit nicht gut zu sprechen waren, da ich sie wegen Krätze zurückhielt. Jetzt schneiden sie im Lager und nähren auch für mich. (Ein Bettüberzug hatte einen großen Riss).“*

střediska v Cerhonicích Krejčí stěžoval na hrozný nepořádek na ubikacích. Měl totiž strach z rozšíření epidemií. Jakákoliv epidemie zpomalovala odsun Němců. Také cerhonické středisko mělo zpočátku k dispozici pouze dva sedlové záchody pro muže a dva sedlové záchody pro ženy.¹⁷⁹

Krejčí nabádal Němce k čistotě: „... *poněvadž je zájmem každého jednotlivce aby se vrátil do své vlasti zdrav, musí se podle toho zařídit.*“¹⁸⁰ I z této věty lze usoudit, že dozorcí skutečně brali odsun Němců jako svůj životní úkol. Němci odsunutí z Čech samozřejmě nebrali a dodnes neberou svoji vlast jako Německo, ale jejich vlast je tam, kde žili jejich předkové, kde mají pohřbené rodiče.

Dále se z nařízení Krejčího dozvídáme lepší informace o nemocech: „*Dnes máme ve středisku 70 osob zavšivených a 70 osob, co mají svrab.*“¹⁸¹ V Písku se 2. prosince 1945 nacházelo ze 412 osob plných 36 postižených svrabem.

Nečistota dospělých ohrožovala nejvíce děti. Správa tábora byla pochopitelně rozladěna z toho důvodu, že nemocní nemohli do odsunu. Přesto došlo v Cerhonicích k případu, kdy byly do transportu zařazeny i osoby, které měly svrab. Stalo se tak z popudu oblastní osidlovací úřadovny v Českých Budějovicích, která nařídila urychlené odtransportování Němců z Cerhonic transportem 13. října 1946. Do transportu se tak dostalo 6 osob majících svrab. Vedoucí transportu dostal v dostatečném množství protisvrabovou mast.¹⁸²

Svrab citelně trápil děti. „*Mezi prsty a na hřbetech mých rukou nebyla záhy vidět žádná kůže nýbrž jen živé maso. Ačkoliv mě maminka varovala, že se nesmím škrábat, nevydržela jsem to svědění. A čím více jsem to škrábala, tím více se mi zaněcovala kůže. Někdy mi nastříkali na ruce pálenku.*“¹⁸³

Samozřejmě i vši a blechy způsobovaly postiženým hrozná muka. „*Celé tělo jsem měla plné červených pupínků. Štěnice se uhnízdily ve všech škvírách postelí a slamnicích. Škrábala jsem si kůži po celém těle. Vši se usadily v mých vlasech pod tlustými strupy, které mi nadělaly při neustálém škrábání následné krvácení... K tomu patřilo denní česání takzvaným všivým hřebenem. Nějaké vši však vždycky zůstaly vězet*

¹⁷⁹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

¹⁸⁰ TAMTÉŽ.

¹⁸¹ TAMTÉŽ. Jednalo se o říjen 1946.

¹⁸² TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 7.

¹⁸³ Eleonora SCHWELLA, *Mami, jsou Němci horší než ostatní lidé?*, s. 26.

v hřebení. A kromě toho mi maminka při česání rozškrábala strupy, z nichž se objevovaly stále nové vši, a kůže na mé hlavě zrohovatěla po každém krvácení ještě více. Měla jsem hrozný strach z této každodenní procedury. Maminka však na ní trvala, protože neviděla jinou možnost, jak vši odstranit. Několikrát mi také polila hlavu pálenkou. Byly to pekelné bolesti.“¹⁸⁴

Ačkoliv se střediska snažila zabraňovat epidemiím, našli se i zaměstnavatelé, kteří nedovolili odejít své pracovní síle k lékařům; tito Němci se dostávali do rukou lékařů pozdě a ve velmi špatném stavu.¹⁸⁵

K tomu se přidávala psychická muka, pokud měli Němci odsunutí části rodin již v Německu a oni sami museli setrvávat na práci.¹⁸⁶

V Písku byl nedostatek záchodů. Proto byly v Písku na dvoře vykopány jámy, kam se výkaly z jednotlivých cel vylévaly a polévaly vápnem.

Ve srovnání s jinými středisky se zde nevyskytovaly nemoci jako kožní ekzémy či jako v jiných střediscích v důsledku velkého počtu lidí a špatné hygieny hojně rozšířená úplavice. Přesto se v cerhonickém středisku vyskytl jeden případ tyfu.¹⁸⁷ U internovaného Františka Stuchla byl zjištěn tyfus. Byl odvezen 18. července 1946 do okresní nemocnice v Písku. Stuchl naštěstí nenakazil ostatní a epidemii do střediska nezavlekl. Jelikož Stuchl byl podle zdrav. rady při ONV MUDr. Ladislava Mulače „*práce neschopný, jeho léčením byl již stát poškozen a toto by vyžadovalo dalších velkých finančních nákladů, vzdor čemuž jeho práce neschopnost nepomine a týž bude trvalým břemenem a obtíží státu*“, žádal Mulač, aby bylo trestní stíhání proti Stuchlovi zastaveno a povolen jeho odsun. To vše již 3 dny po jeho hospitalizaci v písecké nemocnici, 21. července 1946.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ E. SCHWELLA, *Mami*, s. 26.

¹⁸⁵ Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14. Jan Mára z Dobešic nepustil dva měsíce - od listopadu 1945 do ledna 1946 - k lékařům Hellebrandovou Amalii, i když ho prosila, jelikož se u ní vyskytoval svrab. Mára vrátil Hellebrandovou do píseckého střediska až v lednu 1946 s poukazem, že již pracovní sílu nepotřebuje. Teprve tehdy zjistili lékaři velmi těžký případ svrabu.

¹⁸⁶ Srov. TAMTĚŽ, Žádost Kláry Cechové o odsun její i její dcery. „*Die Einnahme Mir helfenden Medikamente bleibt nun schon 1 Jahr aus. Mein Zustand hat sich verschlimmert. Erst vor kurzer Zeit lag ich 5 Tage an einer Nervenentzündung, die mich damals völlig unfähig machte. Zu all dem kommt noch der seelische Kummer um meinen Mann und meinen schwer verletzter Sohn, die beide in Deutschland auf uns warten.*“

¹⁸⁷ Tento případ tyfu sloužil MNV Cerhonice jako záminka k tomu, aby nebyl otevřen cikánský tábor po odsunu Němců. Více v kapitole Zánik střediska.

¹⁸⁸ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4.

Mezi nejčastější nemoci uváděné v Knize nemocných patřily chřipky, záněty průdušek, spojivek a křečových žil, zápaly plic.¹⁸⁹ Samozřejmě časté byly pracovní úrazy a obzvláště u starších lidí srdeční slabosti, astma, revmatické potíže, bolesti hlavy.¹⁹⁰ Podle určené diagnózy lékař rozhodl, zda je osoba neschopna práce dočasně či trvale, nebo smí vykonávat práce, či je práce neschopna. Nemocní byli obvykle rychle uschopněni. Lékař měl v táborech výjimečné postavení. Nejedl stravu jako příslušníci střediska, ale stravoval se normálně s dozorci v kantýně. Měl i osobní volnost, mohl se pohybovat i mimo středisko.¹⁹¹

Pokud onemocněli Němci na práci u sedláka, musel je ten přihlásit nemocniční pojišťovně, která platila jejich léčení. Neudělal-li to tak, pak požadovala správa střediska příslušnou částku za léčení po zaměstnavateli.¹⁹² Každé onemocnění u sedláka znamenalo více práce pro ostatní německé spolupracovníky, protože museli danou práci za nemocného odpracovat.

Osoby, které byly hospitalizovány v ústavech, dostávaly normální přiděly. Týkalo se to dětí, přestárlých, nemocných, těhotných a kojících, ale neplatilo to pro německé matky uznané jako práce schopné.

V píseckém internačním středisku se našel i případ duševní pomatenosti u Růženy Pillerové. Pillerová utíkala neustále z pracovního nasazení. Jak je vidno, nevěděli si s ní v internačním středisku rady, tak ji 11. června 1946 přesunuli ke Krajskému soudu v Písku. Jelikož ale proti ní nebylo vedeno žádné řízení, nebyla zde přijata a byla předána do sběrného střediska.

Epidemická ústředna pro odsun při Ministerstvu zdravotnictví doručila úřednímu lékaři při ONV v Písku MUDr. Ladislavu Mulačovi nařízení ze dne 25. dubna 1946, podle něhož měly být sepsány všechny osoby duševně choré, osoby asociální a antisociální, dále osoby slabomyslné, trvale nemocné, dočasně umístěné v nemocničním ošetřování, slepé, hluché a němé a neschopné pohybu pro poranění. Se

---

¹⁸⁹ Blíže SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 26, sign. IA/ 26, kart. 26.

¹⁹⁰ TAMTÉŽ.

¹⁹¹ Dopis Antona Zischky ze dne 31. prosince 1946: „*Beim Pilsner abends werde ich Euch zutrinken und alles Gute wünschen!*“

¹⁹² SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Dopis ONV v Písku ve věci léčení Friedhelma Müllera ze dne 23. března 1946.

spojeneckými orgány se naše úřady se domluvily, do jakých ústavů se budou tito postižení posílat.¹⁹³

Pokud byli odvezeni příslušníci střediska do nemocnice, tak se žádalo, aby byli umístěni odděleně od českých pacientů.¹⁹⁴

Zemřel - li někdo, byl informován ONV Písek a jeho věci byly poslány příslušnému místnímu národnímu výboru(dále MNV), kde byl zemřelý hlášen. Němci zemřelí v Písku se pohřbívali na vojenském hřbitově nedaleko města do oddělení pro Němce. Přesnou příčinu smrti nebylo možno zjistit. Jako první zemřel v písecké nemocnici pan Augustin Schatral. Bohužel nebyl uveden jeho věk. Bylo to 14. prosince 1945. V dvou případech, Karla Janušky, nar. 1871 a Eisenhuxové Markéty, nar. 1869, se zřejmě jednalo o sešlost věkem. Januška zemřel po týdenním pobytu v písecké nemocnici 16. srpna 1946. Eisenhuxová zemřela v píseckém středisku 14. září 1946, a to jen dva dni před odsunutím její rodiny! V případě Loosové Boženy, nar. 1895, se jednalo o onemocnění srdečního svalu. Loosová zemřela v nemocnici, kde byla hospitalizována od 29. prosince 1945 do 12. května 1946. Františka Schacherleová, nar. 15. února 1905, zemřela v písecké nemocnici teprve ve věku jednačtyřiceti let 9. srpna 1946 na parametritis a zánět levého vaječníků.¹⁹⁵ 5. ledna 1946 zemřel v písecké nemocnici Jan Reichel, nar. 1890. Příčina úmrtí není rovněž udána.¹⁹⁶ V Cerhonicích zemřela dne 30. září 1946 na sešlost věkem Matylda Thorandová, nar. 1875. V případě Karla Čondla, nar. 1888 není možné zjistit příčinu úmrtí ani přesné místo. Zemřel totiž v pracovním oddíle ve Vodňanech. Pitva byla vždy nařízená, pokud se nejednalo o jasnou příčinu.

Jak písecké, tak i cerhonické středisko bylo velmi dobře vybaveno různými léčivy. Napočítal jsem 120 druhů léčiv. Veškerý lékařský materiál byl při likvidaci KIS Cerhonice odevzdán oblastnímu středisku v Českých Budějovicích. V začátcích cerhonického střediska, v únoru a březnu 1946, nefungovalo ale dobře zásobování léčivy a v Cerhonicích jich byl dokonce nedostatek.¹⁹⁷

---

¹⁹³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

¹⁹⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 43, sign. IIA/6, kart. 43, Dopis z 20. června 1945. V tomto dopise je nemocnice žádána, aby byl Hocke František umístěn odděleně od českých pacientů.

¹⁹⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4.

¹⁹⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

¹⁹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13.

Když Němci pracovali na žních, musel zaměstnavatel ručit sám za zásobování a musel prát skupině týdně prádlo. To bylo nařízení pouze na papíru, jak se dozvídáme ze stížnosti Internačního střediska Písek: „*Při převzetí pracovní skupiny na žňové práce zavázal se zde Václav Kupka, že přebírá veškeré zásobování skupiny a bylo mu zvláště připomenuto, že musí skupině býti týdně práno prádlo vzhledem na zdravotní a infekční okolnosti, což tento zaručil. Jak bylo nyní zjištěno, nebylo dosud jmenované pracovní skupině prádlo vypráno, což jest ovšem nepřípustné, jelikož hrozí zavšivení a zavlečení infekčních nemocí do celého zdejšího střediska.*“¹⁹⁸

MNV ve Štětvicích dokonce odmítl Němcům vydat mýdlo a mýdlový prášek, na což musel být internačním střediskem v Písku rázně upozorněn.¹⁹⁹

Do všech středisek v Čechách měl zakázán vstup známý zachránce německých dětí Přemysl Pitter. Bylo to z toho důvodu, že Pitter skutečně kritizoval poválečné poměry ve střediscích.²⁰⁰ Pitter má dodnes velmi vysoký kredit u německých autorů, kteří vyzdvihují jeho skutečný podíl na záchraně mnoha dětských životů.

---

¹⁹⁸ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 16.

¹⁹⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 58, sign. IIB/11, kart. 12.

²⁰⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13.

8. Dny všední i sváteční

Internační středisko se řídilo domácím řádem,²⁰¹ který čerpal z řádu plzeňského,²⁰² prvního domácího řádu pro internační střediska. Odlišnou praxi zahrnoval řád Ministerstva vnitra z 10. června 1945 o tom, jak zacházet s politickými vězni. Tento řád byl samozřejmě ještě přísnější než pro příslušníky střediska. Po příchodu do střediska byla osoba lékařsky prohlédnuta, nakrátko ostříhána a kromě hřebenu, kartáčku a kapesníku jí byly odebrány všechny věci.²⁰³ Ženy byly prohlíženy ženou. Zjišťovalo se, zda nově příchozí byl členem NSDAP, SdP, SS, SD, Kriminalpolizei, gestapa a dalších organizací. Důsledně se pořizovaly seznamy těch Němců, kteří se za války nějak provinili proti Čechům. Příslušníci střediska byli podrobeni osobní prohlídce, při které se hledalo tetování SS. Dále se u příslušníků střediska zjišťovalo, zda byli příslušníky NSDAP, SdP, či jakékoliv nacistické organizace.

Muži české národnosti dostali navíc holicí mýdlo. Přestože Němci zažádali kvůli zavšivení také o holicí mýdlo, písecký Městský národní výbor(dále MěNV) tuto žádost zamítl se stručným vysvětlením, že „*němcům mýdlo nenáleží*“.²⁰⁴ Na jedné straně vidíme, jak se lékař snaží předcházet epidemiím z nečistoty, na druhé straně naprostou apatii MěNV Písek.

V dalších žádostech o holicí mýdlo můžeme zřetelně vyčíst úpěnlivou prosbu na ONV Písek, aby holicí mýdlo dostali i Němci.²⁰⁵ Třikrát denně dostávaly osoby ve středisku jídlo, měly zakázáno kouřit, požívat alkoholické nápoje, vyměňovat a prodávat předměty. Velitelé dbali na to, aby internovaní udržovali čistotu jak osobní, tak i na ubikacích.

---

²⁰¹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 9, sign. IA/9, kart. 9, Domácí řád pro internační střediska ze 17. září. 1945.

²⁰² TAMTÉŽ, Plzeňský řád pro internační středisko z 26. května 1945.

²⁰³ Srov. H.FRITSCH a kol., *Bylo mi 13*, s. 43. „*Museli jsme po jednom procházet, vysypat na stoly svůj stále se zmenšující majetek a byli jsme důkladně prohledáni. Vojáci brali, co ještě mohli potřebovat.*“

²⁰⁴ Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

²⁰⁵ „*Holicí mýdlo je nevyhnutelně nutné, neb z příkazu zdravotního rady ONV Mudra Mulače musí být i Němci pravidelně holeni, aby se zabránilo zavšivení a vypuknutí epidemických nemocí.*“ Srov. TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13.

Středisko posílalo na SNB bývalého bydlíště dotaz, za se skutečně jedná o tu osobu, za kterou se vydává, a zda není tamní stanicí či jiným úřadem hledána pro nějaký trestný čin. Dále se zjišťovalo, nejde - li o příslušníka bývalé německé armády anebo složek některé německé strany.²⁰⁶

Příslušníci střediska museli nadřízené oslovovat pane a příslušnou hodností.

Příslušníci střediska mohli dostávat balíček potravin jedenkrát za 14 dní a musel mít hmotnost do 2 kg. Mohly to být pouze potraviny. Stalo-li se, že přišly během 14 dnů balíky dva, byl nadbytečný balík navrácen.²⁰⁷

V počátcích střediska v Cerhonicích docházelo k nešvarům, které kritizovalo dokonce MV. Po dobu dubna a května 1946 nebyl vchod do zámku střežen a příslušníci střediska mohli volně vcházet i vycházet ven. Existovalo reálné nebezpečí, že do střediska docházejí lidé, kteří se s příslušníky střediska domlouvají. To bylo zapříčiněno tím, že příslušníci střediska nenosili pásku s označením Němec. Počátkem dubna 1946 se do cerhonického střediska dostaly nezjištěným způsobem lihoviny „v takové míře, že celé osazenstvo kuchyně, skládající se vesměs ze zajištěných osob, bylo úplně opilé.“²⁰⁸ Bylo povoleno psát jednou měsíčně příbuzným krátký dopis o délce 20 řádků a pouze čitelně a v české řeči.²⁰⁹ Budíček pro příslušníky internačního střediska začal v létě v 5 hodin, v zimě v 6 hodin, pro příslušníky sběrného střediska v letní době v 6 hodin, v zimní době v 7 hodin. Denní pracovní doba trvala v rozmezí od 8 do 10 hodin. Již podle hodiny budíčku můžeme vidět, že příslušníci internačního střediska měli přísnější režim než příslušníci sběrného střediska. Internovaní se dokonce nesměli mezi sebou při práci bavit a nesměli ani kouřit. Nejčastěji pracovali internovaní v oblasti zemědělství a lesnictví.²¹⁰ Odměna za jeden pracovní den činila pro internované, pokud něco zbylo po zaplacení příspěvku na sociální pojištění, příspěvku na daně, 20 % z celkové části mzdy odvedené ONV v Písku 2 Kčs a pro osoby ve sběrném středisku 10 Kčs.²¹¹ Lehčí práce v táboře a ve středisku vykonávali nemocní, popřípadě ti, kteří trávili v táboře či středisku poslední den před odsunem

---

²⁰⁶ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4.

²⁰⁷ TAMTÉŽ, kart. 3.

²⁰⁸ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Hlášení MV z 11. května 1946.

²⁰⁹ Kdo neuměl česky, ten měl možnost, aby mu lístek napsala osoba česky mluvící.

²¹⁰ V místech, kde byly doly, pracovali internovaní jako horníci.

²¹¹ K tomuto číslu jsme došli ještě po stržení poplatku za ubytování, stravování a střežení ve středisku.

anebo zde byli naopak první den a ještě nebyli přiděleni k zemědělcům.²¹² Středisko uklízely osoby méně schopné či nemocné. Poškodil - li někdo náradí, a nepřiznal se k tomu, přebírala zodpovědnost celá pracovní skupina, ve které k poškození došlo. V Cerhonicích existovala krejčovská dílna, která prováděla opravy obuvi.

Děti od 12 do 14 let se podílely na lehčích pracích. Mladší děti byly zaměstnány hrou či četbou, popřípadě výukou.

Ze svého skromného výdělků si mohli příslušníci koupit korespondenční lístek, tužku, zubní pastu atd. To vše bylo ke koupi v kantýně. Pokud byli příslušníci střediska pilní, mohli dostat povolenou návštěvu či častější psaní.

Na každé světnici byl vedoucí, který odpovídal za pořádek a čistotu ve světnici. Příslušníci sběrného i internačního střediska si mohli, pokud chtěli, stěžovat. Je zvláštní, že po dobu existence píseckého a cerhonického střediska si nikdo z Němců nestěžoval!

Němcům byly za jistých okolností slíbeny výhody. MV vydalo 17. dubna 1946 Oběžník všem střediskům, ve kterém jsou vyzváni všichni Němci, aby pomohli československým úřadům při zjištění zaminovaných prostorů, úkrytů střeliva, zbraní, proviantu, archivů, kartoték, nebo jiných písemností okupačních úřadů. V případě pomoci našim úřadům, jim byly slíbeny nespécifikované výhody a úlevy.²¹³

Dokud sídlil internační a sběrné středisko v Písku, starali se vězni o úklid sami. V Čelakovského ulici se starali o čistotu dvora jeden týden příslušníci sběrného, další týden internačního a třetí týden zajateckého střediska. V Písku se příslušníci jednoho střediska nemohli vzájemně setkávat s příslušníky dalšího střediska, ačkoliv byli ubytováni v jediné budově. Po večerce se uzavírala branka vedoucí do Čelakovského ulice. Hlavní brána byla zavřena po celý den.²¹⁴

Dostat se do střediska bylo možno pouze na povolení ONV Písek. Nesetkáváme se zde s praxí, že by souhlas k návštěvám dával ještě jiný úřad kromě ONV. V Brně dávala souhlas s návštěvou internovaných dokonce NKVD!²¹⁵

---

²¹² Více SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Směrnice MV z 19. března 1946 pro vedení polního hospodářství.

²¹³ Více TAMTÉŽ, Nařízení MV ze dne 17. dubna 1946.

²¹⁴ TAMTÉŽ, Kasárenský řád ze dne 17. dubna 1946.

²¹⁵ T. STANĚK, *Tábory*, s. 38.

Od 13. dubna 1946 do 18. září 1946 proběhlo 83 návštěv, vždy v doprovodu orgánu SNB.²¹⁶ Návštěva probíhala v přítomnosti příslušníka SNB a trvala obvykle deset minut. Vyskytl se ale i případ, kdy návštěva trvala pouze 5 minut.²¹⁷ Byly zjištěny závady dokonce u píseckého závodu bratří Hovorů. Tento závod povoloval, že Němci mohli přijímat během polední přestávky či během zaměstnání návštěvy, a tak jim byly doručovány různé zásilky potravin. KIS Cerhonice pohrozilo, že pokud se bude takovéto jednání opakovat, odebere pracovní síly tomuto závodu.²¹⁸

Večerky byly v létě ve 22 hodin a v zimě v 21 hodin. Po práci probíhala „*hodina čištění*“.²¹⁹ Před večerkou muselo být na ubikaci zhasnuto a dokonce i uhašen oheň v kamnech z důvodu strachu před požárem.²²⁰ Na chodbách se v Písku nesmělo štípat dříví.²²¹ V případě jakéhokoliv porušení řádu následovaly tresty. Nejčastější důvody potrestání byly: nepřístojné chování vůči nadřízenému, nechození včas do práce, krádeže, nedovolené pašování balíčků a dopisů do střediska.²²² Podle dopisu cerhonického lékaře Zischky existoval ve středisku černý trh.²²³ Je to pochopitelné; všude, kde se setkáváme s omezeným stravováním, využívají toho někteří lidé buď k normální směně anebo zneužívají a za vyšší cenu prodávají. Velitel Vošmik důsledně dbal, aby nedocházelo během dne ke srocování internovaných. Domnívám se, že tak činil z důvodů strachu ze vzpoury.

Je velmi těžké zrekonstruovat běžný den internovaných. Z nařízení velitele je jisté, že dozorcí mají neustále dbát na pracovním vytížení internovaných. Každý den měl tedy svou pracovní náplň, čas na odpočinek či společné setkání s ostatními internovanými nezbyval. Po večeři nesměl být nikdo venku a všichni se měli věnovat očištění těla a oděvů. Každý se musel po návratu z práce řádně umýt a ošetřit i svůj šat. Matky musely dbát o své děti.

---

²¹⁶ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 23, sign. IA/23, kart. 23.

²¹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13, Návštěva pro Marii Theimerovou z 1. dubna 1946.

²¹⁸ TAMTÉŽ.

²¹⁹ V této době čistili internovaní svůj oděv a pracovní nástroje.

²²⁰ Na základě tohoto nařízení se domnívám, že obzvláště v roce 1947 trpěli internovaní zimou, jelikož v Cerhonicích se nacházelo již jen pár desítek Němců.

²²¹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1. To vše je obsaženo v Kasárenském řádu ze dne 17. dubna 1946.

²²² Více kapitola Tresty.

²²³ Dopis Antona Zischky ze dne 31. prosince 1946: „*Gestern habe ich bei Karfiol an sie gedacht. Um 3,5 čsk ist das Stück hier zu haben, wo er im Mistbeet aufgehoben, schon zu faulen beginnt. das Ei auf Č-Karte kostet čsk. 3.80, schwarz 6.- und mehr.*“

Podle nařízení velitele Vošmika, který své podřízené nabádal k neustálé opatrnosti, je vidět, že zde panoval strach z možné vzpoury. Středisko bylo opětovně Ministerstvem vnitra upozorňováno na skutečnost, že se mohou mezi internovanými vyskytovat nacističtí váleční zločinci.²²⁴

Ve středisku měl také podle nařízení MěNV působit udavač. Přestože toto nařízení v záznamech KIS Písek-Cerhonice existuje, nenacházejí se zde žádné písemné zprávy od tohoto udavače. Je tedy možné, že zde udavač nepůsobil anebo zde působil, a zprávy předával vedení střediska pouze ústně.²²⁵

Příslušníci sběrného střediska v Písku mohli využít i propustek. Od 17. března 1946 do 29. července 1946 však bylo vydáno pouze 132 propustek, nejčastěji na dobu tří hodin. Důvody, aby člověk dostal propustku, musely být samozřejmě vážné. Jednalo se o návštěvu rodinných příslušníků v nemocnici, obstarání potřeb pro dítě či obstarávání a výměna prádla.²²⁶

V střediscích se vyskytovali také němečtí kněží, často obvinění bez objektivních prošetření. Přítomnost duchovních byla pro internované, kteří trpěli depresemi, obavami o holé přežití a nejistotou, velkou posilou. Všichni sudetští Němci mi nezávisle na sobě vyprávěli, jak pro ně bylo hrozné být odtržen od domova. Mysleli si dokonce, že po určité krátké době se budou moci navrátit zpět do svých domovů.²²⁷ Mnoho Němců samozřejmě cítilo objektivní nevinu. Nejen že jim válka vzala jejich drahé, ale museli ještě být odsunuti ze svého domova.²²⁸ Není proto divu, že internovaní trpěli depresemi a přítomnost kněží byla pro ně klíčová.²²⁹ Otázkou bylo, zda se v Cerhonicích mohly konat bohoslužby. Oproti jiným střediskům se v Cerhonicích nacházela kaple. Podle dopisu lékaře Zischky je jasné, že internovaní

---

²²⁴ Tito se skrývali v internačních střediscích pouze v malém počtu, většina ovšem utekla již před koncem války.

²²⁵ Více SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 59, sign. IB/12, kart. 59.

²²⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 11, sign. IA/11, kart. 11.

²²⁷ Záznam rozhovoru s Antonem Ottem ze dne 22. dubna 2007: „V Německu byly podvodníci, kteří vybírali od lidí peníze za to, že jim umožní návrat domů do Československa. Spousta lidí ještě několik let po odsunu skutečně věřila, že se budou moci vrátit.“

²²⁸ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 16, Dopis Richarda Nickela ze dne 10. července 1946. „Matce je 55 let a trpí už dlouhá léta srdeční vadou. Ztráta tří synů a následky války její chorobu velmi zhoršily ...Tím těžší je nyní osud, který snášíme, ačkoliv se cítíme docela nevinní.“

²²⁹ Dopis Antona Zischky ze dne 31. prosince 1946: „In der englischen-deutschen Weihnachtssendung hieß es wohl, daß man heuer noch niemanden „Fröhliche W.“ wünschen könnte. Wie wird es den Millionen Sudetendeutschen, fern vom abgestammten Haus und Hof, ergangen sein?“

nesměli tuto kapli navštěvovat a ta tak nesloužila svému účelu. Je možné, že mezi internovanými se nacházel v nějaké době existence píseckého a cerhonického střediska německý kněz či jáhen.²³⁰ Domnívám se, že v Cerhonicích nebyla rozšířena praxe nedělních bohoslužeb, jelikož ani jednou není osoba kněze či jáhna či bohoslužby zmíněna a v programu na neděli se nikde nepíše o mši, ale pouze o povinnosti, že internovaní by se měli věnovat očiště oděvů a ubikací. V Písku se oproti tomu konaly bohoslužby o Velikonocích roku 1946 21. dubna a 22. dubna 1946 vždy v 11 hodin. Jednalo se o Boží hod velikonoční a pondělí velikonoční.²³¹

V druhém případě se v Písku konaly svatodušní bohoslužby ve dnech 9. a 10. června 1946 vždy v 11 hodin dopoledne.

Podobné záznamy o bohoslužbách v Cerhonicích chybí. Jak v Písku, tak i v Cerhonicích se nevyskytoval v červnu 1946 německý kněz, jelikož na nařízení MV o odsunu kněží Sběrný tábor Písek odpověděl, že „*odsun kněží ve zdejším středisku nepřichází v úvahu.*“²³² Kněží byli pro Němce posilou, ale vyskytly se i případy, kdy čeští kněží odmítli vyzpovídat Němce jen proto, že jsou Němci.²³³

V některých střediscích byly povoleny mše, v jiných byly mše zakázány a náboženská víra byla potírána. Nutno dodat, že oficiálně byly bohoslužby povoleny, jejich zákazy se děly pouze ze zvůle jednotlivých velitelů a dozorců.

MV vydalo 17. prosince 1945 povolení, podle kterého mohli těžce nemocní Němci o vánočních svátcích roku 1945 přijmout duchovní útěchu.²³⁴ Informace, že by ovšem do píseckého střediska byli pozváni písečtí duchovní, jak tomu bylo o 4 měsíce později, ovšem neexistují.

Na Vánoce roku 1945 se měl zachovat celé odpoledne na Štědrý den a celý den na Boží hod vánoční pracovní klid, a to ve všech pracovních, internačních a sběrných střediscích.²³⁵ Tak tomu bylo i v Písku.

---

²³⁰ Nižší svěcení v katolické církvi. Lze použít i název diákon.

²³¹ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Žádost Sběrného a internačního střediska ze dne 15. dubna 1946.

²³² TAMTÉŽ, inv. č. 43, sign. IIA/6, kart. 43.

²³³ E. FRANZEL, *Die Vertreibung*, s. 373-375.

²³⁴ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

²³⁵ TAMTÉŽ.

9. Děti ve středisku

V Internačním a sběrném středisku v Písku se nacházelo také mnoho dětí. K 8. prosinci 1945 jich zde bylo 34 ve věku do 6 let, 65 ve věku od 6 do 14 let a 63 mladistvých ve věku od 14 do 18 let. V střediscích se také bezprostředně po válce nacházelo mnoho dětí oddělených od svých matek. Před propuštěním mělo velitelství vyhledat rodiče či pěstouny těchto dětí, popřípadě je předat Úřadu péče o dítě. Kvůli kritice v zahraničí vydalo MV oběžník,²³⁶ ve kterém nařizovalo propustit všechny děti do 14 let, bez ohledu na to, zda se tyto děti za války provinily či ne, také bez ohledu na národnost, příslušnost nebo původ. Pokud ovšem byly děti ve středisku s rodiči a rodiče si přáli, aby s nimi děti mohly zůstat v internačním středisku, bylo to povoleno. Ve všech ústavech měly být děti maďarské a německé odděleny od dětí českých či slovenských.

Docházelo ovšem i k případům, že matka byla odsunuta do Německa, a dítě zůstalo v Československu, kde ho vychovávali příbuzní.²³⁷ Pro matku to muselo být hrozné rozhodnutí, kdy se dobrovolně vzdávala dítěte v domnění, že zajistí dítěti lepší budoucnost.

Pokud se o děti a mladistvé nikdo nepřihlásil a pokud jejich rodiče byli ve vězení a nebyl nikdo, kdo by se o ně postaral, popřípadě se o ně nikdo nepřihlásil, převzaly děti orgány péče o mládež a přesunuly je do ústavů, přičemž tyto děti, jak již bylo řečeno, byly odděleny od ostatních dětí české či slovenské národnosti.

Jiná situace byla u mladistvých, kteří se za války nějak provinili proti Československé republice. Tito mladiství mezi 14-18 roky byli umístěni ve střediscích odděleně a byli podrobni řádné převýchově.

22. srpna 1945 vydalo MV oběžník o umístění dětí a přestárých osob v ústavech charity.²³⁸

---

²³⁶ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13, Oběžník MV vydaný 9. srpna 1945.

²³⁷ Tak třeba byl v Písku vychováván Josef Holeček, Němec, který přijal české jméno po svých vychovatelích.

²³⁸ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Oběžník MV ze dne 22. srpna 1945 o Umístění německých dětí, osob přestárých a chorých ze sběrných táborů v ústavech charity.

Do ústavů charity se měly přesunout osoby přestárlé, osoby trvale práce neschopné, a k tomu i těhotné ženy od 7. měsíce těhotenství a kojící matky. Pokud ve středisku nebylo dětí potřeba, měly být tyto děti přesunuty do ústavu charity i s matkou. V ústavech měly být děti do 12 let zaměstnány hrou, četbou, děti od 12 let měly být přidržovány lehkou prací v ústavech (úklid, práce v ovocnářské zahradě).

Osoby, které byly v ústavech, dostávaly normální přídělky. Týkalo se to dětí, přestárlých, nemocných, těhotných a kojících matek, ale neplatilo to pro německé matky uznané jako práce schopné.²³⁹

Na konci roku 1946 patřily Cerhonice v republikovém měřítku na 4. místo mezi středisky s nejvyšším výskytem dětí; nacházelo se zde 127 dětí.²⁴⁰ Domnívám se, že vysoký počet dětí je způsoben přáním rodičů, kteří nechtěli nebo jednoduše nemohli dát své děti do opatrování příbuzným. Raději si tedy nechali děti u sebe ve středisku, neboť je podle mého názoru nechtěli předat československým úřadům, které by je umístily do dětského domova. V případě, že se o dítě nikdo nepřihlásil či příbuzenstvo zemřelo, bylo dítě předáno úřadu Okresní péče o děti a mládež. Bylo možno dítě odevzdat také Mezinárodnímu červenému kříži. Ten se měl pokusit hledat rodiče či příbuzné dítěte.

Péče o dítě měla být hrazena ze zkonfiskovaného majetku rodičů. Pokud tito nebyli známi, tak péči o dítě platil ZNV. Domnívám se, že děti nebyly v píseckém a cerhonickém středisku bity. Většina dětí, které byly odsunuty s rodinami, vypráví, že byly mlácení ušetřeny. Eleonora Schwella vypráví o táborech očima desetileté dívky: Podle ní prožívaly děti dny v táborech jako dobrodružství, popřípadě nemohly pochopit, proč se Češi tak špatně chovají k jejich rodičům.

„Netušila jsem ve svém věku, bylo mi sotva jedenáct let, jakému souzení a šikanování byli dospělí vystaveni. My děti jsme zůstaly zpravidla tělesného násilí ušetřeny... V tábore panoval hlad, špína, hmyz a stísněná nálada. My děti jsme stejně jako dřív pohlížely na mnoho věcí jako na dobrodružství, nehledě na utrpení

---

²³⁹ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

²⁴⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IB/12, kart. 59.

dospělých. Ovšem i mne přepadl smutek, když jsem si vzpomněla na své panenky, hračky, ale především knihy.“²⁴¹

---

²⁴¹ E. SCHWELLA *Mami*, s. 20. „Netušila jsem ve svém věku, bylo mi sotva jedenáct let, jakému souzení a šikanování byli dospělí vystaveni. My děti jsme zůstaly zpravidla tělesného násilí ušetřeny.“

10. Zaměstnavatelé

Musíme si uvědomit, že v poválečném Československu existoval enormní nedostatek pracovních sil. Zvláště v okolí Cerhonic se Němci využívali na nejrůznější práce. Pracovali na odklízovacích pracích v Cerhonicích, které byly z třiceti procent zničené, také v Miroticích, které byly zničeny dokonce z padesáti procent. Dále bylo Němců používáno na práci v nedaleké vápence a cihelně knížete Schwarzenberka v Rakovicích. Němci pomáhali při zalesňování, kácení dřeva v lesích atd. Samotní rolníci a podniky psali žádosti o německé pracovní síly.²⁴² Zdejší obyvatelé se mohli setkávat s Němci každý den. Jejich jednání vůči Němcům bychom museli samozřejmě posuzovat případ od případu.

Oblast Cerhonic a nedalekých Mirotic se ocitla na konci druhé světové války v centru tehdejšího dění. Cerhonicemi a Miroticemi procházely proudy německých uprchlíků, dokonce až z oblasti tehdejšího Pruska. Uprchlíci prchali před Rudou armádou. Tyto smutné skupiny německých uprchlíků se stávaly terčem hloubkařů. Zdejší obyvatelé měli oprávněný strach, že bomby vrhané do kolon uprchlíků dopadnou i na civilní stavení v Cerhonicích. V minimálně jednom případě zdejší sedlák vymrskával tyto uprchlíky z Cerhonic, jelikož se obával, že přitáhnou pozornost amerických letců.²⁴³

V poválečné době se nacházelo v okolí Cerhonic mnoho uprchlíků. Svědectví Marie Linhartové nám podává obrázek o tehdejších dnech.... *„Jednoho dne spatřila babička jedné mé cerhonicke kamarádky ráno, při východu slunce dva Němce, kteří spali na našem seníku v hájovně. Měla z nich veliký strach, že můžou být ozbrojeni. Jednalo se však o neozbrojené civilisty. Druhý den přišli dokonce požádat o nějaké jídlo. Narazili ovšem na dědečka, hajného. Ten ihned vytáhl na Němce flintu a vedl je do lesa, že je zastřelí. Babička ho prosila, ať si nemaže ruce krví, ale dědeček byl rozhodnut oba Němce zastřelit. Babička se na dědu vrhla a chtěla mu pušku vzít. V tom zmatku vzali Němci nohy na ramena a utekli. Dědeček se na babičku hrozně zlobil a*

---

²⁴² Jmenný seznam internovaných u zemědělců je napsán ve staré knize z protektorátu, kde jsou německy zaznamenávány zákony týkající se života v protektorátu - počínaje pěstováním zeleniny až po odposlechy zahraničních vysíláčů. Tato kniha může tedy sloužit jako dvojí pramen, a to jak pro studium KIS Písek-Cerhonic, tak i studium protektorátního zákonodárství. Srov. SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonic, inv. č. 21, sign. IA/21, kart. 21.

²⁴³ Záznam rozhovoru s Marií Linhartovou ze dne 29. září 2007.

měl výčitky a opakoval: *Copak sem to já za vlastence? Pustil sem vrahy, kteří mordovali naše lidi.*“²⁴⁴ Tolik k poválečné situaci na Cerhonicu. Všimněme si, že v této době bylo naprosto běžné usmrtit Němce jen tak bez soudu a ještě se to považovalo za vlastenecký čin.

Ovšem na druhé straně si podle svědectví dcery zdejšího lékaře paní Ulrike Zischka nestěžoval její otec-lékař v Cerhonicích- na chování Čechů vůči Němcům. Dokonce zdejší středisko vychvaloval, že byl lepší než tábor, ve kterém se posléze po odsunu ocitli v Bavorsku. Zajímavostí je, že tento lékař opustil Cerhonice jako poslední internovaný. Zischka působil nejen v Cerhonicích, ale i v Českých Budějovicích, Chebu a Mirošově. Je ale třeba vzít v úvahu, že jako lékař měl Zischka výjimečné postavení.

Chtěl - li zaměstnavatel, aby dostal na práci Němce, musel obdržet povolení od Úřadu ochrany práce. Sami zaměstnavatelé pak museli prokázat svoji národní a politickou spolehlivost.²⁴⁵ Co se týče chování zaměstnavatelů vůči Němcům, nelze jednoznačně tvrdit, že jejich chování bylo pouze surové nebo pouze slušné. Zde musíme posuzovat případ od případu. Souhrnně lze konstatovat, že záleželo na povaze českého zaměstnavatele.²⁴⁶ I v píseckém středisku se vyskytly případy bití Němců od zaměstnavatelů. MUDr. Erich Schramm našel 27. prosince 1945 u Panganderové Friedy krevní výron a oděrky v oblasti levého ucha. Byl proto s její sestrou Janou Panganderovou sepsán protokol, ve kterém vypověděla: *„Dne 27. prosince 1945 jsem se měla dostavit k MUDr. Hávovi, ke kterému jsem byla objednána 26.12 1945, kteréhožto dne jsem byla jmenovaným lékařem vyšetřena a byla u mě zjištěna silná srdeční slabost. Řekl mi také, že jsem zemědělské práce neschopna. Připravovala jsem se proto, že půjdu do Písku k lékařské prohlídce k MUDr. Hávovi. Když jsem se oblékala, přišel do našeho pokoje velkostatkář Veselý, a ptal se mě, proč dnes*

---

²⁴⁴ Záznam rozhovoru s Marií Linhartovou ze dne 29. září 2007.

²⁴⁵ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Revers Josefa Proška.

²⁴⁶ Záznam rozhovoru s Josefem Gabrielem ze dne 30. května 2007, který se jako dítě nacházel u sedláka v Mišovicích, nedaleko Cerhonic. Jako německá rodina byla rodina Gabrielových přesunuta k sedlákovi z dnes zaniklé obce Světlík v bývalém kaplickém okrese v roce 1947, tedy již po zániku cerhonického střediska. Chování českého sedláka dobře vystihuje poválečnou dobu: *„ Za obydli jsme dostali bývalou slepičárnu. Byla tam hrozná zima, museli jsme tam topit i v červenci. Český sedlák se s námi vůbec nebavil, dokonce nám nikdy nedonesl nic na přilepšenou. Vzpomínám si, jak jednou pořádal zabíjačku, a ani tu polívku nám nedonesl. Rodiče museli chodit na pole už ve čtyři hodiny. České děti nás nenáviděly, házely po nás kameny a nadávaly nám česky, čemuž jsem já v té době nerozuměl.“*

*nepracuji. Odpověděla jsem, že jdu dnes k lékaři, což bylo panu velkostatkáři sděleno dne 26. prosince 1945 po mém příchodu od lékaře prostřednictvím tlumočnicka Hartla. Na tuto moji odpověď přistoupil ke mně pan velkostatkář a uhodil mě rukou do obličeje. Na to odešli pan velkostatkář a šafář k mé sestře a začali ji tlouci.“*²⁴⁷ Jednalo se o Františka Veselého z Dobešic. Obě sestry byly Františku Veselému odebrány.

Do střediska docházely i stížnosti, že sedláci nedávají mléko ani dětem do 6 let, ačkoliv ty na to mají právo, a dále stížnosti, že jídlo se skládá pouze ze suchého chleba a vodové polévky.²⁴⁸ Že se jednalo vždy o konkrétní případ, dokazuje i zaměstnavatelka Růžena Mrázová-Nosková. Nosková zaměstnávala německou pracovní sílu, kterou dostala přidělenou od úřadu práce. Nosková, hned jak jí pracovní síla onemocněla, ani se nenamáhalo dotyčnou sílu přihlásit na nemocenskou pojišťovnu a poslala tuto pomocnou sílu do sběrného tábora a požadovala dokonce jinou ženu. Jelikož tábor nemohl 12. prosince 1945 nikoho poskytnout, dal tuto skutečnost vědět Noskové i písemně. Ta neváhala, a zavolala do střediska a velitele Krejčího napadla, „že nadržuje Němcům“. ²⁴⁹ Krejčí se cítil dotčen a požádal ONV v Písku, aby zavedlo úřední šetření proti Noskové.

Nejčastější důvod, proč chtěli Němci zpět do střediska, byl ten, že fyzicky nevládali namáhavou práci.²⁵⁰ Němci někdy pracovali skutečně u zaměstnavatelů neúměrně dlouho.²⁵¹

Těžká práce byla i důvodem, proč Němci utíkali. Helena Pfitznerová utekla 13. července 1946 z práce od rolníka Ladislava Humpála z Vlastce. Když byla chycena, omlouvala svůj útěk těžkou prací a že musela denně pracovat od 5 do 22 hodin.²⁵²

---

²⁴⁷ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

²⁴⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13, Stížnost Josefa Mentische ze dne 25. prosince 1945.

²⁴⁹ TAMTÉŽ.

²⁵⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Žádost Marty Augustinové ze dne 16. května 1946.

²⁵¹ TAMTÉŽ, kart. 17, Dopis Františka Carhouna, došlý 3. září 1946. Dopis uvádím v plném znění i s chybami. V tomto dopise si stěžuje, že u sedláka Františka Maška panují nesnesitelné podmínky: „*Pane komisar, ja jsem hluchoněmých, ja jsem bolí mě ruka leva a v noci nemohu spát a pracuji mě ruka leva bolí, zuby všecko bolí, plíce bolí...*“

²⁵² TAMTÉŽ, kart. 15, Ohlášení SNB Lenora ze dne 18. července 1946. „*Auch haben wir her keine Winterbekleidung, denn wir waren 2 Jahre in Sudetenland evakuiert, dort habe ich meine Bekleidung.*“

Už v prosinci 1945 pracovali Němci u 181 zaměstnavatelů,²⁵³ v únoru 1946 u 159 zaměstnavatelů, v červnu už dokonce u 351 zaměstnavatelů²⁵⁴ a v červenci už u 449 zaměstnavatelů.²⁵⁵

Hned 1. prosince 1945 bylo dáno na práci 163 osob, z toho plných 85 pro Rudou armádu, zbytek do restaurací, řezníkům, pekařům, důstojnické jídelně, MěNV, autodílně, nemocnici, nádraží, rozličným hospodářským družstvům, pivovaru, městské elektrárně, Žižkovým kasárnám, hotelům, zahradnictvím, lesnímu hřbitovu, městskému chudobinci a do mlýna.

Z Písku odjelo 29. června 1946 na práci 15 Němců, a to až do dalekého Mostu. Měli tam totiž nakládat uhlí. Do Mostu byli přepraveni za doprovodu dvou dozorců nákladním autem.²⁵⁶

Z cerhonického střediska si půjčovala Němce především Správa vápenice a cihelen Karla Schwarzenberka, lesní správa Čížová, lesní správa Karlov, rolníci, velkostatek Cerhonice, MNV Mirovice, lesní správa revíru Zbonín.²⁵⁷

V září 1946 byli Němci z cerhonického střediska zaměstnání u 297 zaměstnavatelů, v listopad 1946 už jen u 141 zaměstnavatelů.²⁵⁸

Někteří zaměstnavatelé hleděli Němce tím nejbrutálnějším způsobem využít.²⁵⁹ Sami zaměstnavatelé se hlásili středisku a psali žádosti o přidělení pracovních sil. V některých případech obsahovaly tyto žádosti adresované KIS Cerhonice nereálné požadavky.²⁶⁰ Těmto žádostem nemohlo středisko vyhovět, jelikož Němce na práci chtělo mnoho zaměstnavatelů.

---

²⁵³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č.57, sign. IIB/10, kart. 8.

²⁵⁴ TAMTÉŽ, kart. 9.

²⁵⁵ TAMTÉŽ, kart. 10.

²⁵⁶ TAMTÉŽ, inv. č.59, sign. IIB/12, kart. 13.

²⁵⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 9.

²⁵⁸ TAMTÉŽ, kart. 11.

²⁵⁹ V poválečném Československu totiž existoval akutní nedostatek pracovních sil.

²⁶⁰ Srov. SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960, Žádost MěNV v Písku o přidělení 100 internovaných osob na zalesňování.

Docházelo k bití, dokonce i žen. Centrální repatriační komise si stěžovala, že „některé německé ženy jsou bity a musejí otrocky pracovat až 19 hodin denně.“²⁶¹ Někteří Němci měli své prádlo v tak špatném stavu, že museli chodit pracovat k sedlákům jen ve vrchním oděvu!²⁶² Na druhé straně docházelo také k opačným extrémům. Někteří čeští sedláci cítili zřejmě solidaritu, a proto povolovali německým pracujícím chodit na taneční zábavy.²⁶³

Němci někdy práce u sedláka sabotovali, jelikož si mysleli, že tak budou rychleji propuštěni a odsunuti.²⁶⁴ Někteří Němci pracovali u sedláků již od června 1945 a chtěli již být propuštěni domů.²⁶⁵ Němcům již po dlouhé době strávené u zaměstnavatele docházely síly a zvládali velmi špatně fyzicky náročnou práci zemědělství.²⁶⁶ Zvláště ženy často onemocněly, jelikož musely vykonávat opravdu těžkou práci.²⁶⁷

Někdy sedláci nevypláceli Němcům dohodnutou odměnu za odpracovanou práci. Jak již bylo řečeno, středisko se dohodlo se zaměstnavatelem, že přidělení Němci budou dostávat 10 Kčs denně. Za měsíc se jednalo o 280 Kčs, 300 Kčs anebo 310 Kčs - v závislosti na počtu dnů v měsíci. Pokud zaměstnavatel částku Němcům nezaplátil, byli mu Němci odebráni.²⁶⁸ V některých případech se středisko dohodlo se zaměstnavatelem, že nic Němcům vyplácet nebude, a zaměstnavatel posílal všechny peníze ONV v Písku.²⁶⁹

---

²⁶¹ Srov. SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960, Nedbání předpisu o Němcích z 1. srpna 1945.

²⁶² TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonice, inv. č.60, sign. IIB/13, kart. 13, Nařízení ze 13. června 1946.

²⁶³ TAMTÉŽ.

²⁶⁴ TAMTÉŽ, kart. 14. Jednalo se o případ Augustiny Podloučkové, která tak ovlivňovala svoji sestru Otýlii a Františka Carhana.

²⁶⁵ TAMTÉŽ, Žádost Alice Kasperch z 11. dubna 1946. Podle této žádosti požadovala, aby byla konečně propuštěna ona i její 4 děti od práce u sedláka. Chtěla, aby již byla odsunutá a její děti mohly začít chodit do školy.

²⁶⁶ TAMTÉŽ, kart. 15. „Mám na celém těle rheuma, proto mě ta těžká venkovská práce dělá obtíž.“ Prosba Marie Vaškové o odsun do Německa.

²⁶⁷ TAMTÉŽ, kart. 14, Žádost Gertrude Brixové ze dne 15. dubna 1946. „Ich habe mich am 15. 6. 1945 freiwillig mit meinen zwei Kindern, 4 und 7 Jahre zu obergenanten Bauern gemeldet. Nun habe ich mir durch schwere Arbeit ein Unterleibsleiden zugezogen und sollte mich operieren. Ich habe dem Bauern die Diagnose des Arztes schriftlich gebracht und ihn gebeten, mich nach Pisek ins Lager zurück zu bringen. Er hat es aber ganz entschieden abgelehnt. ... Tag für Tag verliere ich mehr an Körpergewicht. Ich wiege kaum noch 50 kg. Sie können ja im Lager meinen Gesundheitszustand prüfen Larsen und mir eine Arbeit meinen Kräften entsprechend zuweisen.“

²⁶⁸ TAMTÉŽ, Stížnost na Josefa Málu ze dne 23. dubna 1946.

²⁶⁹ TAMTÉŽ, Revers pro zaměstnavatele Josefa Hrdličku, 17. ledna 1946.

Němci často ani nevěděli tu skutečnost, že mají dostávat peníze. Poté, co se to šeptandou dozvěděli, stěžovali si písemně správě střediska.²⁷⁰

V případě, že Němci pracovali již od června 1945, neměli žádné oblečení na zimu. Doba, kdy Němci pracovali u zaměstnavatelů, byla velmi dlouhá.²⁷¹ Děti během této doby nechodily do školy. Jednalo se o dobu několika měsíců až jednoho roku.²⁷² Ale i sedláci si stěžovali na Němce, že nepracují, že jim odmouávají či že jsou zlí na zvířata a že sedlákům vyhrožují.²⁷³

Jak vypadala taková pracovní smlouva? Němci měli pracovat v uzavřených prostorech odděleně od ostatních pracovních sil. Důležité bylo ve smlouvě sdělení, kdo ručí za ostrahu Němců; zda středisko, které s nimi posílalo dozorce, anebo je hlídal dozorcí orgán zaměstnavatele. Velmi časté útky cerhonických a píseckých Němců z práce se děly proto, že na velké skupiny bylo nasazeno málo dozorců, protože většina dozorců musela zajišťovat chod píseckého a cerhonického střediska.

Každý Němec, který odcházel k zaměstnavateli na práci, byl vybaven osobní průkazkou uprchlíka.²⁷⁴

Zaměstnavatel měl povinnost Němce policejně přihlásit u přihlašovacího úřadu v obci. Po tomto přihlášení dostal zaměstnavatel od příslušného obecního úřadu potravinové lístky. Večer po práci nesměli pracující opouštět místo a obvod hospodářství či podniku, kam byli přiděleni.²⁷⁵

Osoby u zaměstnavatele mohly psát jednou za 14 dní dopis s udáním píseckého střediska jako zpáteční adresu. Úkolem zaměstnavatele bylo všechny napsané dopisy předat repatriační komisi, která je prověřila cenzurou a odeslala.²⁷⁶

---

²⁷⁰ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 15, Žádost Erny Geletzkové na sběrnému středisku v Písku z 22. dubna 1946. „*Ich habe verschieden Male gehört, dass bei Bauern arbeitende Zivilpersonen seit dem 15. 12. 1945 monatlich 310 Kronen erhalten. Wenn dieses der Fall ist, so würde ich das Geld sehr dringend gebrauchen... Erhalten habe ich bis jetzt noch nicht eine Krone und besitze auch nichts ein Geld, solange ich hier in der Tschechei schon arbeite.*“

²⁷¹ TAMTÉŽ, Žádost Amalie Peterové z 10. června 1946.

²⁷² TAMTÉŽ, Žádost Emilie Swatonové ze 14. července 1946.

²⁷³ TAMTÉŽ, kart. 14, Stížnost Josefa Štolby ze dne 14. dubna 1946. „*Prosím odvolejte ode mě němce, jež jest u mě zaměstnán, neb poslední dobou se začíná stále více a více toulati a nedá si poručit a mimo toho jest velice hrubý až drzý a říká jen počkejte, my němci Vám to za dva měsíce ukážem, co dovedem a jiné hrubé výrazy. S koňmi zachází tak hrubě, že mu je nemohu ani dáti do ruky.*“

²⁷⁴ Více TAMTÉŽ. Jednalo se o malý čtvercový papír, kde bylo strojem napsáno jméno uprchlíka, podpis správce tábora a místo přidělení.

²⁷⁵ TAMTÉŽ, Reversy.

²⁷⁶ TAMTÉŽ.

Výše náhrady za zaměstnané určovaly vyhlášky MV č. 500/1945 U.L.I. a č. 749/46 U.L.I.²⁷⁷ Hodina práce muže se hodnotila na 7, 10 Kčs, u ženy to bylo 6,40 Kčs.²⁷⁸

Zaměstnavatel dostával měsíčně platební příkazy, ve kterých se uvádělo: „Podle připojeného měsíčního výkazu za měsíc ... byly ve vašem závodě zaměstnány tyto pracovní síly. Tuto částku zaplaťte připojenou složenkou do osmi dnů po obdržení, jinak Vám budou pracovní síly odebrány a částka vymáhána politickou exekucí.“²⁷⁹ Platební příkazy byly také největším předmětem svárů mezi zaměstnavateli a střediskem. Zaměstnavatelé se odvolávali proti naučtované sumě.²⁸⁰ Zaměstnavatelé často neplatili a snažili se, aby jim byla částka za Němce prominuta. Důvodem bylo, že se jednoduše jednalo o chudé sedláky.²⁸¹ I samotní Němci žádali, zda by bylo možno nestrhávat jim tak vysoké poplatky.²⁸²

Největším neplatičem za přidělené Němce bylo od prosince 1945 do března 1946 Posádkové velitelství Písek.²⁸³

U zaměstnavatele se často nacházela celá rodina a tu musel zaměstnavatel živit. Zaměstnavatel měl také povinnost vyplňovat evidenční příkazy. Ty musel odeslat hned do střediska z důvodu evidence a ihned hlásit jakoukoliv změnu.

V píseckém středisku došlo ke zvláštnímu případu. Byla zde neprávem držena Jelínková Karolína, rakouská státní příslušnice, ačkoliv Rakušané nesměli být drženi pohromadě ve sběrných střediscích. Jelínková byla zadržena a dána jako pracovní síla ke svým rodičům! Do této záležitosti se vložila Rakouská repatriační komise v Českých Budějovicích a podala protest. Protest byl napsán velmi ostrou formou, jelikož ONV v Písku rodičům Jelínkové dokonce účtoval jejich dceru jako pracovní sílu. Jednalo se o absurditu i díky tomu, že Jelínková byla nemocná a nepracovala. Protest končil důraznou větou: „Rakouští státní příslušníci, kteří používají zvláštních práv uznaných čl. Národní radou nemůžete pokládati za otroky; nebylo by Vám to

---

²⁷⁷ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 12.

²⁷⁸ TAMTÉŽ, kart. 10.

²⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

²⁸⁰ TAMTÉŽ.

²⁸¹ TAMTÉŽ, kart. 15, Žádost Vojtěcha Vojíka z dubna 1946.

²⁸² TAMTÉŽ, Žádost Jana Odehnala z 1. června 1946. „Jako důvod k této žádosti uvádím toto: Jsem mrzák, mám kratší pravou nohu o deset centimetrů... Mám pět dětí v stáří 8, 7, 4, 2, 1 a manželka jest v 8. měsíci těhotenství. Jest můj výdělek nepostačující pro vyživení tak početné rodiny...“

²⁸³ TAMTÉŽ, Seznam neplatičů.

snad milé, kdybyste se z Rakouska dověděli o analogickém jednání s osobami Vašeho národa.“²⁸⁴

Pokud by zaměstnavatel nedodržoval předpisy, hrozilo mu odebrání pracovních sil, popřípadě i trestní stíhání.²⁸⁵

V neděli se v Cerhonicích nepracovalo, ale našla se výjimka, kdy například 21. července 1946 byl poslán na práci menší počet Němců, z nichž pouze jeden pracoval osm hodin, zbylých čtrnáct pracovalo pouze čtyři hodiny.

V Písku se nedělní klid také dodržoval, ale i zde došlo 11. srpna 1946 k výjimečnému nasazení tří osob, které byly zaměstnány v nemocnici a chudobinci.²⁸⁶ Neděle se využívaly na prohlídky ubikací, oděvů a poskytnutí pracovní úlevy. Ne ve všech střediscích tomu tak bylo, jelikož velitelé táborů měli od MV volnou ruku, zda se v neděli pracovat bude či nikoliv.

Písecké i cerhonické středisko mělo vynikající přehled o počtech Němců u jednotlivých zaměstnavatelů a velmi pečlivě si hlídalo, zda zaměstnavatelé poctivě platí. Zaměstnavatelé byli doslova bombardováni neustálými příkazy a v případě jejich nesplnění jim bylo vyhrožováno vězením.²⁸⁷

Našla se i jedna písecká firma Františka Topiče, která středisko podváděla. Jednalo se o to, že Němci přidělení na práci museli pracovat deset i jedenáct hodin denně, ale v denních výkazech práce účtovala firma F. Topič pouze sedm, maximálně osm hodin denně.²⁸⁸

Částky, které středisko na Němcích vydělávalo, byly i na tehdejší dobu velmi vysoké. Za první tři měsíce byl příjem píseckého střediska celých 1 063 515 Kčs. Za další tři měsíce do června 1946 neuvěřitelných 1 898 949,75 Kčs.²⁸⁹

Největším zákazníkem píseckého i cerhonického střediska byl velkostatek Cerhonice. Národní správa velkostatku Cerhonice žádala již 19. září 1945 o přidělení

---

²⁸⁴ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 17, Stížnost ze dne 17. května 1946.

²⁸⁵ TAMTÉŽ, kart. 14, Revers Josefa Proška.

²⁸⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 10.

²⁸⁷ TAMTÉŽ. „K tomu si dovoluji poznámku, že chcete - li někoho honit a vyhrožovat mu vězením, aby jste se nejprve naučili úřadovat přesně sami a zbytečně neobtěžovali nižší vám podřízené úřady, protože to tam u vás sami nemáte v pořádku a neb protože to prostě nechcete hledat ve spisech.“ Autor této stížnosti (podpis nečitelný), která přišla z MNV v Javornici v píseckém okrese dokonce nazývá „počinání úředníků honění nacistickým způsobem a německým terorem.“

²⁸⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13.

²⁸⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 7.

asi osm Němců²⁹⁰ na sklizeň brambor z píseckého střediska v Čelakovského ulici a svoji žádost zdůvodňovala takto: „*V obci není možné dělníky dostat, neb většina z nich přesidluje do pohraničí.*“²⁹¹ Správa zemědělského velkostatku Cerhonice si půjčovala internované na práci a musela za ně platit.

Například za duben 1946 bylo ve velkostatku Cerhonice zaměstnáno 205 mužů a 163 žen. Za září 1946 odpracovali Němci práci za 11 461,60 Kčs, za říjen 7 283, 40 Kčs. Za celý rok 1946 odpracovali Němci práci za částku 112 023, 70 Kčs. Tolik si naučtoval ONV Písek.²⁹²

Pro některé zaměstnavatele byl nenadálý odsun u něj pracujících Němců velkou tragédií, jelikož nemohli stihnout například žně. Proto žádala střediska o prodloužení pobytu Němců, čehož skutečně v některých případech docílili.²⁹³

---

²⁹⁰ Ve shodě s dobovou praxí psán Němec s malým n.

²⁹¹ Státní oblastní archiv Třeboň (dále SOA Třeboň), Velkostatek Cerhonice (Zbytkový statek), inv. č. 23, sign. Id/5, kart. 2, Zřízení krajského internačního tábora v Cerhonicích a využívání trestanců k pracím na velkostatku.

²⁹² TAMTÉŽ.

²⁹³ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 16, Žádost Františka Hlinky ze dne 10. srpna 1946.

11. Útěky

Docházelo samozřejmě i k útěkům Němců a Maďarů. Tyto útěky byly velmi časté. Československá veřejnost byla rozhořčena, že k častým útěkům internovaných vůbec dochází. Důvodů útěků bylo několik. První byl ten, že střediska byla velmi složitě členěna. Občas byli skuteční zločinci přesunuti do sběrných středisek a byli pak beztrestně odsunuti. Často byli dozorcí neinformováni (ani nevěděli, že hlídají opravdové zločince). Velkým nešvarem bylo, že dozorců bylo ve většině středisek málo, ale někde zase nadbytečně. Starým dozorcům utíkali Němci při venkovních pracích. Veřejnost žádala, aby byla důsledněji prováděna kontrola korespondence, a dokonce aby byly lépe kontrolovány návštěvy střediska od žurnalistů, diplomatů, zástupců Mezinárodního červeného kříže a UNRRY.

Aby se Němci odradili od útěků, byly v pohraničních oblastech vyvěšeny vyhlášky, že překročení hranic je trestné. U amerického okupačního pásma byly vyvěšeny vyhlášky, že Američané velmi přísně trestají přechody hranic. Pokud byli Němci zadrženi našimi orgány, byli potrestáni tříměsíčním vězením a poté ve smyslu paragrafu 2. odst., 5 zák., č. 88, /1871 vyhoštěni.²⁹⁴

Ze zpráv o útěcích, které pořizovalo KIS Cerhonice, lze doložit, že útěky byly často předem organizované.²⁹⁵ V noci z 9. prosince na 10. prosinec 1946 uteklo rolníkům z Chvaletic, Skal a Budičovic celkem osm osob maďarské a německé národnosti.²⁹⁶ Často byli tito rolníci vyšetřováni orgány SNB kvůli zpožděným či nehlášeným útěkům internovaných.²⁹⁷

Z píseckého střediska se podařilo v noci ze 3. na 4. února 1946 uniknout třem Němcům pomocí paklíče, kterým si otevřeli vchod do sklepa, z něhož pak vylezli oknem.²⁹⁸

Z KIS Cerhonice se také utíkalo, středisko zřejmě nebylo dostatečně hlídáno. Poslední útěk internovaných se udál v dubnu 1946.²⁹⁹ Presidium krajského soudu

---

²⁹⁴ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Opis MV ze dne 2. dubna 1946.

²⁹⁵ TAMTÉŽ, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

²⁹⁶ TAMTÉŽ.

²⁹⁷ TAMTÉŽ.

²⁹⁸ TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

²⁹⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3. „Dne 3. dubna 1946 uprchli z internačního střediska v Cerhonicích vyšetřovanci Josef Karous a Jaroslav Pátý. Jmenování byli zaměstnání ve středisku při

dokonce uvažovalo o přesunutí internovaných z Cerhonic. Samotné presidium si několikrát stěžovalo na nešvary v ostraze a vybízelo ke stavbě ochranných opatření, mimo jiné i betonové zdi.³⁰⁰ Přestože došlo k několika desítkám útěků, nemohl si být uprchlík jistý, že má vyhráno.³⁰¹ Nastal celorepublikový hon. Jméno a přesný popis uprchlého, včetně popisu šatů byly ihned dány do pátracích oběžníků. V materiálech KIS Cerhonic se vyskytují zprávy úřadoven SNB z jiných částí Československa, že hledaní uprchlíci byli dopadeni. Nejčastěji byli chyceni při pokusu o přechod státní hranice do Bavorska. Chyceného uprchlíka čekal v lepším případě soud a odsouzení na tři měsíce do vězení.³⁰²

V některých případech nebyl útěk problémem. Velitel Vošmik si stěžoval na firmu Novotný z Písku, jejíž zaměstnanec doprovázel 28. srpna 1946 jednoho Němce zpět do píseckého střediska. Doprovázející zaměstnanec potkal u starého mostu nějaké děvče a dal se s ní do hovoru. K jeho smůle šel právě okolo velitel Vošmik. Ten když viděl samotného, nehlídaného Němce, zeptal se ho, kam jde. Ten mu ukázal bavící se pár. Vošmik mladíka napomenul, ten ale jen mávl rukou a bavil se s dívkou dál. Vošmik se rozhodl, že napříště, pokud se bude toto opakovat, nedostane již firma Novotný zaměstnance na práci.³⁰³

Pokud se ale uprchlý snažil utéct, neváhali dozorcí či příslušníci SNB použít střelnou zbraň. Dne 13. dubna 1946 byl zastřelen příslušníky SNB Písek neznámý uprchlík. Jeho totožnost se bohužel nezjistila. Zřejmě se tedy jednalo utečence z jiného střediska či vojáka prchajícího do Německa.

Došlo i k útěku internovaných, když byl přítomen dozorce, který zanedbal služební povinnosti. 12. července 1946 utekli dozorcí Josefu Batelkovi v lese u hájovny Flekačky tři muži německé národnosti. Batelka poslal tyto 3 Němce uklidit nářadí a hlídal zbytek skupiny. Němci využili nestřežené chvíle a přes okno utekli

---

opravě střechy a v nestřeženém okamžiku vyšli ze dvora střediska, jsouce oblečeni v občanském oděvu a aniž byli někým pozorováni, prchli směrem k Písku, využívající polních cest.“

³⁰⁰ Ta se nachází v Cerhonicích dodnes. Více Přílohy.

³⁰¹ Eduard Schneider utekl 27. července 1947 od rolníka a následující den se pokusil překročit státní hranici do Německa, kde byl zadržen hlídkou SNB. Srov. SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

³⁰² TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonic, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Hugo Jahmela.

³⁰³ TAMTÉŽ, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13.

z místnosti určené pro nářadí. Dozorce Batelka byl s okamžitou platností pro zanedbání služebních povinností propuštěn.³⁰⁴

O tom, že hlídat Němce v lese je těžká věc, se přesvědčili i dozorcí Stanislav Zemba a Jiří Fořt. Také jim utekli 18. dubna 1946 dva Němci v lese; použili při tom chytré lsti.³⁰⁵

Útěku se těžko dalo zabránit, když skupinu 30 lidí hlídali pouze 3 dozorcí. Přesto končilo veliké procento útěků nezdarem, jelikož v pohraničních oblastech bylo těžké proklouznout.³⁰⁶

V případě útěku se jednalo pro dozorce o velmi o nepříjemnou záležitost, jak dokazují protokoly, které byly sepisovány s dozorcí. Posuzovalo se, zda je dozorce na útěku vinen, či nikoliv.³⁰⁷ Například Stanislav Zemba podotkl 30. května 1946 k útěku Jana Macha: „*Jiného nemám k věci co podotkonouti, leda to, že Mach si při útěku počínal jako šílený.*“³⁰⁸ To ale Zembovi nepomohlo a následně byl propuštěn.

František Blažek utekl z pracoviště v cihelně Novotný Písek dne 14. srpna 1946 tak, že pouze přeskočil plot. Opět hlídal desetičlennou skupinu pouze jediný dozorce.³⁰⁹

Jelikož docházelo k útěkům často, museli zaměstnavatelé v reversu podepsat, že útěky budou neprodleně hlásit nejbližší četnické stanici a středisku. Aby se částečně

---

³⁰⁴ SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960. „Dozorce Batelka střežil sedmičlennou skupinu vyšetřovanců, která byla zaměstnána snímáním drátu telefonního vedení mezi hájovnou Flekačky a myslivnou Křížatky. Po ukončení práce o 16:30 dovedl Batelka skupinu do hájovny Flekačky a pustil 4 vyšetřovance do skladiště, aby odložili pracovní nářadí. Když tito vyšli, pustil do skladiště další 3 vyšetřovance za stejným účelem a sám zůstal stát na dvoře s předešlými čtyřmi vyšetřovanci. Když se jmenovaní dlouho ze skladiště nevraceli, volal na ně, avšak žádný se mu neozval. Vešel proto do skladiště a zjistil, že jmenovaní odstranili z okna dřevěnou plentu, okno otevřeli a prchli do lesa, který dosahuje k uvedenému skladišti. Pronásledovati je nemohl, neb nemohl opustiti zbývající 4 vyšetřovance a též ani nevěděl, kterým směrem prchají.“

³⁰⁵ TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Jana Anderleho. „Někteří vyšetřovanci byli již po obědě a započali s nakládáním sadbových stromků na nákladní auto, zatímco druzí dokončovali oběd. Dva z nich, a sice Jan Weis a Jan Anderle požádali dozorce Stanislava Zembu, aby jim dovolil jíti na stranu. S jeho souhlasem odešli za roh ohrazení školky asi do vzdálenosti 7 až 8 kroků, kde skutečně rozepínali kalhoty a sehnuli se tak, jako by konali potřebu. Dozorce Zemba poslal za nimi druhého dozorce Jiřího Fořta, jelikož sám v uvedené místo, kde byl hustý lesní porost, dobře neviděl. Než ale dozorce Fořt přišel na uvedené místo, byli již oba pryč.“ Anderle byl stejně o deset dní později chycen v Prachaticích.

³⁰⁶ Nelze se domnívat, že do roku 1948 byla hranice lehkou překonatelná. Již v předúnorové době se mnoho útěků přes hranici nezdařilo.

³⁰⁷ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4.

³⁰⁸ AMV Kanice, E-6, inv. j. 11, kart. 11.

³⁰⁹ Blíže SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Františka Blažka ze dne 14. srpna 1946.

předcházelo útěkům, zaměstnavatel přebíral všechny doklady pracujících. Uprchlíci nesměli opustit obvod obce a zaměstnavatel za ně musel ručit.³¹⁰

---

³¹⁰ Více SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Reversy.

12. Tresty

V případě trestů lze mluvit o pěti kategoriích trestů. Nejlehčím trestem byla důtka. Příslušník střediska nebyl nijak potrestán, ale při sčítání důtek mohl dostat těžší trest. Důtka byla takové první napomenutí. To druhý typ trestů se internovaných dotýkal citelněji. Jednalo se o odnětí výhod, nejčastěji balíkových, ale hlavně dopisů. Dopisy byly pro příslušníky střediska obrovskou vzpruhou. Sice byly cenzurovány, ale sloužily jako jediný informační kanál se světem. Z důvodů cenzury mohli internovaní psát o tom, co prožívají, samozřejmě v kladné podobě. Proto byly důležitější dopisy z mimostřediskového prostředí, a to od příbuzných či již od odsunuté rodiny.

Měl - li zmiňovaný trest zasáhnout člověka psychicky, tak třetí typ trestů se již dotýkal fyzické stránky osob. Šlo o odnětí teplé stravy na tři dny po sobě, a to ráno i večer. Internovanému mohl být odebrán také slamník, a to až třikrát po sobě. Uvědomíme - li si, že internovaný musel každý den vykonávat náročnou práci, jednalo se o zvláště tvrdý trest. Dozorci a zaměstnavatele samozřejmě nezajímalo, že se internovaný v noci nevyspal, a požadovali plný pracovní výkon.

Dále mohl být internovaný potrestán různými pracemi. a to až na dobu pěti dní, ale ne víc jak 14 hodin za den. Předposledním typem trestů bylo zavření po službě, a to až na 14 dní. Internovaný normálně přes den pracoval a večer byl zavřen na noc. Nejtvrdějším trestem bylo samotné vězení, a to také v délce trvání 14 dnů.

První zápis v knize trestů je z 8. prosince 1945. Příslušníci střediska zřejmě ještě po 9 dnech nenavikli táborovému řádu a pochopitelně se ve večerních hodinách vzájemně navštěvovali na ubikacích. Vždyť do Vánoc zbývalo pouhých 14 dní. Velitel Krejčí neměl pro takovéto navštěvování pochopení a jakékoliv návštěvy důrazně zakázal. Krejčí pohrozil, že zjistí - li, že k návštěvám dále dochází, potrestá příslušné velitele ubikací, v nichž byly návštěvy zjištěny. Každá ubikace měla totiž svého velitele, který byl zodpovědný za úklid a klid po večeři. Tak chtěl Krejčí docílit kontrol od samotných německých velitelů, kteří ze strachu z trestu odrazovali své soukmenovce od návštěv.³¹¹

---

³¹¹ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 8, sign. IA/8, kart. 8, Kniha trestů.

Přesto ale ani toto napomenutí nepomohlo, návštěvy pokračovaly dále. 28. dubna 1946 byla potrestána jedna dokonce z velitelek ubikací, Wally Weinertová. Byla dvakrát napomenuta, přesto si dál vodila na světnici A. Endlera. Dostala 2 dni vězení a odnětí teplé stravy a chleba. Jistě horší však bylo, že byla zbavena funkce velitelky světnice a musela nastoupit na venkovní práce. Zajímavé je, že první čtyři potrestané byly samé ženy, a to za nepřístojné chování vůči správci střediska, zdržování se mimo středisko a za nepravidelné docházení do zaměstnání. Ženy si zřejmě dovolily více než muži: *„Barcalová Rosalie trestá se 29.12. 1945 odnětím dávky chleba na 2 dni za to, že chodila pozdě do práce a nepřístojně se chovala. Jako zostřený trest dostává mytí obou záchodů po dobu jednoho týdne a to třikrát denně.“*³¹²

Erna Winklerové, Marta Krachová a Helena Bregulová byly také potrestány za nedovolený styk se zajatci. Elsa Nüsslerová byla potrestána za to, že zajatce do světnice vpustila. Opět se jednalo o odejmutí stravy.³¹³

Je s podivem, že v Cerhonicích došlo i k otěhotnění Růženy Mendlové. Těhotenství se zjistilo až ve vězení Krajského soudu v Písku dne 13. února 1947. Podle její výpovědi se stýkala pohlavně se zajištěným Němcem Františkem Schwarzem v době jejího zajištění v krajském internačním středisku v Cerhonicích úplně volně. Sama vypověděla: *„Někdy asi v měsíci září 1946 počala jsem se v táboře v Cerhonicích pohlavně stýkati s Františkem Schwarzem, Němcem, který je nyní v táboře u Krumlova. Z tohoto pohlavního styku jsem také otěhotněla. Stýkala jsem se Schwarzem pohlavně asi od 20. září do 30. října 1946. Schwarz o tom dosud neví, že jsem s ním v jiném stavu. K pohlavním stykům docházelo vždy mimo středisko ve volné přírodě, a sice v parku, který byl vedle tábora, ale mimo tábor. Já byla v kuchyni a Schwarz byl holičem, proto jsme se mohli volně pohybovati.“*³¹⁴ Krajský soud v Písku nemilosrdně kritizuje personál, který nedostatečně vykonával dozor a žádá disciplinární řízení proti osobám, jež byly pověřeny dozorem, či dokonce proti samotnému veliteli střediska.³¹⁵

U mužů se nejčastěji jednalo o tresty za krádeže, pašování balíčků do tábora, přechovávání cenných předmětů, nenastoupení práce u zaměstnavatele, samovolné

³¹² SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³¹³ TAMTÉŽ.

³¹⁴ AMV Kanice, E7, inv. j. 76, Stížnost ze 17. března 1947.

³¹⁵ TAMTÉŽ.

vzdálení se ze zaměstnání. Muži měli problémy s docházkou do práce či do ní nenastupovali a často využívali práci k útěku ze zaměstnání. Helmut Sälzer byl například potrestán čtyřdenním vězením za to, že se nejen že z práce vzdálil, ale sváděl i přidělené pracovní síly k nenastoupení do práce.

Že si někteří internovaní zřejmě nic nedělali z dozorců, dosvědčuje Vyhláška z 11. února 1946, vyhotovena v německém jazyce: „*Kundmachung: Bei der heutigen Kontrolle der Zimmer habe ich festgestellt, das sich Manche Lagerinsassen undiszipliniert benehmen, die bei dem Aufruf Pozor nicht stillstanden. Ich bestrafe für dieses Vergehen: Bober Hedwig, Roth Marie, Weiss Elizabeth, Reikart H. und Neukirchen Marie mit der Abziehung von Brot für eine Tagesportion.*“³¹⁶

Internovaný Hugo Jahmel si dokonce dovolil vykonat tělesnou potřebu přímo ve světnici. V knize trestů se můžeme dočíst, že „*Hugo Jahmel vykonal v noci z 6. 5. na 7. 5. 1946 tělesnou potřebu mimo nádobu pod sebe, aniž by se snažil toto znečištění ukliditi. Podle výpovědi spoluvyšetřovanců jest Jahmel nepořádný, čistotu neudržíje a napomínání velitele světnice nedbá.*“³¹⁷ Samotný Jahmel byl v táboře za kuriózní přestupek. Byl totiž chycen při přechodu státní hranice, ale ne při přechodu z Čech do Německa, jak se tolik Němců v těchto dnech pokoušelo, ale Jahmel se snažil překročit hranici v opačném směru z Bavorska do Čech. Jahmel se chtěl totiž od své příbuzné Amálie Hoffmannové z Nové Pece dozvědět, kde se nachází jeho rodina.

Zajímavé je i potrestání vyšetřovance Josefa Bařka důtkou za to, že dne 8.června 1946 v 7:30 h. odpíral na vyzvání strážníka prap. Josefa Rauše pomoci vyšetřovanci Josefu Pixovi mýt podlahu. Bařka se vylouval na to, „*že má špatné oči, že má volno a že podlahu již myl čtyřikrát.*“ Řekl, že mýt podlahu nebude, jelikož má nárok na odpočinek. Bařka byl dokonce zastížen, jak leží v posteli. Navíc byl potrestán ještě za to, že dozorci Josefu Raušovi řekl, že sice Pixovi pomůže, ale že si půjde stěžovat panu veliteli Vošmikovi. To vše měl Raušovi říci vulgárním způsobem. Rauš žádal, aby byl Bařka disciplinárně potrestán pro výstrahu druhým.³¹⁸

---

³¹⁶ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³¹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 24, sign. IA/24, kart. 24, Záznam o trestech v internačním středisku v Písku.

³¹⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Protokol o potrestání Josefa Bařka ze dne 10. června 1946.

Ve středisku se vyskytovaly také krádeže. Je logické, že při takovém množství lidí se našly osoby, které byly schopny okrádat ostatní o to málo, co jim zbylo. Tak byl potrestán 14. února 1946 Walter Hermanna třemi dny vězení a odnětím teplé stravy na dva dny za krádež a nedovolené opuštění střediska.

Velmi často se trestalo pašování potravin, balíčků či cigaret do střediska. Nejčastěji se snažili příbuzní propašovat potraviny (jídlo, cigarety, cukrovinky, sádlo). 20. února 1946 tak byli potrestáni Antonín Rausch a Dvořák Jan tvrdým lůžkem a odnětím teplé stravy a chleba na jeden den za nedovolené pašování balíčku do střediska.³¹⁹

23. února 1946 donesla Václavu Kavanovi a Václavu Nálevkovi Kavanova sestra jídlo ve dvou taškách. Předat tyto tašky však Kavanova sestra nemohla, jelikož nedostala svolení. Přesto se trojice domluvila, že Kavanova sestra podstrčí obě tašky pod vrata, která nebyla střežena. Odtud si je chtěli oba muži tajně převzít. Oba jmenovaní byli odhaleni a potrestáni.³²⁰

Samozřejmě se nepašovaly jen potraviny, ale i dopisy. Internovaní se pokoušeli obejít táborovou cenzuru a snažili se dopisy odeslat mimo středisko. 23. února 1946 byl potrestán Emanuel Matějček jedním dnem vězení, tvrdým lůžkem a odnětím teplé stravy i dávky chleba za nedovolené pašování dopisu. Situace došla tak daleko, že velitel Krejčí pohrozil, že zakáže psaní dopisů vůbec.³²¹

Do píseckého střediska chodilo internovaným mnoho dopisů ze zahraničí; ty byly ničeny a také byly ničeny korespondenční lístky, které Němci psali v němčině. Příbuzní či již odsunutí psali do Písku svým blízkým samozřejmě německy, ale takovéto dopisy cenzura hned ničila. Občas se internovaným podařilo pronést pohlednici mimo středisko, která tak ušla cenzuře. Ale i tak neměl dotyčný vyhráno. Většinou byla dopisnice zadržena příslušným SNB v bydlíšti, kam měla doputovat.³²²

---

³¹⁹ SOA Třeboň, Mimořádný lidový soud Písek, kart. 3, sign. Pres. 25. Rausch se za okupace s celou rodinou přihlásil k německé národnosti a stal se členem SA. Veřejně se v uniformě zúčastnil pravidelných cvičení a srazů odsouzen podle retribučního dekretu na 2 roky, celé jeho jmění propadlo státu, ztratil občanská práva na deset let. Bytem v Písku, Lázeňská 654. Členem SA se prý stal jenom proto, že ho lidé přemluvili. Nikoho neudal a udáním neohrozil. Rád se opíjel. V době okupace se přihlásil k Němcům. 20. září 1947 byl podmíněčně propuštěn na svobodu, protože prý litoval toho, že se přihlásil k Němcům.

³²⁰ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3.

³²¹ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³²² TAMTÉŽ. Příklad Jana Bredla, který byl za takovéto pašování dopisnice potrestán. Brendlovi se dopisnici dokonce podařilo odeslat, ale zachytila ji stanice SNB v Husinci, která ji přeposlala do Písku. Trestem za to byly dva měsíce bez korespondence, zákaz balíkové pošty a zákaz návštěv. Obsah

Jedním z nejběžnějších trestů bylo ukrývání cenných předmětů a cizích platidel. Takovéto provinění bylo trestáno pětidenním vězením, jako v případě Františka Wolfa.³²³ Že mají internovaní schovaná cizí platidla, smlouvy či rodinné šperky a cennosti, se zjistilo nejčastěji při osobní prohlídce lidí a věcí před odsunem. Muselo být těžké něco propašovat, jelikož tyto prohlídky byly velmi důkladné. Lidé byli při nich prohledáváni na celém těle a také kočárky byly kontrolovány, jelikož se Němci snažili právě v kočárkách ukrývat svoje cenné věci.³²⁴ Všechny tresty se samozřejmě vyhlášovaly i v jazyce německém.

Z 26 potrestaných v době od 8. prosince 1945 až do 12. září 1946 bylo sedmnáct žen, v devíti případech se jednalo o nepřístojné chování vůči představeným tábora.

6. června 1946 bylo opět zjištěno, že na světnicích, chodbách a záchodech není zachována čistota. Krejčí pohrozil, že *„pokud nebude učiněna náprava, budou velitelé bloku přísně potrestáni.“*³²⁵

Klesnout na nejnižší dno po roce 1945 znamenalo být internován spolu s Němci. To se ovšem nedálo jen v případě kolaborantů. Zajímavý je proto případ Josefa Faschingbauera z Písku, který se žádným způsobem neprovinil během okupace proti Československé republice, a přesto byl internován v KIS Cerhonice.³²⁶

24. října 1946 byl Faschingbauer nalezen v píseckých městských sadech v podnapilém stavu.³²⁷ Podle vyjádření SNB z Písku *„jest jmenovaný notorický alkoholik. Jest práce schopný, a proto se činí návrh jeho zařazení do výchovného střediska v Cerhonicích.“*³²⁸ V odpovědi z městského úřadu *„jedná se o sobu notorického opilce. Váš návrh na umístění jmenovaného v Internačním středisku*

---

závadné dopisnice přepisují v originálním znění: *„Mami a děti, předem pozdrav, balíky jsem dostal, za který děkuju. Mami, koukej, aby si se dostala do lágru na odsun, protože já, jako odsouzenej, nemůžu zde zůstat a pak musíš pamatovat na děti, protože....., tak nám nic nezbyde než aby sme odjeli. Když už tam sou sestry, tak to nebude tak zlý.“* V začerněné části, kterou začernil příslušník SNB v Husinci, kde byla dopisnice zadržena, se praví: *„protože by děti byly zde jenom otroci.“*

³²³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

³²⁴ Záznam rozhovoru s paní Ulrike Zischka ze dne 30. září 2007.

³²⁵ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³²⁶ TAMTÉŽ, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

³²⁷ Dnešní Palackého sady.

³²⁸ Všimneme si, že jmenovaný má být přerazen do Výchovného střediska Cerhonice. Souvisí to s předpokladem, že po odsunutí všech Němců z Cerhonic bude středisko sloužit jako Krajské kárné středisko pro osoby práce se štítky.

v *Cerhonicích jest i dle nás nejpříhodnější.*“³²⁹ Od 6. září 1946 nabylo platnost rozhodnutí ONV, že v Cerhonicích mohou být umístěny osoby práce se štíticí. Tím dnem vzniklo Okresní kárné středisko. Faschingbauer byl skutečně zavřen do KIS Cerhonice a byl propuštěn až 17. ledna 1947 z Cerhonic v souvislosti s rozpuštěním střediska.³³⁰

Další internovaný Ondřej Muhr, narozen 1928, pykal za to, že byl jako dvanáctiletý zapsán mezi Hitlerjugend a za to byl zadržován ve středisku. Jeho matka Anna Muhrová žádala, aby byl propuštěn, a tvrdila, „že se stýkal pouze s českými synky v Strakonících.“³³¹

Největší tresty byly za to, když se internovaný setkal nedovoleně s nějakou osobou. To postihlo i Bohumila Habeše. Ten se 13. června 1946 setkal se svou manželkou Marií. Habešová přišla manžela navštívit, ale byla dozorcem upozorněna, že návštěvu smí vykonat pouze v úředních hodinách. Habešová udělala chybu, že toto nařízení nerespektovala a nechala se dovést za svým mužem do kanceláře sběrného střediska, kde byl její manžel zaměstnán. Velitel internačního střediska Vošmik za to Habeše potrestal tříměsíčním zákazem návštěv.

Že pobyt ve středisku znemožňoval jakékoliv lidský soucit, že lidé zde byli násilím drženi a nemohli navštívit svého blízkého ani ve chvílích smrti, dokazuje telegram, který došel dne 14. srpna 1946 z SNB Kynžvart Rudolfu Mikschlovi, toho času v internačním středisku Cerhonice. Jeho sestra mu telegrafovala: „*Přijed' ihned, otec umírá.*“ Dozorcem Jindřichem Fišerem napsaná poznámka vyjadřuje, s jakým údivem byl telegram v internačním středisku přijat: „*Jak si to vlastně v Kynžvartě představují, že je zde holubník nebo co?*“³³²

---

³²⁹ Srov. SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³³⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 8, sign. IA/8, kart. 8.

³³¹ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4, Žádost ze dne 25. října 1946.

³³² TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 15.

13. Skladba osob ve středisku

Co se týče skladby osob držených v KIS Písek-Cerhonice, nejčastěji zde byly internovány osoby kvůli svému členství v některé z nacistických organizací. Jednalo se o NSDAP, SdP či SA. Na celkovém počtu internovaných se v KIS Písek-Cerhonice nejvíce podílely osoby německé národnosti (okolo 90%). Na území Československa se nacházelo mnoho uprchlíků. Někteří cestovali z jednoho střediska do druhého střediska, jiní utíkali. Dokonce až ze Slovenska byl chycen uprchlík.³³³ Dále se v Cerhonicích vyskytovali Poláci, Maďaři, Rakušané, Češi, Jugoslávci, Italové a nejvíce Němci.³³⁴

Počet Čechů nedosahoval ani 10%, přičemž Češi zde byli drženi za udavačství, členství v nacistických organizacích, za přihlášení se za války k německé národnosti a za službu v německé armádě.³³⁵ Důvody, proč se Češi přihlašovali během protektorátu k německé národnosti, byly různé. Některé osoby přijaly občanství dobrovolně, aby získaly určité výhody,³³⁶ jiné byly donuceny pod tlakem okolností. Z výpovědi Anny Faschingbauerové ze dne 20. října 1945 pochopíme, za jakých okolností byly některé osoby nuceny k přijetí německé státní příslušnosti: „...*Tady máte přihlášku, kterou podepíšete, nepodepíšete-li, budou Vám děti odebrány a dány na výchovu.*“³³⁷ U mnohých se zjistilo, že jejich přihlášku k německému státnímu občanství podepsal někdo jiný.³³⁸

Jednou z takových osob byla i říšsko-německá státní příslušnice české národnosti Marie Bayerlová. Pocházela z ryze české rodiny, manžel byl Němec. Osvědčení o německé státní příslušnosti získala ona i její 3 děti, protože byly přihlášeny manželem. Nemluvila německy, a ačkoliv požádala o vrácení československého státního občanství a byla ze střediska propuštěna, musela nadále nosit na ruce pásku s označením Němec.³³⁹ Důvodem byl dopis od berního úředníka

---

³³³ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Osobní spis Jana Záborského. Záborský utekl 29. prosince 1945 z obce Velký Slavkov, v okrese Poprad a 9. ledna 1946 byl chycen v Týně nad Vltavou, kam se vypravil za svou manželkou, která tu pracovala na velkostatku.

³³⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

³³⁵ V prvních měsících docházelo často k internování nevinných osob, nejčastěji se jednalo o Čechy, jejichž manžel či manželka byli německé národnosti.

³³⁶ Například práci.

³³⁷ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 7, Výpověď Anny Faschingbauerové.

³³⁸ Nejčastěji se jednalo o manžela či manželku.

³³⁹ Takto byli po válce označováni na veřejnosti všichni Němci. Na pásce bylo písmeno N (Němec).

Jana Kotlína ze Dvora Králového. 11. září 1945 zachytila Okresní konfinační komise v Písku tento dopis, adresovaný synovi Marie Bayerové. „*Prosím Tě i matku, abyste vydrželi, neboť přijde doba, kdy budete moci vytáhnouti z lágru a stanete se opět řádnými občany...Neříkej nikomu nic a udržuj matku při náladě, aby nepodléhala beznadějnosti a drž se jako správný český chlapec, abych mohl na tě být hrdý... Napiš mi dopis, ale se starým datem, a sice 30.12. 1944, kde mi budeš přáti všechno nejlepší k novému roku a pak tam napiš, že máš zlost, že se zase blíží škola, do které již nechceš chodit, ježto tě to tam unavuje, že se těšíš, až budeš moci chodit do české školy, že prospěch budeš míti špatný, že čekáš trest za špatné známky, že nikam nechodíš a že bys ty německé kluky nejraději zmlátil, zvláště v Písku ty vytahováky...Po přečtení tento dopis znič...“ Dopis byl zachycen a Jan Vituj doporučil, aby rodině nebyla udělena československá státní příslušnost. Domnívám se, že se skutečně jednalo o české děti, které trpěly otcovou národností. Jan Kotlín byl bratr Bayerové. 24. září 1945 předala Marie Bayerová dobrovolně svého syna Josefa do výchovy svému bratrovi. Ten samý den, 24. září 1945, byly propuštěny z konfinace i dcery Bayerové, čtyřletá Markéta a dvouletá Marie. Byly předány z areálu vodního cvičiště. Převzal si je další bratr Bayerové, František Kotlín. Bayerová musela ještě podepsat 25. října 1945 při propuštění, že s ní bylo dobře zacházeno. Okresní péče o mládež pak dbala o řádnou československou výchovu u takovýchto dětí. V těchto případech často soud rozhodl tak, že se na tyto osoby nevztahoval dekret číslo 33/1945 Sb.,³⁴⁰ protože se jednalo o osoby, které samy nepožádaly o německou státní příslušnost, ale byly přihlášeny třetí osobou, to znamená, že československé státní občanství vůbec neztratily.³⁴¹ Případ Bayerové není ojedinělý, vyskytovalo se mnoho takových, kteří předali své děti příbuzným. Mladiství se propouštěli z táborů skutečně houfně, našel - li se český příbuzný, který by se o ně staral. Úřadům šlo hlavně o to, aby děti dostaly řádnou československou výchovu, a úřady byly rády, pokud děti byly z německého prostředí odebrány. V dopise o propuštění mladistvých adresovaném 12.září 1945 ONV Písek od velitele Jana Vituje se dočítáme: „*Velitel konfinačního tábora poznamenává k tomuto, že při hromadném ubytování v konfinačním táboře jsou soustředěny mnohé Němky s nízkou morálkou (Kollerová m.l, Jáchymová st.), vedou se**

³⁴⁰ Více SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/7, kart. 7.

³⁴¹ Případy přihlášení třetí osobou byly nejčastější.

*hnusné řeči, takže děti a mladiství, o nichž se předpokládá, že mnozí z nich dostanou československé státní občanství, pomalu propadají mravní zkáze.*³⁴²

Případ Josefy Drnkové, Češky, nám ukazuje, jak jednoduše se dalo získat německou příslušnost: „*Asi v roce 1942 jsem za svým mužem, který toho času dělal hlídače ve Švantlově dvoře, nesla oběd. V té době ke mně přišel jeden Němec a řekl mi: Podívejte se, když Váš muž je Němec, musíte se tam také zapsat. Jak by to vypadalo, kdybyste byli každý jinde. Z toho důvodu jsem přihlášku podepsala.*“³⁴³ Z protokolu s Marií Dufkovou: „*Žila jsem s Čechem, Kralíkem Julíusem, který se přihlásil k Němcům, aby neztratil místo, a sice v r. 39. Přemlouval mě, abych i já přijala německou příslušnost, a tak jsem přihlášku podepsala.*“³⁴⁴ Někdo přijal německou příslušnost jen proto, že se třeba narodil ve Vídni.³⁴⁵ Nebo případ Anny Faschingbauerové, která musela přijmout německou příslušnost, neboť jí bylo vyhrožováno, že jí v opačném případě budou odebrány děti.³⁴⁶ To byl i případ řady ostatních ve středisku, kterým bylo za okupace takto vyhrožováno. Ve střediscích se nacházeli i italsí státní příslušníci.³⁴⁷

Co se týče vnějšího označení Němců, museli podle vyhlášky píseckého MěNV nosit pásku. Pásku s nápisem „Němec“ museli nosit všichni Němci na levém předloktí.³⁴⁸ Nenosit pásku bylo trestné. Ve výtahu ze spisu ze dne 1. srpna 1945 se dozvídáme: „*Trestním nálezem ONV v Písku čj. 809. ze dne 30. července 1945 byla odsouzena Růžena Remtová, nar. 21. ledna 1900 k trestu vězení na dobu 14 dnů, pro přestupek, který jmenovaná spáchala 12. července 1945 tím, že v 16:30 hod šla třídou Národní svobody bez předepsané pásky „Němec.*“³⁴⁹

---

³⁴² SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Protokol k propuštění Miroslavy Jáchymové.

³⁴³ TAMTÉŽ, Protokol ze dne 20. října 1945.

³⁴⁴ TAMTÉŽ.

³⁴⁵ TAMTÉŽ, Případ Marie Dvořákové.

³⁴⁶ TAMTÉŽ.

³⁴⁷ Na rakouské státní příslušníky se vztahovaly jiné, mírnější normy. Více kapitola Odsun a transporty.

³⁴⁸ SOKA Písek, MÚ Písek, inv.č. 6146, sign. XVII B11/8, kart. 1043, Vyhláška MěNV Písek z 27. června 1945.

³⁴⁹ TAMTÉŽ, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Osobní spisy.

Zajímavé je, že chtěl-li se nějaký Němec dopravovat vlakem, jak tomu bylo v případě Oskara Dominika, muselo středisko napsat povolení, že může vlak použít.³⁵⁰

Z prohlášení učiněného 23. srpna 1945 učitelkou Jarmilou Grohmannovou, rozenou Pichlíkovou, se dozvídáme, kam až došlo obviňování některých osob české národnosti a jak tyto osoby trpěly například předchozím manželstvím: „... *provádala jsem se za něho dne 31. 12. 1931. K tomuto spojení uvádím, že mě prostě ani nemohlo napadnout, že si беру Němce a to proto, že to bylo v dobách první demokratické republiky. V těchto dobách nemohla jsem ani uvažovati hlediskem národně politickým, poněvadž nikdy nebylo na mě mluveno slova německy, což vlastně nebylo ani prakticky možné, poněvadž jsem řeči německé byla naprosto neschopna, což dokazuje známky z milosti „dostatečná“ na vysvědčení maturitním. „...Prostě v dobách manželství v naší první republice nebylo ze strany manžela žádného nepřátelského poměru vůči českému národu.... Osudným rokem 1939 nacistické okupace-začínají v Č. Budějovicích těžké národnostní poměry. Prvně si vlastně uvědomuji můj hrozný manželský omyl po stránce národnostní.... Poněvadž ve skutečnosti nejsem považována ani za Češku, ani za Němku, postrádám v těchto dobách jako kterýkoliv jiný Čech, veškeré právní ochrany a stávám se pouhou domácí služkou.“³⁵¹*

Pravě to, že během doby protektorátu získaly osoby německou státní příslušnost automaticky provdáním se za Němce, byl to nejčastější důvod jejich obvinění. Takovým osobám bylo nařízeno přihlásit se k Němcům. Podle již zmiňované výpovědi Jarmily Grohmannové citují: „*Jste původem Němka, a jako taková se musíte přihlásit k Němcům.*“³⁵²

Vyskytl se i případ, kdy Čech Vojín Josef Hrunek prosil 29. listopadu 1945 správu sběrného tábora v Písku, aby brala ohled na Eriku Kobierschovou. Kobierschová byla Němka a český voják Josef Hrunek jí přivedl do jiného stavu. Hrunek se dobrovolně přiznal ke svému otcovství. Hrunek tvrdil, že „*Kobierschová si přeje býti Češkou.*“ Hrunek se za ní přimlouval, aby dostala československou státní příslušnost.³⁵³

³⁵⁰ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Osobní spisy.

³⁵¹ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 7, Prohlášení Jarmily Grohmanové, roz. Pichlíkové.

³⁵² TAMTÉŽ.

³⁵³ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13. Více k tomuto případu v kapitole Odsun a transporty.

Osoby, které žily v pohraničí a po otci či matce měly původ německý, se měly přihlásit na úřadech „Oberlandratu“ a měly přijmout německou státní příslušnost.³⁵⁴ I když měli obvinění německou školu a byli Češi, museli se během doby protektorátu přihlásit k Němcům. S každým obviněným byl sepsán protokol.³⁵⁵ Dále byl dotazován, kam by šel v případě propuštění, kde by pracoval, jaký je jeho rodinný stav, zda má děti a jaké je jejich vychování. Původem Češi prosili o zachování české státní příslušnosti, Němci se dělili na dvě skupiny: jedna chtěla být odsunuta, druhá chtěla zůstat ve svých domovech. Odsun příslušníků střediska mohla urychlit i žádost zvenčí, tedy žádost rodinného příslušníka. Nebylo-li proti příslušníku vedeno ve středisku žádné trestní řízení, byl propuštěn.³⁵⁶ Osoby, které byly členy NSDAP, SdP, SA, SS, se odsuzovaly ke ztrátě občanských práv a jejich jmění propadalo státu. Problémy nastávaly, že mnoho internovaných si předvolával nejen Mimořádný lidový soud v Písku, ale i Okresní soud v Mirovicích, a to za účelem výslechu. V Písku nebyl problém s přesunem k výslechu, ale v Cerhonicích nebylo tolik dozorců, aby mohli doprovázet internované do Písku.³⁵⁷

---

³⁵⁴ Jednalo se o vrchní zemskou radu.

³⁵⁵ Protokol o 7 bodech, kde se uváděla státní příslušnost, národnost, původ, národnost rodičů, v jaké řeči byl vychován, jakou měl znalost německého jazyka, zda získal říšsko-německé občanství.

³⁵⁶ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Žádost Bruna Litina na Národní výbor v Písku ze dne 13. července 1946. „.....submit petition for speedy, respectively privileged expulsion of my wife Reinholdine Litin, born on August 21, 1923 at Homolovo, ČSR and my mother in law Anna Strizik, both finally libiny at Pisek, Budweiser Vorstadt 175. I beg to grant this petition, as I am invalid of war and urgenty need my wife for nursing our three years old child that is with me.“

³⁵⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Žádost Okresního soudu v Mirovicích ze dne 8.dubna 1946.

14. Odsun a transporty

Nejstarší evidenční kniha o odsunovaných je datována 23. červencem 1945. Obsahuje údaje, odkud odsunovaný přišel, kdy odešel, kde se narodil a zda se jednalo o tzv. pohraniční, tedy české Němce, či Němce říšské.³⁵⁸

Ihned mohli být odsunováni ti Němci ze sběrných středisek (nikoliv internačních), jejichž odchodem nenastanou ztráty hospodářské, dále pak Němci volně bydlící, kteří nejsou zařazeni v pracovním procesu (penzisté, přestárlí, práce neschopní).³⁵⁹

Odsuny probíhaly vlakovou soupravou, která čítala 40 vagonů. V každém vagonu bylo 30 odsunovaných, z nichž byl jeden určen jako velitel, který dbal na pořádek. Pro doprovodnou četku, asistenci, zdravotní personál s pro potraviny byly vypraveny další tři vozy.

Seznamy obsahují čísla vagonů, jak pojedou za sebou v transportu, a seznamy se jménem, věkem, národností, trvalým bydlištěm, zaměstnáním a s kolonkou, kam by si přáli jít. Tato kolonka nebyla v Písku ani Cerhonicích vyplňována.

Proměnlivé bylo, kolik si Němci mohli vzít říšských marek(dále RM). Zprvu si mohli vzít pouze 1000 RM na rodinu. To bylo nařízením MV z 19. ledna 1946 změněno na 1000 RM na osobu.³⁶⁰ Když někdo neměl ani základní prostředky, dostal od správy střediska 200 RM.

Zpočátku si mohli vzít s sebou 20 kg, později 50 kg věcí. Tyto věci byly důkladně zkontrolovány jak při příchodu do střediska, tak nemilosrdnou prohlídkou při odchodu ze střediska. Ve střediscích byla služba orgánů finanční stráže. Ta kontrolovala, co si tam Němci přinesli, protože panoval veliký strach, aby nevyváželi třeba písemnosti (pozemkové knihy) či předměty nějaké historické a kulturní hodnoty. Existovala obava, aby Němci nevyvezli recepty na speciální výrobu, jejichž zveřejněnív cizině by mohlo ohrozit konkurenční schopnost nějaké důležité tuzemské výroby, a listiny a písemnosti historického významu, důležitého politického významu nebo protičeskoslovenského a protistátního obsahu. Dozorci také zabavovali hudební

³⁵⁸ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 14, sign. IA/14, kart. 14.

³⁵⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³⁶⁰ TAMTÉŽ, Informace ohledně vybavování odsunovaných Němců markovými platidly z 15. února 1946.

nástroje, vzácné sklo, vzácné knihy, předměty ze vzácného skla, fotografické přístroje, cenné koberce, krajky, kožešiny.³⁶¹

Někdy se stávalo, že dozorcí při kontrole německých zavazadel ještě Němcům brali svršky, a Němci tak přijížděli do Německa nepřipravení, což mělo největší dopad v zimních měsících. Někteří dozorcí kradli Němcům majetek a peníze. Němci to po příjezdu do Německa hned nahlásili americkým úřadům, což na naše úřady vrhalo velmi špatné světlo. MV se rozhodlo, že jakékoli porušení mělo být velmi přísně potrestáno a dotyční měli být zatčeni a odsouzeni.³⁶² Množily se případy, že v sběrných a internačních střediscích odebírali příslušníci SNB osobám osobní dokumenty a doklady, a tak americké úřady pro nesplnění sjednaných podmínek převzaly transport jen zčásti či vůbec.³⁶³

Dále se mělo ve střediscích důsledně dbát na to, aby do odsunu nebyli zařazováni Němci, kteří byli nepostradatelní v průmyslu a v zemědělství. Hlavně se jednalo o horníky, vrtače, dřevaře, důlní tesaře a zedníky. Často nemohly být provedeny jarní a letní práce, došlo k jejich ohrožení.³⁶⁴ I do cerhonického střediska přišlo nařízení Ministerstva vnitra, že v internačních táborech se musí pátrat, zda tam nejsou antifašisté, či ženy českého původu. V ostatních střediscích k tomu skutečně docházelo. Důvod byl jednoduchý. Národní výbory posílaly tyto osoby do odsunu, aby jim nemusely vracet byty či věci, které jim již předtím zabavil.

Zakazovalo se zařazovat do odsunu osoby židovského původu, a to dokonce i tehdy, když se v roce 1930 přihlásili za Němce.³⁶⁵

Do odsunu se nemusely dostat také některé přestárlé osoby. Jednalo se o vynětí některých osob z odsunu tzv. „cestou milosti“. V praxi to znamenalo, že pokud tyto přestárlé osoby měly příbuzné československé národnosti, a tyto by se rozhodly vzít je k sobě, mohly tak dožít na území Československé republiky. Vše ale muselo schválit MV.³⁶⁶

---

³⁶¹ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Pokyny Min. financí k hromadnému provádění odsunu Němců z ČSR z 6. února 1945.

³⁶² TAMTÉŽ.

³⁶³ TAMTÉŽ.

³⁶⁴ TAMTÉŽ.

³⁶⁵ TAMTÉŽ, Nařízení MV ze dne 10. září 1946.

³⁶⁶ TAMTÉŽ.

Přikrývky, šatstvo, obuv a další věci, které potřebovali Němci ve středisku a zároveň při odsunu, vlastnil Fond národní obnovy v Praze a tento fond to dále rozděloval příslušníkům střediska. Jednalo se původně o věci Němců, které jim byly zkonfiskovány.³⁶⁷ O tom, že konfiskace majetku proběhla opravdu precizně, svědčí vyrozumění ONV v Písku paní Zdeně Wacholdové, t. č. v internačním táboře: „*Národní výbor ve schůzi ze dne 3. srpna 1945 usnesl se vyhověti částečně Vaší žádosti ze dne 18. t. r. a uvolňuje Vám z bývalého Vašeho majetku následující předměty: umělý chrup, rodinné doklady a jednu soupravu prádla pro Vašeho manžela.*“³⁶⁸

Zemský národní výbor v Praze zjistil, že s některými německými rodinami jsou odsunovány i děti české, které byly dány během okupace těmto rodinám k převýchově. Výbor soustavně upozorňoval střediska, aby nebyly odsunovány tyto děti a ani osoby české národnosti.³⁶⁹

Američané si stěžovali, že jsou trhány rodiny, proto naše úřady začaly postupovat tak, že i v případě, že se jednalo o aktivního nacistu, který byl členem NSDAP, byli tito živitelé rodin zadržováni v internaci či policejní vazbě propuštění a sloučení s rodinou.³⁷⁰ O tom, že rodiny nebyly vždy slučovány, svědčí i srdcervoucí dopis od Theresy Assmusové. Ta byla sice již odsunuta z Bavorska, ale její manžel byl neustále zadržován v ČSR. Dopis má velikou vypovídací hodnotu. Náрек starší ženy nad odsunem a odloučením od manžela a majetku je v celém dopise zřetelně cítit. „*Ani nevím, proč je můj manžel internován, vím jenom, že v celém životě poctivě pracoval a o politiku se vůbec nestaral. Je možné, že nějaký osobní nepřítel ho denuncioval, a z toho důvodu musíme tak nevinně trpěti. Zanechala jsem v Čechách veliký majetek, který jsme poctivě vyráběli, pracovali jsme dni i noci a teď jsem stará a bez veškeré pomoci. Zanechaný majetek v Čechách ještě mohu zapomenouti, ale bez mého manžela nemohu dále žít, poněvadž se o mě a o starého otce nemůže nikdo starati. Prosím Vás tedy z celého srdce a apeluji na Vaši lidskost, propusťte mého manžele, protože on také není zdráv a v táboru by to dlouho nevydržel.*“³⁷¹

³⁶⁷ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Nedostatečné vybavení Němců.

³⁶⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Osobní spis Zdeny Wacholdové.

³⁶⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³⁷⁰ TAMTÉŽ, Nařízení MV z 15. dubna 1946.

³⁷¹ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Pavla Assmusse.

Jiný internovaný prosí o odsun, jelikož je jeho rodina, již odsunuta.³⁷² Další z žádosti Anny Weissové, která již byla v Bavorsku a prosila o propuštění manžela na svobodu: „*Podotýkám, že můj muž u polit. strany NSDAP členem nikdy nebyl a také ani žádného takového spolku, též se nikdy neprovinil proti českému národu.*“³⁷³

Žádost dcery Rudolfa Shaffera Luise Bechinkové o propuštění jejího otce, aby rodina mohla být konečně společně odsunuta. Matka již odsunuta byla.

„*Naše rodina je tedy skutečně roztržena a starosti moje a mých rodičů jsou trapné. Prosím Vás ke konci ještě jednou vroucně, abyste mého tatínka propustil, abychom mohli po ztrátě milovaného domova alespoň společně začínati nový život v cizině. Budu Vám za vaši pomoc navždy povděčná a děkuji již předem za vaši laskavost. Líbám Vaši dobrotivou ruku...*“³⁷⁴

Dozorčí personál, železničáři, všichni, kteří pomáhali při realizaci odsunu, byli neustále upozorňováni, aby „*si uvědomili nesmírnou důležitost a historický dosah prováděného úkolu a věnovali všem přípravám transferu tu největší péči a pracovní úsilí.*“³⁷⁵

Ve střediscích se mělo dbát na usnesení vlády, podle kterého je dovoleno odsunovaným německým kněžím vzít s sebou místo povolených 50 kg až do výše 100 kg i více včetně teologických knih, kněžského oděvu, mešních rouch. ³⁷⁶ Z odsunu byly též prozatímně vyňaty i řádové sestry, které svůj život věnovaly charitativní činnosti a které byly nepostradatelné pro chod našich ústavů. Nevztahovalo se to ale na ty sestry, které vyvíjely pedagogickou činnost. Ty měly být také odsunuty.³⁷⁷

Často Němci prosili, aby byli vyňati z odsunu do ruského pásma a mohli jít do amerického pásma kvůli příbuzným. Našla se však i žádost opačného druhu: Němec Karel Čermák žádal, aby byl přednostně zařazen do odsunu a zdůvodnil to takto: „*Po dobu mého zaměstnání na statku u Karla Čadka ve Vráži seznámil jsem se s výše jmenovanou německou státní příslušnicí Gerdou Buhlmanovou a udržoval s ní milostný poměr, který nezůstal bez následků. Buhlmanová je těhotná. Odchází*

---

³⁷² SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Engelbera Dechanta.

³⁷³ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 6.

³⁷⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4.

³⁷⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1.

³⁷⁶ TAMTÉŽ, Odsun německých kněží.

³⁷⁷ TAMTÉŽ, Odklad odsunu řádových sester něm. národnosti.

*s transportem do ruského okupačního pásma... Žádost podporuji ještě prohlášením, že sympatizuji s komunistickým programem, stanu se ihned členem strany, jakmile přijedu na stálé místo.*³⁷⁸

Rakouští státní příslušníci a příslušníci jiných národností byli předáváni jednotlivým konzulátům.³⁷⁹

Největší transport neněmeckých státních příslušníků proběhl již 19. prosince 1945. Jednalo se o maďarské státní příslušníky.³⁸⁰

Ze sběrného střediska bylo vypraveno od 5. března 1946 do 21. listopadu 1946 celkem 15 transportů. 5 transportů do americké zóny (780 osob), 8 transportů do ruské zóny (1595 osob), jeden transport mířil do Českých Budějovic (90 lidí) a jeden transport do Prosečnice o 100 lidech. Celkem bylo tedy odsunuto 2565 osob, z toho 639 dětí do 14 let. Naprostá většina dětí byla odsunuta s matkou, protože otec buď uprchl, či byl nezvěstný. Nejvíce osob -420- bylo odsunuto 4. října 1946 do ruské zóny a rovněž 420 osob 27. října 1946 do americké zóny.³⁸¹

Před samotným transportem byli Němci podrobeni v píseckém či cerhonickém středisku lékařské prohlídce a prohlídce zavazadel, při níž se vždy našlo mnoho peněz, cenností a tiskovin. Například před prvním transportem 2. března 1946 bylo při kontrole ubikací sběrného tábora v Písku zabaveno 27 vkladních knížek. O dva dni později dokonce 40 vkladních knížek. Prohlídky před odsunem byly skutečně velmi důkladné. Němci pašovali různé cennosti. Ty byly objeveny zašité v různých částech oděvu, a předány do pokladny ONV. Hned při prvním odsunu byly 5. března 1946 zachyceny tyto věci: čtyři kusy dámských hodinek, pět pánských, šest řetízků, 3 náramky, 14 prstenů, 4 spony, čtyři kusy manžetových knoflíků, pět kusů náušnic, jedno plnicí pero, 36 kusů mincí a jeden odznak. Věci památkové, jako snubní prsteny, se Němcům vracely.³⁸² Zabavené věci byly předávány ONV, neplatné bankovky byly předány Národní bance československé.³⁸³

³⁷⁸ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 6.

³⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14.

³⁸⁰ TAMTÉŽ, kart. 13, Odsun Maďarů.

³⁸¹ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

³⁸² TAMTÉŽ.

³⁸³ TAMTÉŽ, kart. 6.

Němcům se v píseckém i v cerhonickém středisku odebíraly před odsunem dokonce přístroje a budíky.

Při prvním odsunu 5. března 1946 bylo Němcům vyplaceno na cestu 200 RM, při druhém odsunu 13. května 1946 dostal již každý vyplacenou částku 1000 RM, ale například zase 3. června 1946 dostali Němci vyplaceno 500 RM na osobu. Tato částka byla vyplácena nejčastěji.

Každý transport měl jmenný seznam, dále potvrzení, že všichni byli lékařsky vyšetřeni a že se u nich nevyskytuje žádná epidemie a také ještě záznam, kdy byli odšiveni a naposledy zasypáni práškem D.D.T.³⁸⁴

Pro některé osoby musel být transport skutečným vysvobozením, jelikož byly dlouho zadržovány na práci u sedláků, ale jejich blízcí byli již Německu. V materiálech k 9 transportu určenému na 5. září 1946 se nachází úpěnlivá prosba Emilie Gebhartové: *„Emilie Gebhart ersucht die Lagerleitung ob es keine Möglichkeit gibt mit dem nächsten Transport mit wegzukommen. Ich befinde mich her mit einer kranken Mutter einem kleinen Kind und zwei Brüdern. Wir sind über ein Jahr schon ausgesiedelt, über ein halbes Jahr beim Bauern. Sämtliche Verwandte und Geschwister befinden sich in Bayern.“*³⁸⁵

Němci, kteří byli v rámci odsunu rodin slučováni, se museli dostavit do střediska, ze kterého byli odsouváni jejich příbuzní. Musel - li Němec cestovat do tohoto střediska vlakem, dostal povolení k jízdě vlakem, bez něhož by nemohl cestovat.³⁸⁶

Mimořádný lidový soud dával často přednost odsunu před potrestáním dotyčné osoby. Samozřejmě se muselo jednat o lehčí tresty. Přednost odsunu se dávala především při slučování rodin.³⁸⁷

---

³⁸⁴ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 15, Lékařské nálezy. „Jmenovaný jest prost veškerých příznaků chorob nakažlivých, infekčních a svrabu, takže proti jeho propuštění ze sběrného střediska u ONV v Písku není z hlediska zdravotních žádných námitek.“

³⁸⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 6.

³⁸⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 15, Povolení pro Františka Hetzera ze dne 3. srpna 1946.

³⁸⁷ TAMTÉŽ, Vyjádření KIS Cerhonice pro sběrné středisko v Písku ze dne 8. srpna 1946. „Vyšetřující soudce mimořádného lidového soudu v Písku zastavil pod čís. VIII-415/46 ze dne 8. srpna 1946 proti Marii Litiwinové, roz. Střížníkové, nar. dne 21. srpna 1923 v Čomalovo, P. Rus, příslušné do Řezna, Bavorsko, národnosti německé, stíhání, jelikož dává přednost odsunu před jejím potrestáním.“

Někdy si dokonce celá obec přála odsun nějakého Němce pro jeho vyzývavé chování.³⁸⁸

Město Vodňany sepsalo žádost na středisko v Písku, v níž byl přiložen i jemný seznam těch Němců, „kteří nejsou zdejší obyvateľstvem oblíbeni a způsobují jen nelibost a roztrpčenost“.³⁸⁹ Docházely i anonymy.³⁹⁰

Možností, jak se vyhnout z odsunu bylo, že se český muž přihlásil za otce dítěte, které se narodilo Němce.³⁹¹

Při prohlídce dozorci odebírali odsouvaným i cennější kusy nádobí, které se poté použilo v internačním a sběrném středisku, dále i veškeré tiskoviny (kupní smlouvy, výměnné smlouvy, dlužní úpisy).³⁹²

S transportem byl poslán doklad o zdravotním stavu odsouvaných. Do amerického pásma se doklad o zdravotním osvědčení psal česky, anglicky a německy, do ruského pásma navíc ještě rusky.³⁹³ ONV byl dán úkol, aby internovaní dostali do vagonů jídlo na tři dni, v případě zimy aby bylo na nádraží nachystáno i uhlí. Odsun byl prováděn dokonce i s pomocí lodí do přístavu Wittenberg v provincii Sasko.³⁹⁴

Někteří z Němců, kteří měli méně než 50 kg, museli podepsat prohlášení, že neměli předepsanou váhu 50 kg a že jim nebylo nic odebráno od kompetentních orgánů.³⁹⁵

Toto německé prohlášení bylo vyhotoveno ještě v anglickém jazyce a pro naše orgány v jazyce českém.

---

³⁸⁸ SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Žádost občanstva Údraže o odsun Gustava Rehdra. „*Tento Němec, ač přidělen na zemědělské práce, není k takovým pracím vůbec používán. Pohybuje se volně a vozí se dokonce v autu svého zaměstnavatele, nebo šoféruje. Chová se vyzývavě a provokačně... Požadavek odsunu tohoto Germána je všeobecný, proto víme, že náš odůvodněný požadavek nebude přehlédnut.*“

³⁸⁹ TAMTÉŽ, kart. 15, Žádost ze dne 16. května 1946.

³⁹⁰ TAMTÉŽ, kart. 16, Anonym proti Němcům. V jednom takovém žádali dělníci rourovny: „...ostatně když němci ven, tak bez rozdílu. My dělníci sice nic proti nim nemáme, ale němci patří do říše.“

³⁹¹ TAMTÉŽ, kart. 14, Žádost Josefa Hrunka. Jednalo se o prosbu o zastavení odsunu matky jeho dítěte, Němce Erice Kobierschové z 23. února 1946. Hrunek již ale 4. dubna toho roku vzal svou žádost nazpět a prosil velitele Krejčího, aby ho zbavil toho břemena a Kobierschovou odsunul co nejdříve do Německa.

³⁹² TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

³⁹³ TAMTÉŽ.

³⁹⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 48, sign. IIB/3, kart. 1, Odsun Němců do ruského okupačního pásma.

³⁹⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5. „*Erklärung: Der Unterzeichnete erklärt, dass er die vorgeschriebene Menge, d. i. 50 kg Reisegepäck nicht hatte und nicht besitzt; es wurde ihm auch nichts von dem zuständigen Organen weggenommen, was mit eigener Unterschrift bestätigt.*“

Stalo - li se, že doba odsunu byla oznámena s několikadenním předstihem, pálili a ničili Němci věci, které si nemohli vzít s sebou, jelikož by překročili stanovenou povolenou hmotnost. Tomu se mělo zabránit tím, že se doba odsunu oznamovala na poslední chvíli.

Někteří z odsouvaných měli na tak dlouhou cestu skutečně velmi špatné vybavení, až se to mohlo zdát podezřelé. Jednalo -li se opravdu jen o několik málo kilogramů na osobu, musela dotyčná osoba podepsat výše zmíněné prohlášení a naše úřady učinily ještě poznámku, aby si snad příslušné orgány v Německu nemyslely, že Němci jsou zde okrádáni.³⁹⁶

Při odchodu ze střediska mohli podat žádost, pokud neměli ani ponožky, košili či spodky. Správa středisek pak rozhodla, zda je to pravda a popřípadě ty věci vydala.

Každý příslušník střediska musel při odsunu podepsat, že *„po dobu internace bylo se mnou slušně zaházeno, takže si nemohu a ani v budoucnu nebudu moci na správu internačního střediska v žádném ohledu stěžovati.“*³⁹⁷

Přesto odsun představoval pro Němce nepředstavitelnou nespravedlnost. Nejvíce se můžeme dozvědět z cenzurovaných dopisů.³⁹⁸

Pro mnohé Němce byl odsun poslední hořkou kapkou. Někteří na dlouhé desítky let nemohli spatřit svoji bývalou vlast. Pro ostatní byl odsun vysvobozením, jelikož znamenal konec těžkého života v Československu. Němce čekala dlouhá cesta v dobytčích vagónech do neznáma. Samotný příchod do Německa neznamenal konec utrpení. Zničené Německo v mnohých případech nebylo s to přijmout takové množství uprchlíků. Tato situace se brzy zlepšila. Horší byla ta skutečnost, že nově příchozí čekali od domácích Němců nevlídné přijetí či otevřené nepřátelství.³⁹⁹ Němce čekal pobyt v dalších táborech, kde již sice nebyli šikanováni, každopádně pro některé trval táborový život až do padesátých let.⁴⁰⁰

---

³⁹⁶ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5.

³⁹⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Osobní spis Jana Baiera.

³⁹⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, *„Nyní mají všichni staří a nemocní lidé město opustit. Nemůžete si myslet, co je to za utrpení. Lidé vřeští a pláčejí srdcervoucně. To volá do nebe, co si těch 200 procentních k lidem dovolí. Nějaká změna musí přijít tak a nebo tak. Čekám na zásah Boha, ona se vyplní jen Bible. Spasitel přijde a zbuduje novou říši, ve které bude vládnout spravedlnost a mír.“*

³⁹⁹ Srov. P. RÖSGEN, *Flucht*, s. 91-101.

⁴⁰⁰ Rozdílné bylo přijetí v americké okupační zóně a v ruské okupační zóně. V budoucí NDR se uprchlíci nesměli hlásit ke svým tradicím. Více Manfred WILLE, *50 Jahre Flucht und Vertreibung*, Magdeburg 1997.

15. Zánik KIS Písek-Cerhonice

MV vydalo svým oběžníkem z 18. července 1946 směrnice k provádění likvidace internačních, pracovních a sběrných středisek. Jednalo se o likvidaci veškerých budov, pozemků, vnitřního zařízení dílen, kancelářských strojů, spotřebního materiálu i živého materiálu.

3. ledna 1947 nařídilo MV cerhonické internační a sběrné středisko bezodkladně zrušit. Internovaní měli být odevzdáni do věznice Krajského soudu v Písku, Němci určení na odsun měli být přemístěni do oblastního sběrného střediska v Českých Budějovicích. Mělo se tak stát do 15. ledna 1947.⁴⁰¹

Cerhonické středisko mělo vynikající zázemí. Ve skladech se zde nacházelo vše potřebné k životu tak velkého komplexu, jakým KIS Cerhonice bylo. Bylo zde k dispozici například 792 přikrývek, 500 slamníků, 133 kompletních postelí, 251 kusů kalhot, 249 párů bot pracovních, kompletní vybavení dílen, dokonce dva obrazy presidenta E. Beneše a taktéž dva obrazy maršála Stalina. V Cerhonicích měli k dispozici jeden osobní automobil krytý plachtou. Opět je zajímavostí, že toto auto sloužilo během války německé armádě.

K vybavení cerhonického střediska patřily i žehličky, šicí stroje, valchy na praní prádlo a vybavení dílen. Většinu kancelářského materiálu zapůjčil ONV Písek. Nábytek byl zapůjčen opět z pozůstatku po německé armádě a odsunutých Němcích. Ironií osudu je, že například vybavení kuchyní bylo pořízeno ze skladu židovského majetku. Vynikajícím způsobem bylo všechno přehledně inventarizováno, dokonce i počty jehel, nití, sponek, drátěnek, vrtáků, holicích štětek, hřebíků atd.

V průběhu konce roku 1946 a na počátku roku 1947 byl postupně stav internovaných snižován. Dne 15. prosince 1946 bylo v evidenci střediska 605 internovaných, 1. ledna 1947 582 internovaných, z toho 7 kojenců, 45 dětí do 6 let, 75 dětí od 6 do 14 let, 59 dětí od 14 do 18 let. 31. ledna 1947 činil počet internovaných 550.⁴⁰² Všichni tito Němci nebyli ve středisku fyzicky přítomni, pracovali a bydleli u zaměstnavatelů. Ze dne 28. února 1947 existuje poslední záznam o stavu

---

⁴⁰¹ AMV Kanice, E7, inv. J. 177, kart. 79, Rozkaz ze dne 3. ledna 1947.

⁴⁰² SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 47, sign. IIA/10, kart. 47.

internovaných-530 osob.⁴⁰³ Těchto 530 internovaných bylo postupně přesunuto do oblastního internačního a sběrného střediska v Českých Budějovicích.

Vybavení střediska bylo předáno ONV v Písku, velkostatku Cerhonice, Oblastnímu sběrnému středisku ve Dvorech u Karlových Varů, KIS Jindřichovice u Kraslic, sběrnému středisku v Českých Budějovicích a nemocničnímu středisku v Trnavanech u Teplíc.⁴⁰⁴ Středisko v Českých Budějovicích převzalo veškerý zbytek potravin.

Zemský národní výbor měl rozhodnout, co se stane s materiálem a dopravními prostředky.⁴⁰⁵ Dřevěné postele a zbylých 50 q uhlí se odprodaly jednotlivým kupcům a výtěžek z tohoto prodeje přešel na ONV Písek.

Pokud střediska používala budovy patřící soukromým osobám a podnikům, bylo nutno odevzdat je řádným vlastníkům a zaplatit nájemné. V případě Cerhonic se jednalo o Emila Königa. Státní správa se ovšem s Königem domluvila, že za dobu, kdy existovalo v Cerhonicích středisko, se nemuselo platit Königovi žádné nájemné.

Čím více se blížil konec existence cerhonickeho střediska, tím se postupně propouštěl personál střediska, jelikož už ve středisku bylo osob méně. Zůstával tak už jen nejnútnejší počet, který zabezpečoval chod střediska. Poslední velitel spolu s hospodářem ručili za správnost uvedených záznamů.⁴⁰⁶

Při likvidaci střediska ONV kontroloval, zda byly zaplacený dodavatelům všechny účty a zda byly vyrovnány všechny mzdy. Zástupce ZNV a velitel s hospodářem sepsali o likvidaci střediska protokol.

Dřevěné baráky, které byly v Cerhonicích používány, spadaly do kompetence ZNV v Praze, ten měl po likvidaci střediska podat návrh, jak tyto baráky využít.

Dřevěné baráky patřily původně Wehrmachtu, pak je používala Rudá armáda a nakonec v nich byli ubytovaní Němci. Veškerý spisový materiál byl předán ONV v Písku.⁴⁰⁷

---

⁴⁰³ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 47, sign. IIA/10, kart. 47.

⁴⁰⁴ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva z 10. března 1947. Jednalo se o slamníky, podhlavníky, příkrývky, varné kotle, zařízení koupelen a prádeln, stoly, poličky, prostěradla a nádoby.

⁴⁰⁵ SOKA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 49, sign. IIB/2, kart. 1, Likvidace střediska.

⁴⁰⁶ TAMTÉŽ.

⁴⁰⁷ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100, Zpráva z 10. března 1947.

Konec střediska znamenal i konec výhodných obchodů pro dodavatele z okolí.⁴⁰⁸ Němci rozptýlení ještě mimo středisko na pracích u zaměstnavatelů měli být postupně předáni k jarnímu odsunu do Českých Budějovic.

Ministerstvo sociální péče chtělo do střediska v Cerhonicích umístit po Němcích osoby romské národnosti, neboť „...se vyskytují cikánské tlupy a i cikáni jednotliví, kteří se vrací k původnímu způsobu života a stávají se metlou venkova i menších měst.“⁴⁰⁹

Ovšem proti tomu se zvedla veliká nevole obce Cerhonice. Její zastupitelé podali 24. února 1947 stížnost Ministerstvu vnitra v Praze.⁴¹⁰ Cerhoničtí se vymlouvali, že zámek byl úpravami pro středisko už tak dost zohyžděn a namítali, že by se v Cerhonicích mohla rozšířit epidemie tyfu. Středisko stejně nebylo pro romské občany stejně otevřeno, jelikož neexistoval právní podklad, na základě kterého by mohli být umístěni do střediska.⁴¹¹

Likvidace KIS Písek-Cerhonice proběhla 10. března 1947 za účasti zástupců střediska a úředníků ONV Písek. 11. březnem 1947 bylo KIS Písek-Cerhonice pokládáno za zlikvidované. V listopadu 1947 začalo cerhonické středisko sloužit jako Návratové středisko pro rumunské, bulharské a italské příslušníky.

Zemský velitel internačních středisek v zemi české, plk. František Řezáč, 22. března 1947 konstatoval, že „KIS Cerhonice bylo po zlikvidovaném středisku v Kynžvartu, Mladé Boleslavi, České Lípě jedním z nejlépe vedených a spravovaných středisek v zemi české.“⁴¹²

František Řezáč vyzdvihl dále i hospodáře Jana Čurna, díky němuž patřilo cerhonické středisko po stránce hospodářské k jednomu z nejlépe vedených. Pochvaly se dočkal i ONV v Písku, pod který středisko od svého počátku spadalo a který podle slov Řezáce o středisko „skutečně poctivě pečoval.“⁴¹³

---

⁴⁰⁸ Mezi největší dodavatele patřila Správa vápenice Karla Schwarzenberka v Rakovicích, která dodávala do střediska v Cerhonicích uhlí.

⁴⁰⁹ AMV Kanice, E6, inv. j. 87, kart. 100.

⁴¹⁰ TAMTÉŽ.

⁴¹¹ TAMTÉŽ.

⁴¹² SOKA Písek, OÚ v Písku, Registraturní plán III/5, inv. č. 1537, sign III/5, kart. 960.

⁴¹³ AMV Kanice, E 6, inv. j. 87, kart. 100.

16. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusil zachytit život osob v píseckém a cerhonicém středisku. Toto téma nebylo dosud nikým zpracováno. Politický okres Písek nebyl okres pohraniční a ani se nejednalo o „ostrov“ německého osídlení uvnitř české většiny, jak tomu bylo například na Jihlavsku. Svou práci jsem vymezil obdobím mezi léty 1945-1947. Rok 1945 je spojen s významnými změnami, ke kterým došlo v okrese Písek na konci války. Tehdy se stav německého obyvatelstva v tomto ryze českém okrese změnil jednak v důsledku přílivu uprchlíků na konci války a jednak s příchodem sudetských Němců z pohraničí na práci. Právě tito nově příchozí tvořili hlavní skupinu osob vysídlovaných později z okresů Písek a Milevsko, protože místních Němců bylo málo a podíleli se na počtu odsunutých jen nepatrným zlomkem. Rok 1947 jsem zvolil proto, neboť v tomto roce byl oficiálně ukončen odsun z okresu Písek a bylo zrušeno KIS Cerhonice.

Hlavní změnou po roce 1945 bylo zřízení internačního a sběrného střediska ve městě Písek, později přesunutého do Cerhonic u Písku. Do píseckého střediska byly umístěny osoby, které byly podezřelé podle velkého retribučního dekretu „o potrestání nacistických zločinců, zrádců, a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech“ a osoby vyšetřované na základě tohoto dekretu.⁴¹⁴ Dále zde byly umístěny osoby německé národnosti, které byly nuceny opustit svá obydlí a byly určeny pro odsun, a osoby, které neměly československou státní příslušnost a přicházely v úvahu pro odsun.⁴¹⁵

Úvodní kapitolu jsem věnoval vzniku a organizaci středisek na území českých zemí. Snažil jsem se popsat bezprostřední situaci a nálady po osvobození naší vlasti, projevy msty vůči Němcům, důvody vzniku středisek a jejich organizaci. Zjistil jsem, že existovaly 3 druhy středisek-internační, sběrné a pracovní. V druhé kapitole jsem se věnoval samotné situaci na Písecku, vzniku provizorních táborů pod širým nebem a vzniku organizovaných táborů v Písku, později Cerhonicích. internační a sběrné středisko vzniklo v Písku. Toto středisko ale nevyhovovalo svou nízkou kapacitou, proto bylo zřízeno KIS v Cerhonicích u Písku. Ve třetí kapitole jsem se snažil zjistit

---

⁴¹⁴ Srov. SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv.č 48, sign. IIB/1, kart. 1.

⁴¹⁵ V české historiografii se používá termín odsun (Abschub, Abschiebung), v německé historiografii termín Vertreibung (vyhnání).

přibližné stavy internovaných ve střediscích v Písku a v Cerhonicích. V čtvrté kapitole jsem popsal dozorčí personál střediska. Zjistil jsem, že dozorci byli většinou dobrovolníci. Snažil jsem se popsat jejich chování k internovaným a popudy, proč se rozhodli pro službu dozorce. Domnívám se, že se v obou střediscích nevyskytovali sadističtí dozorci, jak tomu bylo v jiných střediscích, tuto skutečnost se mi ovšem nepodařilo potvrdit, ani vyvrátit. Přesto zde došlo k napadením Němců. V následujícím pátém a šestém oddíle jsem se zabýval problematikou stravování a zdravotní péče v obou internačních a sběrných střediscích. Strava bylo nedostatečná a jednotvárná, přesto se zde nevyskytoval hladomor. Denní přídělky byly odděleny zvlášť pro Čechy a Němce. Na Němce se vztahovalo restriktivní opatření: nedostávali maso, mléčné výrobky, tuky, vejčička, máslo, vitamíny a mléko (kromě dětí do 6 let). Zdravotní péče a hygienické podmínky byly ve střediscích na dobré úrovni, pouze zde byl akutní nedostatek sester. Díky dopisům od německého lékaře v Cerhonicích Antona Zischky jsem lépe poznal zdravotní stav internovaných. V kapitolách nazvaných „Dny všední a sváteční“ a „Děti ve středisku“ jsem se snažil ukázat všední den internovaného, prožívání nedělí a svátků. Krátce jsem věnoval pozornost i dětskému fenoménu ve střediscích, jelikož Cerhonice patřily ke střediskům s největším počtem dětí v českých zemích. V deváté a desáté kapitole se zabývám pracovní náplní internovaných a jejich útky od zaměstnavatelů. Snažím se vysvětlit, proč k těmto útkům docházelo v takovém měřítku. V jedenácté kapitole jsem věnoval zvýšenou pozornost přestupkům a trestům internovaných se zvláštním zřetelem na ženy. Ve dvanácté kapitole popisují skladbu internovaných osob a okolnosti, za jakých se Čech mohl dostat do internačního a sběrného střediska. Předposlední kapitolu jsem věnoval problematice odsunu, přičemž jsem se snažil zasadit odsun z Písku a Cerhonic do tématu odsunu v českých zemích. Poslední část této diplomové práce se zabývá rozpuštěním a zánikem střediska 10. března 1947.

Bádání se skládalo z důkladného přečtení archivního materiálu, což bylo velmi náročné, protože dokumenty jsou ve špatném stavu a často psány pouze tužkou, a proto je písmo z paleografického hlediska špatně čitelné. Problémem bylo i přečtení starých zabavených dopisů často psaných švabachem. V práci jsem se snažil popsat život internovaných v píseckém a v cerhonicím středisku. Domnívám se, že tento

vytyčený úkol se mi podařil. Bohužel se mi nepodařilo poznat nějakého internovaného Němce ze středisek popřípadě tehdejšího českého dozorce.

Výzvou k podrobnějšímu prozkoumání zůstává přesnější popis všech internačních a sběrných středisek v jižních Čechách a jejich konkrétní srovnání. Zajímavé by bezesporu bylo prostudovat především fondy Mimořádného lidového soudu v Písku a v Českých Budějovicích a na jejich základě popsat život konkrétního jedince v internačním či sběrném středisku, popřípadě jeho další osud po odsunu, život v táboře v Německu a jeho současný vztah k České republice. K lepšímu uchopení daného tématu by bylo potřeba prostudovat tzv. Ost-Dokumentation Spolkového archivu v Koblenzi⁴¹⁶ v SRN, který obsahuje 437 zpráv o situaci v přibližně 200 českých internačních střediscích.

---

⁴¹⁶ Koblenz.

17. Seznam zkratek

č.- číslo

čs.-československý

ed.-editoval

inv. č.-inventární číslo

kart.-karton

Kčs-koruna československá

kol.-kolektiv

MLS-Mimořádný lidový soud

MÚ-Městský úřad

MěNV-Městský národní výbor

MNV- Místní národní výbor

MV-Ministerstvo vnitra

NSDAP-Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei
(Nacionálně socialistická německá dělnická strana)

ONV-Okresní národní výbor

par.-paragraf

SA-Sturmabteilung(Úderné oddíly)

Sb.-Sbírka zákonů republiky Československé

SD-Sicherheitsdienst(Bezpečnostní služba)

sign.-signatura

SNB-Sbor národní bezpečnosti

SOkA-Státní okresní archiv

SS-Schutzstaffeln(Ochranné jednotky)

ZNV-Zemský národní výbor

18. Seznam pramenů a literatury:

Prameny:

Archiv Ministerstva vnitra Kanice

-fond E -6

AMV Kanice, E-6, inv. j. 11, kart. 11, Měsíční zprávy předkládané na MV jednotlivými internačními středisky.

AMV Kanice, E-6, inv. j. 61, kart. 67, Písemnosti došlé na MV z jednotlivých internačních a jiných středisek a potřebě intendačního materiálu pro zajištěné osoby.

AMV Kanice, E-6, inv. j. 87, kart. 100, Likvidace internačních, sběrných a jiných středisek.

-fond E-7

AMV Kanice, E-7, inv. j. 76, Korespondence ZNV Praha a jednotlivými NV ve věci internačních, sběrných a jiných středisek.

AMV Kanice, E-7, inv. j. 177, kart. 79, Písemnosti týkající se likvidace internačních, sběrných a jiných středisek v Čechách, okres Písek.

Státní oblastní archiv Třeboň

-fond Velkostatek Cerhonice- Lučkovice-Mirotice

SOA Třeboň, Velkostatek Cerhonice- Lučkovice-Mirotice, inv. č. 2, sign. 39/1, kart. 2, Hospodářský plán revíru Cerhonice pro období 1938-47.

SOA Třeboň, Velkostatek Cerhonice- Lučkovice-Mirotice, inv. č.267, sign. A/9, kart. 59, Osobní finanční záležitosti majitele.

- fond Velkostatek Cerhonice(zbytkový statek) 1939-1947

SOA Třeboň, Velkostatek Cerhonice(zbytkový statek) 1939-1947, inv. č. 5, sign. I a/5, kart. 1, Národní správa-směrnice pro národního správce.

SOA Třeboň, Velkostatek Cerhonice(zbytkový statek) 1939-1947, inv. č. 6, sign. Ia/6,kart. 1, Korespondence národní správy, pátrání po majitelích velkostatku, válečné škody, vyrovnání finančních nároků na bývalou vnučenou správu a velkostatek.

SOA Třeboň, Velkostatek Cerhonice(zbytkový statek) 1939-1947, inv. č. 23, sign. Id/5, kart. 2, Zřízení krajského internačního tábora v Cerhonicích a využívání trestanců k pracím na velkostatku.

-fond Mimořádný lidový soud Písek

Presidiální spisy, kart. 3.

Státní okresní archiv Písek

-fond internační a sběrné středisko Písek-Cerhonice

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 1, sign. IA/1, kart. 1, Kniha o stavu sběrného tábora v Písku I.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 2, sign. IA/2, kart. 2, Kniha o stavu sběrného střediska v Písku II.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 3, sign. IA/3, kart. 3, Kniha o stavu osob sběrného tábora v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 4, sign. IA/4, kart. 4, Kniha o číselném stavu osob sběrného střediska.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 5, sign. IA/5, kart. 5, Služební kniha(dozorčí kniha).

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 6, sign. IA/6, kart. 6, Služební kniha (dozorčí kniha).

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 7, sign. IA/7, kart. 7, Evidenční kniha sběrného střediska v Písku I.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 8, sign. IA/8, kart. 8, Evidenční kniha sběrného střediska v Písku II.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 9, sign. IA/9, kart. 9, Záznam o přehlídkách zdravotního stavu sběrného tábora v Písku provedené úředním lékařem.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 10, sign. IA/10, kart. 10, Záznam o trestech ve sb. táboře v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 11, sign. IA/11, kart. 11, Záznam o propustkách ve sběrném táboře v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 12, sign. IA/12, kart. 12, Kmenová kniha internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 13, sign. IA/13, kart. 13, Kmenová kniha internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 14, sign. IA/14, kart. 14, Seznam civilních osob došlých do internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 15, sign. IA/15, kart. 15, Služební kniha(dozorčí služba) sběrného a internačního střediska v Písku a Cerhonicích I.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 16, sign. IA/16, kart. 16, Služební kniha(dozorčí služba) sběrného a internačního střediska v Písku a Cerhonicích II.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 17, sign. IA/17, kart. 17, Služební kniha(dozorčí služba) sběrného a internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 18, sign. IA/18, kart. 18, Služební kniha(dozorčí služba) internačního střediska v Písku a Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 19, sign. IA/19, kart. 19, Služební kniha(dozorčí služba) internačního tábora v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 20, sign. IA/20, kart. 20, Kniha stavu internačního tábora v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 21, sign. IA/21, kart. 21, Jmenný index internovaných u zemědělců.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 22, sign. IA/22, kart. 22, Pracovní deník internovaných u zemědělců.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 23, sign. IA/23, kart. 23, Kniha návštěv internovaných ve středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 24, sign. IA/24, kart. 24, Záznam o trestech v internačním středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 25, sign. IA/25, kart. 25, Záznam o nemocných.v internačním středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 26, sign. IA/26, kart. 26, Záznam o nemocných.v internačním středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 27, sign. IB/1, kart. 27, Inventář oděvních, ložních a jiných součástí sběrného střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 28, sign. IB/2, kart. 28, Záznam o příjmu a vydání spotřebního materiálu ve sběrném středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 29, sign. IB/3, kart. 29, Výkaz léčiv a lékařských nástrojů ve sběrném středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 30, sign. IB/4, kart. 30, Záznam o spotřebě léčiv ve sběrném středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 31, sign. IB/5, kart. 31, Přehled o příjmu a vydání potravin ve sběrném středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 32, sign. IB/6, kart. 32, Kniha evidence o stavu stravovaných osob ve sběrném středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 33, sign. IB/7, kart. 33, Záznam o objednaném zboží ve sběrném a internačním středisku v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 34, sign. IB/8, kart. 34, Inventáře oděvů, strojů, lůžkovin, vnitřního zařízení, náradí a ostatního materiálu ve skladu internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 35, sign. IB/9, kart. 35, Inventáře oděvů, výstroje, vnitřního zařízení,(materiálu), zdravotního materiálu, mot. vozidel, zvířecích potahů a služebních psů, skladiště v Krajském internačním středisku v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 36, sign. IB/10, kart. 36, Záznam o výstroji v internačním středisku v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 37, sign. IB/11, kart. 37, Kniha celoměsíčního stravování v internačním středisku v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 38, sign. IIA/1, kart. 38, Podací protokol důvěrný sběrného střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 39, sign. IIA/2, kart. 39, Podací protokol obyčejný sběrného střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 40, sign. IIA/3, kart. 40, Podací protokol obyčejný sběrného střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 41, sign. IIA/4, kart. 41, Index k podacímu protokolu sběrného střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 42, sign. IIA/5, kart. 42, Podací protokol důvěrný internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 43, sign. IIA/6, kart. 43, Podací protokol obyčejný internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 44, sign. IIA/7, kart. 44, Index k podacímu protokolu internačního střediska v Písku.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 45, sign. IIA/8, kart. 45, Podací protokol obyčejný krajského internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 46, sign. IIA/9, kart. 46, Podací protokol obyčejný krajského internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 47, sign. IIA/10, kart. 47, Index k podacímu protokolu krajského internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 48, sign. IIB/1, kart. 1, Směrnice a normálie pro správu a hospodaření internačního a sběrného střediska v Písku a Cerhonicích, domácích, služebních a kasárních řády.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 49, sign. IIB/2, kart. 1, Zrušení a likvidování krajského internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 50, sign. IIB/3, kart. 1, Vyhlášky a oznámení.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 51, sign. IIB/4, kart. 1, Pravidelná periodická hlášení o stavu.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 52, sign. IIB/5, kart. 1, Seznam zbraní přidělených dozorcům.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 53, sign. IIB/6, kart. 1, Seznamy cizích státních příslušníků, rakouských státních příslušníků, říšských Němců, německé národnosti, evidence internovaných osob (Vodňany, Cerhonice), osob v trestním řízení, dětí, konfinovaných píseckých rodin.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 54, sign. IIB/7, kart. 2, Konfinační a sběrný tábor Písek, osobní spisy 1-2 dodání, propuštění, odsun, eskorty k soudu, přidělení do práce.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 3, Krajské internační středisko Cerhonice, osobní spisy A-L, mimořádný lidový soud dodání, propuštění, útěk, převody z táborů.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 55, sign. IIB/8, kart. 4, TOTÉŽ, osobní spisy M-Z.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 5, Odsuny, Seznamy příslušníků střediska, vč. osob určených k odsunu I.-VI. etapa.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 6, Odsuny, Seznam osob navržených k odsunu, VII.-X. etapa.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 56, sign. IIB/9, kart. 7, Odsuny, Seznam osob navržených k odsunu, XI.-XIII. etapa.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 7, Tabulky denních mezd, pojist., Tabulky mezd 1945-1947.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 8, Vyúčtování mezd a pracovní výkazy prosince 1945-duben 1946.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 9, TOTÉŽ květen-červen 1946.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 10, TOTÉŽ červenec-srpen 1946.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 11, TOTÉŽ září-prosinec 1946.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 57, sign. IIB/10, kart. 12, Seznamy a výkazy pracovních sil.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 58, sign. IIB/11, kart. 12, Zásobníky potravin o nákupu a spotřebě.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 59, sign. IIB/12, kart. 13, Důvěrné spisy internačního tábora Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 59, sign. IIB/13, kart. 13, Obyčejné spisy internačního tábora Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 13, Obyčejné spisy sběrného střediska Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 14, Obyčejné spisy sběrného střediska Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 15, Obyčejné spisy sběrného střediska Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 16, Obyčejné spisy sběrného střediska Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 17, Obyčejné spisy sběrného střediska Písek.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 60, sign. IIB/13, kart. 18, Obyčejné spisy Krajského internačního střediska v Cerhonicích.

SOkA Písek, KIS Písek-Cerhonice, inv. č. 61, sign. IIB/14, kart. 2, Kartotéka konfinovaných osob, nemocných a určených k odsunu v Písku, Cerhonicích A-Z.

-fond Místní národní výbor v Cerhonicích

SOkA Písek, MNV v Cerhonicích, inv. č. 14, sign. 08, kart. 1, Trestní řízení, správní stížnosti.

SOkA Písek, MNV v Cerhonicích, , inv. č. 58, sign. 9, kart. 9, Trestní listy, osvojení, soudní usnesení.

-fond Doplnky fondu Městský úřad Písek

SOkA Písek, Doplnky k fondu Městský úřad Písek, ,sign. XIX A, kart. 32, Zajištění a správa národního majetku.

SOkA Písek, Doplnky fondu Městský úřad Písek, inv.č.6131, sign. XVI M 29, kart. 19, Různá rozhlasová a telefonická hlášení po 5.5. 1945.

-fond Archiv obce Cerhonice

SOkA Písek, Archiv obce Cerhonice, inv. č. 4, sign. IA/4, kart. 4, Kniha zápisů o schůzích obecní rady a MNV.

SOkA Písek, Archiv obce Cerhonice, , inv. č. 5, sign. IA/5, kart. 5, Kniha zápisů o schůzích obecní finanční komise a finanční komise MNV.

SOkA Písek, Archiv obce Cerhonice, Podací protokol(jednací protokol), inv. č. 27, sign. IIA/27, kart. 27.

Fotografický archiv Prácheňského muzea v Písku

-fond Odsun Němců

Osobní archiv autora

Záznam rozhovoru s Theresie Hohmann v Klatovech, 31. srpna 2007.

Záznam rozhovoru s Emou Marx v Větřní, 22. května 2007.

Záznam rozhovoru s Františkem Prokopiusem v Miroticích, 5. září 2004.

Záznam rozhovoru s Marií Linhartovou v Cerhonicích, 5. září 2004 a 29. září 2007.

Záznam rozhovoru s Ferdinandem Porsche v Liberci, 8. června 2007.

Záznam rozhovoru s Josefem Gabrielem v Českých Budějovicích, 30. května 2007.

Záznam rozhovoru s Gertrude Trepkovou v Plzni, 6. června 2007.

Záznam rozhovoru s Antonem Otte v Praze, dne 27. dubna 2007.

Písenné svědectví Luise Wenzl v Schwabach(SRN), 13. listopadu 2007.

Korespondence Antona Zischky.

Vydané prameny:

AHRENS, W., *Verbrechen an Deutschen. Dokumente der Vertreibung*, Arget 1983.

DĚDINOVÁ, S.(ed.), *Slyšme i druhou stranu. Dokumenty o vyhnání Němců z českých zemí*, České Budějovice 1991.

Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa IV. Die Vertreibung der deutschen Bevölkerung aus der Tschechoslowakei. Bd. I,II, München 1984.

DRECHSLER, R. H., *Kreuzweg der Sudetendeutschen. Dokumentation 1945-1947*, Wien 1979.

FRANZEL, E., *Vertreibung. Sudetenland 1945-1946*, Bonn-Bad Nauheim 1967.

JECH, K., - KAPLAN, K., *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945*, Brno 1995.

REICHENBERGER, E. J., *Ostdeutsche Passion*, Düsseldorf 1948.

RICHTER, W., *Letzte Tage im Sudetenland*, München 1989.

SEILER, A., *Unbewältigte Vergangenheit. Berichte, Dokumente und Bilder zu unserer jüngsten Geschichte*, München 1960.

Vertreibung und Vertreibungsverbrechen 1945-1948. Bericht des Bundesarchivs. Archivalien und Ausgewählte Erlebnisberichte, Bonn 1989.

Periodika:

Písecké listy, r. 1945,1946.

Písecký kraj, r. 1945, 1946.

Jihočeská pravda, r. 1945.

Literatura:

AIGNER, R.-MEMMINGER, J.-STADLER, S.-SACHSE, M.,*Deutsche und Tschechen. Nachbarn-Gegner-Freunde*, Wolnzach 2007.

AUST, Stefan-BURGDORFF, Stephan, *Die Flucht*, Stuttgart 2002.

BADE, J. Klaus, *Europa in Bewegung. Migration vom späten 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, München 2002.

BECHER, A. J. U- BORODZIEJ, W., MAIER, R., *Deutschland und Polen im zwanzigsten Jahrhundert. Analysen, Quellen, didaktische Hinweise*, Hannover 2001.

BĚLINA, P., *Dějiny země koruny české II*, Praha 1992, s. 148-262.

BÖSE, O.-ROLF, J., *Die Sudetendeutschen. Eine Volksgruppe im Herzen Europas*, München 1989.

BITTNEROVÁ, M., *Odsun Němců z Liberecka a situace Němců na Liberecku ve stínu odsunu*, Liberec 2001.

BORÁK, M., *Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*, Ostrava 1998.

BORODZIEJ, W., ZIEMER, K., *Deutsch-polnische Beziehungen 1939 - 1945 – 1949*, Osnabrück 2000.

BRANDES, D., *Der Weg zur Vertreibung 1938-1945. Pläne und Entscheidungen zum "Transfer" der Deutschen aus der Tschechoslowakei und aus Polen*, München 2001.

BRANDES, D.-IVANÍČKOVÁ, E.-PEŠEK, J., *Erzwungene Trennung : Vertreibungen und Aussiedlungen in und aus der Tschechoslowakei 1938-1947 im Vergleich mit Polen, Ungarn und Jugoslawien*, Essen 1999.

CORNELIßEN, CH.-HOLEC, R., PEŠEK, J., *Diktatura - válka - vyhnání : kultury vzpomínání v českém, slovenském a německém prostředí od roku 1945*, Ústí nad Labem, 2007.

ČEJKA, E. – RICHTER, K., *Historické události. Druhá světová válka*, Praha 1979.

ČERNOHORSKÝ, J. *Deset slavných květnových dní na Písecku. Úvod kde dnům osvobození*, Jihočeský sborník historický 49, 1980, s. 177-191.

ČERNÝ, B. – KŘEN, J. – KURAL, V. – OTÁHAL, M.(edd.), *Češi, Němci, odsun. Diskuse nezávislých historiků*, Praha 1990.

Češi a Němci. Dějiny, kultura, politika, Praha-Litomyšl 2001.

Češi a Němci. Historická tabu, Praha 1995.

DĚDINOVÁ, S., *Edvard Beneš – likvidátor*, Praha 2003.

DEMBCZYK, D., *Flucht und Vertreibung. Aufnahme und Eingliederung der Vertriebenen im Main-Taunus Kreis*, Hofheim am Faunus 1990.

DUBUEL von LERACH, *Odsun Němců v dobytčáku ze Žulové do Furth in Walde*, Olomouc 2003.

DVOŘÁK, V., *Pokus o ohlédnutí*, Bor 2003.

FIERZOVÁ, O., *Dětské osudy z doby poválečné. Záznamy ze záchranné akce přátel Milíčova domu v Praze*, Praha 1992.

FRIEDRICH, J.F., *Illustrierte deutsche Geschichte*, München 1991.

FRITSCH, H., MACHÁČEK, Pavel-NĚMCOVÁ, Z.,-NOVÁK V., *...bylo mi 13*, Plzeň 2004.

GLOTZ, P., *Vyhnání. České země jako poučný případ*, Praha 2006.

GRUBE, F., - RICHTER, G., *Flucht und Vertreibung : Deutschland zwischen 1944 und 1947*, Hamburg 1980.

HAHNOVÁ, E., *Sudetoněmecký problém. Obtížné loučení s minulostí*, Praha 1996.

HAHNOVÁ, E.-HAHN, H. H., *Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání*, Praha 2002.

HAMPERL, W. D., *Vertreibung und Flucht aus dem Kreis Tachau im Egerland : Schicksale in Berichten, Dokumenten und Bildern. Band I*, Seebruck 1997.

HEMMERLE, R., *Sudetenland-Lexikon*. Mannheim 1985.

HERGET, T., *Die Deutschen in der Tschechoslowakei seit 1945*, Wien 1979.

HERTL, H., *Němci ven!. Brněnský pochod smrti 1945*, Praha 2001.

HILLGRUBER, A., *Deutsche Geschichte 1945-1986. Die deutsche Frage in der Weltpolitik*, Stuttgart 1989.

HOFFMANN, D.- SCHWARTZ, M., *Geglückte Integration?. Spezifika und Vergleichbarkeiten der Vertriebenen-Eingliederung in der SBZ/DDR*, München 1999.

HOFFMANN, R. J.-HARASKO, A., *Odsun. Die Vertreibung der Sudetendeutschen : Dokumentation zu Ursachen, Planung und Realisierung einer "ethnischen Säuberung" in der Mitte Europas 1848/49 - 1945/46*, München 2000.

HOUŽVIČKA, V., *Sudetoněmecká otázka v názorech a postojích obyvatel českého pohraničí*, Praha 1996.

HRADILOVÁ, J., *Odsun Němců z Frývaldova*, Šumperk 1996.

JANÍK, Z., *Almanach města Písku*, Vimperk 1993.

JUSTIN, P., *K některým aspektům vývoje města Písku 1945*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, diplomová práce, 1995.

JUSTIN, P., *Mimořádný lidový soud v Písku 1945-1948*, Jihočeský sborník historický 71, 2002, s. 98-122.

KAPLAN, K., *Pravda o Československu 1945-1948*, Praha 1990.

KOČIAN, J., *Poválečný vývoj v Československu 1945-1948*, Praha 1991.

KOKOŠKOVÁ, Z.-KOČIAN, J.-KOKOŠKA, S.(edd.), *Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války*, Praha 2005.

KOLEKTIV, *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*, Praha 2002.

KOMLOSYOVÁ, A.-BŮŽEK, V.-SVÁTEK, F.(ed.), *Kultury na hranici*, Waydhofen an der Thaya 1995.

KOSCHMAL W., NEKULA M., ROGALL, J., *Deutsche und Tschechen. Geschichte - Kultur – Politik*, München 2001.

KOSTLÁN, A., - MORAVCOVÁ, D., VANÍČEK, V., *Encyklopedie Německa*, Praha 2000.

KUČERA, J., *Odsun nebo vyhnání?(Sudetští Němci v Československu 1945-1946)*, Praha 1992.

KUČERA, J., *Odsunové ztráty sudetoněmeckého obyvatelstva. Problémy jejich přesného vyčíslení*, Praha 1992.

KURAL, V., *Místo společenství-konflikt! Češi a Němci ve Velkoněmecké říši a cesta k odsunu(1938-1945)*, Praha 1994.

LANGER, K., *Tage der Angst. Tagebuchblätter 1945*, Esslingen am Neckar 1990.

LUDVÍK, L. – PRÁŠEK, J., *Písecké ulice*, Písek 1998.

MAIER, R., *Tschechen, Deutsche und der zweite Weltkrieg. Von der Schwere geschichtlicher Erfahrung und der Schwierigkeit ihrer Aufarbeitung*, Hannover 1997, s.23-37.

MAIER, S., *Das Grenzdurchgangslager Furth im Wald 1946-57* . Stamried 1999.

MASKUS R., *Auch das geschah damals : hundert Zeitzeugen über Flucht und Vertreibung*, Gießen 2003.

MASKUS, R., *Die Vertreibung der Deutschen. Ein fast vergessenes Kapitel der Geschichte*, Gießen 2000.

MATĚJKA, O.-SPURNÝ, M.(ed.), *Sudetské osudy*, Praha 2006.

MÜLLER, H.-KRIEGER, K. F.-VOLLRATH, H., *Dějiny Německa*, Praha 1995.

NAWRATIL, H., *Schwarzbuch der Vertreibung 1945-1948. Das letzte Kapitel unbewältigter Vergangenheit*, München 1999.

NITSCHKE, B., *Vertreibung und Aussiedlung der deutschen Bevölkerung aus Polen 1945 bis 1949*, München 2003.

PASÁK, T., *Iniciativa Přemysla Pittera při záchraně německých dětí v roce 1945 a jeho odmítavý postoj k nehumánnímu zacházení s Němci v českých internačních táborech*, in: *Cesta do katastrofy. Československo- německé vztahy 1938-1947*, Praha 1993, s. 155-163.

PECKA, J., *Na demarkační čáře*, Praha 1995.

PECKA, J., *Váleční zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava*, Praha 1995.

PECKA, J., *Tady skončila válka*, České Budějovice 2005.

PERNES, J., *Československo 1946-1992*, Praha 1997.

PETRÁŠ, J., *Česko-německá problematika v Českých Budějovicích po skončení druhé světové války*, České Budějovice 2007.

PFOHL, E., Ortslexikon Sudetenland, Nürnberg 1987.

PRÁŠEK, J., *Písek před padesáti lety*, Písek 1997.

PRÁŠEK, J., *Písecké XX. století*, Písek 1999.

PRINZ, F., *Böhmen und Mähren*, Berlin 1993.

REUTH, R. G., *Deutsche auf der Flucht. Zeitzeugen Berichte über die Vertreibung aus dem Osten*, Hamburg 2007.

RIESPERTINGER, R.-BROCKHOFF, E.-EIBER, L.-LIPPOLD, S.-WOLF, P., *BAYERN-BÖHMEN. 1500 Jahre Nachbarschaft*, Regensburg 2007.

Rakousko. Skutečnosti a čísla, Wien 2000, s. 28-33.

SEIBT, F., *Deutschland und Tschechen. Geschichte einer Nachbarschaft in der Mitte Europas*, München 1992.

SEIBT, F., *Ta stará ošklivá melodie. Několik ohlédnutí za německou historií 1900-1945*, Praha 2002.

SCHWELLA, Eleonora, *50 let po vyhnání. Mami, jsou Němci horší než ostatní lidé?*, Karlsruhe 1998.

STANĚK, T., *Odsun Němců z Československa 1945-1947*, Praha 1991.

STANĚK, T., *Německá menšina v českých zemích v letech 1948-1989*, Praha 1993.

STANĚK, T., *Tábory v českých zemích v letech 1945-1948*, Opava 1996.

STANĚK, T., *Perzekuce 1945. Perzekuce tzv. Státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích(mimo tábory a věznice) v květnu-srpnu 1945*, Praha 1996.

STANĚK, T, *Vysídlení Němců z Československa. Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa (1918-1948)*, Ostrava 1992.

ŠKRÁBEK, J., *Včerejší strach*, Praha 2002.

Tatsachen über Deutschland, Frankfurt/Main 2000.

THER, P., *Deutsche und polnische Vertriebene. Gesellschaft und Vertriebenenpolitik in der SBZ/DDR und in Polen 1945-1956*,Göttingen 1998.

THUM, G., *Die fremde Stadt. Breslau 1945*, Berlin 2003.

VAŠKO, V., *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I*, Praha 1990.

WEBER, H., *Dějiny NDR*, Praha 2003.

WILLE, M., *50 Jahre Flucht und Vertreibung*, Magdeburg 1997.

VONDROVÁ, J., *Češi a sudetoněmecká otázka 1939-1945*, Praha 1994.

DE ZAYAS, A. M., *Die Angloamerikaner und die Vertreibung der Deutschen*, München 1978.

ZIMMERMANN, V., *Sudetští Němci v nacistickém státě. Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety(1938-1945)*, Praha 2001.

19. Seznam příloh:

Textové přílohy:

Příloha č. 1: Dopis Antona Zischky z Mirošova z 10. srpna 1946. (Osobní archiv autora).

Příloha č. 2: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 11. září a 16. září 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 3: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 28. září 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 4: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 2. října 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 5: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 27. října 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 6: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 28. listopadu 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 7: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 7. prosince 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 8: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 23. prosince 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 9: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 31. prosince 1946. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 10: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 9. ledna 1947. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 11: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 13. ledna 1947. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 12: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 16. ledna 1947. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 13: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 25. ledna 1947. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 14: Dopis Antona Zischky z Cerhonic 30. ledna 1947. (TAMTÉŽ).

Obrazové přílohy:

Příloha č. 14: MUDr. Anton Zischka, lékař v KIS Cerhonic. (Osobní archiv autora)

Příloha č. 15: Zídka zabraňující útěkům z KIS Cerhonic. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 16: Zídka zabraňující útěkům z KIS Cerhonic. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 17: Interiér hospodářských budov cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 18: Dvůr cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 19: Dvůr cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 20: Bývalý hlavní vchod do KIS Cerhonice. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 21: Pamětní deska Ladislava Stroupežnického na dvoře cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 22: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice. Jako podklad namalován vstup do cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 23: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 24: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice s malbou altánu na dvoře cerhonického zámku. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 25: Obálky z dopisů Antona Zischky z KIS Cerhonice. V levém rohu se nachází označení, že dopis byl cenzurován. (TAMTÉŽ).

Příloha č. 26: Odsun Němců u Hřebčince. (Fotografický archiv Prácheňského muzea v Písku, fond Odsun Němců, sign.K-fo-173/2.)

Příloha č. 27: Odsun Němců u Otavských kasáren.(TAMTÉŽ, sign. S-fo-2371)

Příloha č. 28: Odsun Němců u Otavských kasáren.(TAMTÉŽ, sign. S-fo-23774)

Příloha č. 29: Odsun Němců na Kolárově ulici.(TAMTÉŽ, sign. K-fo-173/1)

Příloha č. 1: Dopis Antona Zischky z Mirošova z 10. srpna 1946.

Im Wald bei Mirošov, zum Chodauer Fest

Liebe Hilde, Susi, Ulli!

Wie die meisten, seid hoffentlich auch Ihr in der neuen Heimat angekommen und habt eine Stube und genug zu essen. Ich bin schon neugierig, wie und wo das sein wird und ich bin in Gedanken immer bei Euch. Was wirst Du liebe Mutti seit Eger schon wieder alles erlebt haben und wie vernünftig wirst Du alles gemacht haben und ich denke an Dich liebe Susi, dass Du wieder nach vielen München ein kleines Heim hast und die Mutti fragen kannst. Die blauen Augen meiner kleinen Ulli aber hab ich Tag und Nacht vor mir, warum hast Du mich nicht festgehalten mit Deinen runden Ärmchen? Gebt ihr nur genug zu essen und auch Obst, vielleicht etwas mit Kalk.-

Ich muß nun mit mir allein fertig werden, bin nun froh, dass Ihr an Ort und Stelle seid und streiche jeden Tag mit Vergnügen ab, der mich der Aussiedlung näher bringt, um bald bei Euch zu sein. Die Trennung von Euch schien zunächst nicht so schwer und ich war ziemlich zuversichtlich. Als unsere Züge aber anfahren und ich allein da sass, da hätte ich rütteln und ausbrechen wollen. Das viele Gepäck war schon aufgegeben, mein Rucksack schwer, was sollte ich tun? Ein gutes Stück gings noch durch die engere Heimat über Königswart und Plan, aber es wurde immer fremder und unfreundlicher! Keine Bekannten und kein vertrautes Wort mehr! - In der Station Mirošov, an einer Kleinbahn südlich von Rokyzan stieg ich aus, sah ein schönes Gebäude in gepflegten Anlagen und ging darauf zu. – Es war ein schwerer Irrtum, eine von Fa Škoda errichtete Heilstätte und der Chefarzt telefonierte in den eigentlichen Ort mit einer Haltestelle und wies mich dann zurecht. In der Ortsmitte stieß ich auf Dr. Zölch, der schon 5 Tage vorher angekommen war und der mich schnell über diesen neuen Posten aufklärte. Seitdem wir von unserem lieben Franzensbad fortzogen, haben wir schon allerhand erlebt und die Situationen im alten Kloster und im Lager .... waren bald überwunden. Es waren ein paar Tage notwendig, sich zu fassen und die neue Lage hinzunehmen.-

Von 5 Ärzten sind nur 2 angekommen. Ich und Dr. Zölch hausen in einem gewesenen Lager bei Mirošov, nächst einer im Krieg erbauten Holzsäge, soldatisch einfach nur als Selbstversorger. Das Lager soll ein Sammelkrankenhaus für die Aussiedlung werden, ist noch leer nur mit jeweils einem Wächter sind wir die einzigen Bewohner. Mit Zölch komme ich gut aus, hat prächtige egerländer Aussprüche, gehen täglich einmal in den Ort, (aber nur weil wir müssen) einkaufen, kochen, waschen, machen Sonnenbäder, durchmessen den weiten sandigen Platz zwischen den leeren Baracken, wundern uns über die vielen Falter (Zölch besonders über die Heuschrecken), Vögel, Mäuse und über die Menschen. Erst wenn man einiges über das Lager und seine Einrichtungen im Krieg erfährt, wird einem Manches verständlich.-

da es doch bald Herbst wird, warten wir halt täglich, was da kommt, da nach unseren Begriffen doch vieles noch zu einem Krankenhaus notwendig wäre. Hoffentlich schickt man uns aber nicht wieder immer nur n....zurück nach Eger, wenn dann gleich nach Bayern. Das wär das Allerbeste, zu Euch, damit wir bald wieder was anfangen. Ob ich mein Gepäck durchbringe (190 Kg!-148 čsk. allein die Fracht! Gottseidank kann Zölch noch etwas helfen) Wie es kommt, muß ich es nehmen und kann es nicht mehr ändern.-

Für heute alle guten Wünsche, Herzliche Grüsse und alles Gute! Seid tapfer und hofft mit mir!

Euer Vati

Příloha č. 2: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 26. září 1946.

Cerhonice, 16.9.1946

...fehlt mir die Leica. Kornblumen und wilder Mohn auf den Feldern und im Garten blüht alles wild durcheinander.

Der Aufgang zum Herrenhaus , wo das Lager untergebracht ist, ganz prächtig. Zwischen Säulen mit Putten, wie aus Salzburg, kommt man auf einen Vorplatz mit einem Salettl oder Pavillon mit großgeschwungenem, barockem Dach auf kurzen Säulen. Scheinbar war das mal ein Brunnen. Im Vorhaus hängt noch ein Engel, aber sonst soll alles verschleppt sein. Die Russen sollen mit den Pfosten zu ...haben.

Die Fenster sind vergittert, die Mauern mächtig und die Räume hoch. Nur die Kapelle soll noch in Stand sein, die muß ich mir noch zeigen lassen.

Hoffe Euch wohlauf und bin schon neugierig, wie sich alles angelassen hat. Hättet Ihr nur soviel zu essen wie ich! Nun ich komme bald und es wird schon alles gut werden. Ich glaube, es ist dzt. noch am besten direkt hierher zu schreiben, da ich ja den Brief vom 25./8. doch schon am 16./9 hatte.

Bleibt gesund, herzlichst grüßt Euch Vati

Příloha č. 3: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 28. září 1946.

Cerhonice, 28.9.46

Pošta Mirovice- Č-S.R

sberné středisko

Liebe Mutti, Susi, Ulli!

Euren Brief vom 25.8.46 habe ich nach etwa drei Wochen erhalten und es war mir in Mirošov endlich eine große Erleichterung. Ich habe dann zwar immer noch ....., aber besser geschlafen. M. war wohl ein Reinform und die beiden Herren konnten wirklich nichts Besseres tun. Was sind wir, ich und D.Z. auf die Post gelaufen und während der ganzen 9 Wochen 4-5 kurze Schreiben von Frau Dr. Czastka, D. Kroy, Vera. Von Euch nur das kurze Schreiben an Dr. Kroy (Dr.Kroy) und dann dieser Brief vom 25.8.-

Ich hoffe und red mir halt ein, daß Ihr gesund seid und einstweilen gut unter Dach und daß die Mutti schon alles machen wird. Susi wird schon wieder in die Schule gehen und die Ulli beschäftigt Euch halt ständig und läßt Euch nicht fort. Hat Susi schon bei Onkel Pepp angefragt, ob er auf der Säge von Mirošov war? Na über dieses M. später mal mehr. Onkel Richard und D.Walter sind inzwischen ausgesiedelt und ich sitze jetzt da in Südböhmen. Am 26.9.46 mußte ich schnell nach Rokycan und ich dachte schon es geht wieder nach Eger. Stattdessen nach 100 km wieder herein über Pisek hierher und zwar allein. D.Z. ist noch in M. Ich bin hier wieder in einem Lager und wohne im Herrenhaus eines sehr großen Gutes, bin gut gepflegt und werde als Arzt behandelt. Meine Wäsche innerhalb eines Tages weiß, schlafe wieder besser und bin ganz zufrieden. Es sind hier sonnige Tage, roter Mohn, Unkraut und Kamillen blühen noch auf den Feldern und ... wachsen die Paradeiser, riesige Kohlrübe und Rapunzeln ge..... Und Erdreich gäbe es hier für die Ulli, ... , Hühner, die im Glashaus unter den Lorbeeren wüsten hausen, Pfauen und Enten und die Schweine laufen tag und nacht herum. Ein Teil des Gutes ist jetzt Lager, die Einrichtung soll verschleppt sein. Soviel man hört soll es hier nicht allzulange dauern und möglicherweise komme ich mal mit

einem Transport über Prachatitz - Furth i.W.. Sonst gehen jetzt von hier auch noch Transporte über Eger - Brambach.-

Alle möglichen Leute, der Kehraus aus Deutschböhmen kommen hier durch, aus der Arbeit von Höfen und Lagern, alle Berufe von Gablonz bis Eger, Arbeiter und Lehrer aus dem Böhmerwald, Bauern und Handwerker aus Waltsch, Luditz, Königsberg, Zwodau, Fabrikanten aus Gablonz und Rumburg.

Um Ullis Geburtstag werd ich mal in Pisek an Euch denken. Das ist eine schöne nur vom Ring ist dort nicht mehr vielmehr zu merken.

Also seid außer Sorge, es geht mir soweit gut und der odsun geht ja zu Ende. Bleibt hübsch gesund und seid herzlich begrüßt. Euer Vati.

Příloha č. 4: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 2. října 1946.

Cerhonice, 2. X. 46

pošta Mírotice –ČSR

sběrné středisko

Liebe Mutti, Susi, Ulli!

Vielleicht habt Ihr meinen Brief vom Sonntag. Also ich bin in obigem Lager, das ehemals in Pisek war und jetzt auf einem Gutshof hierher verlegt wurde.- es geht mit hier gut und Ihr müßt Euch nicht sorgen. Gestern war der Leiter des Arzteinsatzes von Prag hier, Prof. Patačka, der mir die Aussiedlung versprach, wenn es hier in etwa 3 Wochen zu Ende geht. Nur hat er mir noch empfohlen, falls es möglich ist, die Beschaffung eines „Permits“ von den Amerikanern und er sagte mir, daß dies meist die Angehörigen in Bayern zustande bringen . Ich dachte, daß es durch Miss Krause möglich wäre. Man müßte wohl ein englisches Ansuchen machen mit dem Hinweis, daß ich (K. geb.12.3.92, r.k. Familie in B.) seit:..... für die Umsiedlung arbeite, jetzt hier noch bin und Ende Oktober aussiedeln will. Wenn es nicht geht, so wird es mich wohl weiter nicht aufhalten. Ich komme dann über Wallern-Furth i.W., od. über Eger, was mir eigentlich günstiger schien. – Sonst bin ich jetzt ziemlich beschäftigt, womit die Zeit vergeht. Viele. L..... sind hier. Auch Bekannte, oder Leute, die mich angeblich kennen. Ein Kaffeemädchen vom Dörfler, die mich immer bedient hat und Leute aus dem ganzen Egerland. Allein 600 aus Königsberg waren hier zur Arbeit. Ich bin gut gepflegt, esse mit den Beamten... mäßig und ich werde gut behandelt. Die Landwirtschaft auf einem so großen Gut ist interessant. Ursprünglich scheint es Besitz des Stiftes Melk gewesen zu sein und seitdem in wechselndem Besitz. Ich wußte nicht, daß Südböhmen so hübsch ist und .... auch klimatisch angenehm und fruchtbar. Dreimal wurden Kartoffeln gebracht. Leider ist der Betrieb nicht auf der Höhe. Auf einem Feld faulen laufend Paradeiser, die nicht angebunden sind, im Garten sind die Spinatblätter handgroß und wachsen aus. Und dazwischen Unkraut, Hühner, Ferkel, das wär was für Ulli!

Příloha č. 5: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 27. října 1946.

Liebe Mutti, Susi, Ulli! Heute geht Transport. Voraussichtlich kann ich am 8.XI.46 (ungefähr) abreisen, wozu es ja langsam Zeit wird. Seit einigen Tagen herrscht hier Kälteeinbruch und es wird die drei Tage im Waggon nicht sehr angenehm sein. Also was sollen die vielen Alten und Kinder sagen.

Ich bin ja sehr neugierig, wie Ihr Euch hineinfindet. Ich kann mich all ... nicht hineindenken. Ich kann nur hoffen, daß Ihr alle wohlauf seid, da absolut keinerlei Post kommt. Vielleicht telegrafiere ich mal an Euch aus ....oder wird das auch nur einmal zugestellt in Heng? Jetzt ist es 6 Uhr früh, Kinder schreien, Töpfe klappern, 8 oder 10 Kilometer müssen die Leute zur Bahn, stehen dann noch viele Stunden bis zum Anschluß, da nur immer 10-14 Waggons gehen. Einen fröhlichen Sonntag und auch Grüße! Vati

Příloha č. 6: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 28. listopadu 1946.

Cerhonice, 28. XI. 46

Liebe Hilde, Susi, Ulli!

Das Gerücht, daß die Transporte wieder abgestoppt sind, veranlaßt zu schreiben. Ich denke, auf alle Fälle, da doch Weihnachten näher kommt und die Post so jämmerlich geht. – 2 Briefe erhielt ich im Ganzen, der letzte vom 10. Oktober nach mehr als einem Monat. Hatte ich doch von Susis Gelbsucht keine Ahnung und sie war doch wirklich schon wieder gesund? Zuzugsbewilligung und guten Rat, weiteres Grüsse über Eger habe ich anfangs November auch erhalten. – Die Aussiedlung zieht sich hier in die Länge. Bei meiner Ankunft Ende September sollte ich in etwa 3 Wochen abreisen. Der Bezirksarzt verspricht es, ein Herr Professor Potačka vom Ministerium sagt es und noch sitze ich da. Transport geht derzeit keiner, das Lager soll aufgelöst werden und was mit Arzt und Schwester geschieht, ist noch unbekannt. Vielleicht kommen wir doch noch vor Weihnachten hinaus. Auch von Krankentransporten ist die Rede, was ja recht wäre und was uns in Eger vorschwebte. Ein „Permit“ das man früher von Prag (Colonel Cey – Adresse unbekannt – Dr. Kroy wußte sie und ich habe sie mit dem englischen Gesuch verloren.) beschaffen konnte, war auch nach Aussage des Professor P. unantastbar. Vielleicht braucht es das doch nicht mehr!

Sorgt Euch nicht, mir geht es ganz gut. Manchmal wird mir freilich bange, aber ich muß mich wieder zusammennehmen und damit abfinden, daß ich es jetzt nicht mehr ändern kann, daß ich doch allein nicht los komme und daß es nicht zuletzt noch weit schlimmere Schicksale gibt. Wenn ich so manchen Bauern hier treffe, bin ich gleich wieder zufrieden Sitze ich doch in einer warmen Stube und bin versorgt und habe halt nur die Sorge um Euch, wenn Mutti gar noch Holzklauen müßte und die Kinder schlecht essen würden. Hoffentlich ist Susi beschwerdefrei und Ulli mit Gemüse versorgt.--- Durch einige bekannte Aussiedler habe ich Euch grüßen lassen (Frl. Englisch, Frz. Stowasser aus Eger, Tischer Ingrid, Wolf Hedwig . Sie werden es wohl bestellt haben. - Sollte ich nun, was ich noch nicht glaube, womit ich aber bei den Verhältnissen rechnen muß, Weihnachten noch nicht bei Euch sein, so müßt Ihr den Kopf nicht hängen lassen, bald schlafen gehen und nicht grübeln. Daß wir gesund sind,

ist jetzt die Hauptsache. Mutti wird dann schon alles machen. Spart nicht zuviel und heizt ein, ich komme schon bald dann werde ich Euch viel erzählen und alles ist wieder gut und der halbe Winter schon bald aus!

Also seid guter Dinge, bin ja nur ein Stück überm Böhmerwald und wenn`s geht, dann gleich bei Euch! Bleibt gesund und viele Bussi! Vati

Bei Aufgabe des Briefes teilt man mit, daß morgen ein Arzt kommt, also hoffe ich das W...

Příloha č. 7: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 7. prosince 1946.

Cerhonice, 7. XII. 1946

Liebe Mutti, Suserl und Ulli!

Also werde ich Weihnachten in Cerhonice sitze. Ich werde mich zu den Leuten gesellen und nicht viel darüber nachdenken. Am 29. XI. und 3. XII. habe ich Euch geschrieben. Vorläufig ist hier milder Winter, ich habe wenig oder keine Arbeit. Heute hörte ich, daß ich von Prag aus schon abreisen konnte, daß Pisek mich wieder zurückbehalten hat, keinesfalls aber der Bezirksarzt, der mir es versprochen hatte. Muß mich mit den Leuten trösten. Der letzte Transport steckt bei Prag, hier und dort müssen die Leute mit ihrer Habe zu den Bauern. Jetzt sitze ich halt vor meinem Gitterfenster, lese „Schürer – Prag - Kultur, Kunst, Geschichte - ich hole wieder nach. Eine Arztfrau und Professorin lieh mir das Buch. Sie kam mit Mutter und Kind vor einiger Zeit aus dem Kuhstall zur Aussiedlung hieher, kennt die Wohnung der Czastka (??). Es interessiert mich, was aus Böhmen schon alles auszog im Laufe der Geschichte. - Professoren und Studenten, Domkapitel, Kaufleute, Protestanten und im Winter 1744 gar einmal 16.000 Juden unter Maria-Theresia auf Gerüchte vom Einverständnis der Juden mit den Preußen. Bis Ende Feber sollte die Hauptmasse der Armen über die Grenzen abgeschoben werden. Einige Juden beteten bis zum letzten Augenblick in der Synagoge. Die Kommissionen arbeiteten menschlich berichtet die Geschichte und schonten, wo es ging. 1748 wurde das Dekret zurückgezogen und die Prager Juden kehrten zurück, begannen wieder aufzubauen. Von dieser Episode (i. V. zu 200 Jahren später) hat uns kein Geschichtsbuch erzählt. -

Zum Nikolaus habe ich einige Cakes gespendet und ich werde mich Weihnachten wieder beteiligen. Frau Professor hat ein herziges Buberl, es konnte nicht beten, es ist konfessionslos. Der Vater ist Reichsdeutscher und schon drüben, ein Säugling im 5. Monat, ist nach der Ausreise aus Prag gestorben. Vielleicht ist es besser, wenn das Kind gar nichts mehr weiß von Gott! Soll es noch beten. Könnte nicht Seff mal zu Euch Holz machen kommen? - Bekommt Ulli hie und da einen Apfel? Hier gibt es noch kein Obst, angeblich auf Karten erst zu Weihnachten. Dafür abends ein Pilsner, auf das ich jetzt ganz gut schlafe. Nur gegen früh muß ich oft sinnieren(??) bei der Ruhe im Dorf bis die Hähne krähen. Wahrscheinlich ist es in Heng auch so.- Das

Stockwerk, wo ich ordiniere und auch schlafe, ist jetzt geräumt, es ist unheimlich ruhig neben der Schloßkapelle. Links vom Tisch steht mein Bett, der aufgestellte Koffer als Nachtkastl, rechts der Servan mit Spiegeln, mit Medikamenten. Kiste und Korb stehen auch noch da und noch ein großer Mahagonischrank, den ich am Boden entdeckt entdeckt habe, allerdings mit Stemmeisen mißhandelt.

Seid guten Mutes, viele Väter sind noch auswärts und ich komme bestimmt bald und es wird wieder alles gut werden! Immer denkt an Euch und grüßt Euch Vati.

Příloha č. 8: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 23. prosince 1946.

Cerhonic, 23.XII.1946

Liebe Mutti, Susi, Ulli !

Meine armen verlassenen Schäfchen werden nun in der kalten Stube beisammenhocken und auf den Vati war-

ten ! Und Vati kommt nicht!- Oh, nein Vati könnte bei der großen Kälte nicht allein reisen, er kommt schon noch denkt an Euch allezeit und Ihr seid doch vernünftig!-Ich hoffe Euch wohlauf zu den Feiertagen, denkt mit mir nicht zuviel nach über das Christkind und seid vernünftig und sorgt Euch keinesfalls um mich, ich bin gut versorgt. Wenn ich noch einen Brief bekäme, so schnell wie den vom 29.XI. schon am 11.XII, so hätte ich dann keinen andern Wunsch mehr als die Aussicht bald bei Euch zu sein!

Was ich schon seit langen vorhatte, habe ich am 18. und 19. XII. ausgeführt, ich war mit dem Autobus in Prag. Einmal wegen des Permits, mit dem mit dem man mich dann zur Zeit eines Transportes nicht mehr aufhalten kann und dann doch, um Stadt und Leute zu sehen. Vom weihnachtlichen Prag erwartete ich eigentlich mehr als ich gefunden habe. Umso weniger hat es mich jetzt als armen Mann geniert.- Ich kam ausgefroren in Smichov an und gleich stand da am Stefaniplatz auf mächtigem Steinsockel ein russischer Treck, ging gegen die Kleinseite in der Absicht ehestens einzukehren. Gleich beim ehemaligen Gymnasium. wo ich Lateinmatura machte, angesichts der Kuppel von St. Nikolaus kam ich nach etlichen Schwierigkeiten unter, erwärmte mich um gleich über die Karlsbrücke stadtwärts zu gehen. Auch im Winter ist der Ausblick auf die Burg immer herrlich. In der Altstadt gings durch die Husgasse, mit einem Blick in die ehem. deutsche Technik, gegen den Altstädter Ring. Am letzten Eck der finstern Gasse wohnte ich mal hoch oben als Techniker. Das Rathaus ist schändlich zerstört, verschalt. Hier, wie an allen Knotenpunkten stehen hohe Christbäume, davor Opferbüchsen, und Schallplattenmusik dröhnt dazu. Am Obstmarkt (.neben Skřivonek) stehen Verkaufsbuden mit Zuckerwaren, Christbaumschmuck, Ramsch von Puppen und Spielzeug, Haufen Trikotwäsche, Christbäume, vergoldete Mispelzweige u.s.w. Äpfel sind rar wie getrocknete

Schwämme (diese 1 Kg ca. 230 čsk, jene nur auf Abschnitt zu je 1/2 Kg). Am Weg zu Chudne habe ich Susi's Kleidchen entdeckt, hellblauer Crêpe de Chine mit viel Falten und Rüschen. Preis 830 čsk, die Auslage plombiert, jetzt nicht zu haben. Ein zweites weißes Kleidchen mit glattem Rock und dunkelrotem schmalen Samtbandgürtel und Schleife war auch sehr nett. Auf Wiedersehen mit Susi dachte ich. - Textilwaren gibt es allenthalben noch wenig und alles auf Punkte. Die großen Auslagen von „Löbl“ und ehemals „Schiller“ bringen einige gestickte Shawls, Rudinger bot einiges in den Auslagen, ist aber gesperrt. Bei „Bambino“ ein herziges Nachthemdchen oder ein Häubchen, hellrot, um 3-400 čsk., ein Mäntelchen 6-800 čsk. Bei „Bata“ schon schöne billige Schuhe, die Konditoreien und Fleischereien schon ziemlich friedensmäßig, Schokoladenbonbons auf Abschnitte, aber auch ohne. Die Buchläden stark besucht, massenhaft Jugendschriften und Bilderbücher wurden drinnen und draußen gehandelt. Auch ganz russische Buchhandlungen gibt es mit sehr schönen Bänden. Beim Andree habe ich die Abteilung, die ich beim letzten Besuch in Prag durchstöberte, wieder durchgesehen. Neben alten Schwarten noch etliche deutsche mediz. Bücher (Preis Mk x 10), einige Schweizer, engl., franz. Bücher neben tschech. Erzeugnissen. Die Ausländer kann der Student wohl nicht bezahlen und der Absatz dürfte gering sein. Ich erstand etwas über „Penecillin“ aus Bern und Paris und Schweizer Zeitungen, die freimütig schreiben und die ich mit Genuß jetzt lese. Daneben gibt es dünne österreichische Blättchen, die nicht viel Schönes bringen. Und sonst sind die Zeitungsstände voll mit Ausgaben in allen Zungen, besonders russischen. Eine sowjetrussische Buchhandlung vis a vis dem ehem. deutschen Haus, das unter den Läden verschwunden ist. Immer drängen sich Leute um weniger schöne Bilder (Zeitschriften) aus K Z und Nürnberg. Die č. Zeitungen bringen gerade wieder Berichte über andauernde Prozesse. Die „Basler“ Nachrichten über die Ärzte in Nürnberg mit den Erfrierungsexperimenten und Unterdruckversuchen für das ehem. Luftfahrtministerium. Also das reißt noch lange nicht ab! Gehen wir weiter und da muß man sich bei „Lippert“ den Betrieb ansehen. Etliche Gervais und andere Käse habe ich mir zugelegt mit dem Entschluß, das Geld nicht mehr nachzuzählen und nichts mehr zu kaufen. Es war ein Vergnügen, die Fressalien zu mustern, zu zahlen und sich sein Paket abzuholen. An Photo- und optischen Apparaten sieht man noch

Reste deutscher Erzeugnisse, ganz vereinzelt Kleinbildkameras und einen Vergrößerungsapparat und alte Klappkamera, ein ärztliches Instrumentengeschäft (wo ich mich seinerzeit zupoverte) mit der Aufschrift „Waldeck und Wagner“ ist nicht mehr.- Am Wenzelsplatz (Slata huso-gold.Gans) aß ich mittags und gerne hätte ich nachsehen wollen, ob Großvater´s Schmetterlinge im Landesmuseum schon eingereiht sind, aber dazu langte die Zeit nicht. Das „Neue d. Theater“ ist jetzt „velka opera“ und da ich nichts Besseres wußte erstand ich einen Parkettplatz (42.-čsk.) zu „Traviata“ für den Abend. Jetzt war aber inzwischen Zeit zur U.S.A. Gesandtschaft, die ich auf Umwegen fand. Dort endlich angekommen, wies man mich wieder nach Prag II (Jungmannova 30/II, „Permit Military Agency“. Dort angekommen, war die Amtszeit eben vorbei. Na, dann langte die Zeit noch zu einem Kaffee (Schale weiß. 2 Gebäck, etliche 20 čsk.) und nun gings ins Theater. Dort konnte man sich an der Heißluftheizung gut auswärmen, die Violetta hat lieblich gesungen und es war mal was anderes. Das Theater war schlecht besucht, das Publikum einfach, keine einzige gut angezogene Prager Jüdin. Einige Stunden schlief ich gut und am Morgen ging ich ein Stück der burgwärts, besuchte St. Nikolaus, in Gedenken an Dientzenhofer, Peter Parler und der alten deutschen Baumeister dieser nun mehr fremden Stadt. Dann also zur „Permit Agency“ . Nochmals mußte ich herumlaufen um eine Photokopie zu Zuzugsgenehmigung. Als 2 Formulare englisch ausgefüllt waren, bedeutete man, dass die Erledigung jetzt in 4-6 Wochen von Berlin kommt.- Mit Autobus und zu Fuß kam ich nachts wieder nach Cerhonice. Froh war ich, als ich wieder da war. Die Schwester heizte ein, gleich kamen Neugierige und Zeitungsinteressenten. Außer der Pragueise wird das Christkind noch bringen: die Bücher, Christmas- Number von „The Ill. London News“ und „Holly Leaves“, Zeitungen, hoffentlich kann ich etwas Susi mitbringen.

Mit der Weihnachtssonnenwende wollen wir weiter hoffen, den Kopf nicht hängen lassen, uns nicht unnütz Kummer machen, wenn wir nur gesund bleiben. Dann werden die Wochen auch noch vergehen und dann wird man mich schon mal einladen nach der Oberpfalz. Laßt es Euch so gut wie möglich gehen, es kommt schon wieder anders und seit oft begrüßt und geküßt! Euer Vati

Příloha č. 9: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 31. prosince 1946.

Cerhonice, 31.XII.1946

Liebe Mutti, Susi und Ulli!

Kinder, warum schreibt Ihr nicht? Gewöhnlich kommt die Post um 9 Uhr und wenn immer wieder nichts für mich da ist, so ist das die schlimmste Stunde im Tag. Dann muss ich ein wenig auf-und ablaufen in meiner neuen Bude, die ich vor Weihnachten im Parterre bezogen habe. Ich mußte noch ein Krankenzimmer daneben einrichten und da paßte es besser. Das Krankenzimmer ist oben leer und ich habe fast nichts zu tun. Dann beengt es auch immer eine Weile und ich möchte fort. Aber wohin? - Wenn Ihr nur alle gesund wäret und guter Dinge, dann wäre ich schon wieder froh. Meine werten Kollegen werden alle schon bei den Familien sein und niemand wird sie fragen, wie sie es angestellt haben hüben und drüben. Hoffentlich sehe ich manchen nimmer mehr!.-

In der englischen-deutschen Weihnachtssendung hieß es wohl, daß man heuer noch niemanden „Fröhliche W.“ wünschen könnte. Wie wird es den Millionen Sudetendeutschen, fern vom angestammten Haus und Hof, ergangen sein?-

Seit nur guten Mutes, der Tag ist schon „um Hahnenschrei“ länger und wenn dieser Brief (der 6. seit 29.XI) ankommt, wird es schon Mitte Jänner sein und dann geht es wohl mit der Zeit schnell vorwärts.- Ob Susi zum Sylvester tanzen geht. Was sie wohl von der Mutti anzieht, mein großes Mädels? Bis ich komme wird schon alles wieder gut werden. Und Ulleri wird doch genug zu essen haben? Gestern habe ich bei Karfiol an sie gedacht. Um 3.50 čsk ist das Stück hier zu haben, wo er im Mistbeet aufgehoben, schon zu faulen beginnt. das Ei auf Č-Karte

kostet čsk. 3.80, schwarz 6.- und mehr. Ich kaufe nicht, da ich meine Vorräte (hinterm Fenster rechts) nicht anfasse.

Sonst vergeht die Zeit schnell. Immer lese ich noch die Zeitungen aus Prag. „Penicillin“, die neue Influenza Vakzine aus Amerika („Victory“) und so mit allerhand vertreibe ich nun die Zeit. Etwas Englischs von Mac Collum (früher im Wiener Rundfunk) aus Zürich habe ich auch, habe aber leider kein Wörterbuch. Französisch lese ich ziemlich gut vom Blatt. Ausserdem haben wir hier auch noch Winterzeit Um

½ 8 stehe ich auf, da ist es bei Euch im Westen schon ½) Uhr. Dafür ist es nachmittags bald finster und die Leute sind damit scheint´s nicht zufrieden. – Immer sind auch noch einige Egerländer hier. 2 Frauen mit Kindern aus Falkenau, die einige Zeit nicht gut zu sprechen waren, da ich sie wegen Krätze zurückhielt. Jetzt schneiden sie im Lager und nähen auch für mich. (Ein Bettüberzug hatte einen grossen Riss). Eine Frau Hoffmann ist auch hier, gewesene Köchin bei Rott Willi, die schwärmt immer mal von Franzensbad, kennt auch Susi.

Eben läutet es zu Mittag - Heute Faschiertes, Kraut, Semmelknödel - oft ungewohnte Zusammenstellungen.

Habt ihr mein Nachtkastel .. gesehen? Das Bäumchen schnitt ein Bauer aus Nikolsburg ab, der um seinen Weingarten lamentiert. Drauf ist nur etwas Prun`sche Watte.-

Gleich wird das Jahr zu Ende sein, es wird ein Besseres kommen. Beim Pilsner abends werde ich Euch zutrinken und alles Gute wünschen!

Oft grüßt und küßt Euch Vati.

Příloha č. 10: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 9. ledna 1946.

Cerhonic, 9. I. 1947

Liebe Mutti, Susi, Ulli!

Deine beiden Briefe vom 26. und 27.XII.46 sowie die Karten vorher habe ich erhalten wie ich am 5. I. 47 schon an Susi schrieb. „Ich verschlinge sie wie Manna“ steht einmal in Heine`s „Deutschland“, in Paris für die Franzosen geschrieben, welche Reclamausgabe ich hier in einem Winkel fand. Ich unterhalte mich zur Abwechslung gut und geistreich damit. Wie Fichte z.B. von Kant schreibt, da er nur noch 8 Tage Lebensunterhalt bot und Ähnliches, über Philosophen, Napoleon, Dichter, Romantiker, „Faust“, ein Tanzpoem und Ähnliches. 700 Seiten hat die alte Schwarte.

Jetzt kann ich mich schon besser in Euren „Wigwam“ hineindenken. Gesund seid Ihr, das ist die Hauptsache. Susi hat also doch eine Radiusfraktur. Das war die erste Rigorosumsfrage bei v. Hoferer, allerdings mit Diklaketerin bei einer Frau aus Hall, sodaß ich im Aetherrausch einrichten mußte. Oft ist es, wie wohl auch bei Susi, nur ein Riß und eben eine leichte Sportverletzung. Da kann man die Finger, die freibleibend bewegen. Nunmehr ist die Schiene schon weg und jetzt muß Susi fleißig warm baden und im Handgelenk Bewegungen üben. Mit dem Eissport wird es leider heuer zu Ende sein. Und Klavier haben wir ja keines mehr.

Es freut mich, daß Euch die Liwanzen schmecken. Powidl habe ich im Herbst schon eingekauft und jetzt wird er im Fenster nicht besser. Mir geht es sonst auch gut. An Mluocik schrieb ich mal und ich bekam mit einigen gefrorenen Äpfeln ein Stück Butter und eine Tüte Gries für Ulli. Sie lassen Mutti grüßen. Ich muß mich noch bedanken. Leid tut es mir, daß die Bamberger so schlechte Freundschaft halten. Das Christkind wäre ein wenig reicher gewesen. Hoffentlich klappt das noch dort! Ist Herr Stutner (gew. Oberlehrer aus dem Falk. Bez., früher auch in Chodau). Er hatte damals mit seiner Frau (Eine Enders Hedwig, einmal schön und verwandt vis a vis am Bach in Chodau) genug zu schaffen, da sie den Fuß verbrüht hatte. Gottseidank, daß L.Emma nicht hungert. Sie könnte dich schon mal für eine Reise nach Bamberg ablösen. Freilich habe ich auch den Wunsch, daß Du Ulli gut durch den Winter bringst. Hier war noch kein Tauwetter und in der Č.S.R soll es am kältesten sein. In den deutschen Großstädten und in Österreich wird das Volk viel leiden müssen. Nach der „Zürcher

Zeitung“ ging in Deutschland mal die Ernährung auf 900 und noch weniger Kalorien herunter. Von Pritzi aus Innsbruck habe ich einen Brief bekommen. Er ist wieder Verwaltungsdirektor der Universitätskliniken, sein Sohn studiert Medizin, die Tochter zuerst Chemie, jetzt umgesattelt auf Pharmazie. Scheinbar takelt der „Medizinerverein“ wieder auf, jedenfalls sind Zusammenkünfte, wo mein Brief dann verlesen wird. Über Rudi Kraus sei er erschüttert gewesen. Selbst hat er Beschwerden durch ein ulcus duodeni.

Richte Dich nur ein, wie Du denkst. Kann da nicht auch mal Prosch was machen? Ist Karl schon operiert? Ich glaube auch, daß man noch zuwarten kann, bis wir einigermaßen wissen, wohin.

Hoffentlich komme ich nicht zu Allem zu spät nach Bayern! Bald muß es Frühling werden! Daß Du bei Susi bist, ist selbstverständlich das Beste. Das hätte schlimm ausfallen können in M.. Mir hat es gerade nicht geschadet. Die Schläfen sind vielleicht etwas silbriger geworden oder waren sie es schon? —

Habt Ihr schon wieder ein Paket aus USA? In der New-Y. Zeitung sah ich herrliche Angebote.

Wie das so ist, scheint es mit Budweis nichts zu werden und hoffentlich kann ich die paar Wochen noch hier versitzen – geht es ja schon wieder auf Ende Jänner zu, wenn Ihr diesen Brief bekommt. Viele herzliche Grüße für heute. Euer Vati.

Die Adresse von Puschner schreibe mir, und von Benade.

Příloha č. 11: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 13. ledna 1947.

Cerhonic, 13.I. 1947

Liebe Mutti, Susi, Ulli!

Inzwischen werdet Ihr meinen Prager Brief (23.XII.46) und den vom 31.XII.46 erhalten haben. Also das Lager ist doch in Auflösung. Für den Rest der Zeit komme ich wahrscheinlich nach Pisek in das Krankenhaus, was mir eigentlich noch angenehmer ist, als ein anderes Lager irgendwo. Hoffentlich entscheidet dann Prag nicht irgendwie anders! Post wird mir schon nachgeschickt und ich werde Euch immer schreiben. Einige Tage wird es hier aber mindestens noch dauern. Ich hoffe, daß mir auch dort weiter nichts abgehen wird. Vielleicht kommt inzwischen mein „Permit“. Muttis letzten Brief von 27.XII. 46 habe ich ja schon am 9.I. 47 beantwortet. Vielleicht sehe ich dort gleich etwas von Penecillin. Anbei 2 Blätter zur allgemeinen Bildung und zur Aufbewahrung.

Selbst, wenn ich das „Permit“ schon hätte, könnte ich dzt. allein nicht reisen.

Hoffe Euch wohlauf und gesund und Susi soll nur acht geben, daß sie jetzt nicht mehr auf den Arm fällt. Für heute viele Grüsse und alles Gute! Vati

Příloha č. 12: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 16. ledna 1947.

Cerhonice, 16. I. 47

Meine Lieben!

Liebe Mutti! Du bist ein wenig verzagt am 30.XII.46. Es kann mich auch wohl nicht wundern, da Du doch so mit Allem allein fertig werden mußt. Verzage nun nicht! Mach Dir keine Vorwürfe, es ist kein Anlaß hiezu! Bin ich doch noch da und soweit gesund und im Frühling komme ich schon heim. Wenn Du diesen Brief bekommst, ist der Jänner schon vorbei und wie bald kommen schon unsere Geburtstage. Ich habe eigentlich bessere Nerven als ich mir zugemutet hätte. Die Verordnung, daß Familien nicht getrennt werden, besteht ja. Aber Du weißt ja wie alles gekommen ist. Irgendwelche Ärzte müssen doch mithelfen bei den vielen Aussiedlern, die noch im Lande sind. Das Opfer haben wir dann der Susi gebracht und der Verlust für sie wäre doch viel größer gewesen. Wenn Susi halbwegs vorwärtskommt und dann doch in die 8.Klasse aufsteigt und Ulli am Zeug ist, so hast du einstweilen genug aufgebaut. Freilich bin ich in ständiger Umruhe, daß ich Euch nicht verarzten kann, wenn Euch etwas zustößt und Ähnliches. Im Laufe der hast Du aber doch was profitiert und gibst gut acht, wie ich mir immer einrede. Man muß alles relativ nehmen und da ist unser Schicksal ja längst nicht das Schlimmste.

Gestern abends habe ich meine restlichen Schmetterlinge vorgeführt. Die Leute packen und waschen heute und gehen morgen doch nach Budweis. Soweit es bis jetzt feststeht, werde ich nicht in das Krankenhaus kommen, sondern nach Vraž in ein Sanatorium. Wahrscheinlich durch die Bemühungen des Herrn Bezirksarztes. Ich soll abgeholt werden und wenn ich dort was arbeiten kann, wird die Zeit schnell vergehen. Es liegt einige Km von hier an der Bahn Pisek-Pribram und meine Schwester hier kennt es gut, har dort im Kriege Tbc-Kranke Soldaten gepflegt. Es sei alles im Hause mit Park und war auch mal Schwarzenberger Besitz. Die Adresse würde lauten:Vraž u Pisku, Sanatorium. Č-S –R.

Schade nur, daß ich wieder allein sein werde. Also eine Abwechslung wartet jetzt ein paar Tage, bis ich aus Vraž geschrieben habe. Eben kommt ein Brief von Puschner, den ich auf gut Glück ohne Angabe der Straße geschrieben habe. Er erzählt von vielen Franzensbadern und will von den Podersamern etwas wissen, die da durchkamen.

Puschners wollen eine Drogerie aufmachen, Müller soll bei Rüdesheim alles entbehren. Holzer noch Chefarzt, Zienert und Loimann in Hessen.- Wo ist Vera und Zuber? Und was machen die Tanten? Kann Anna nicht bei der Post unterkommen? Mit der Wolf stimmt das schon. Die Anderen müßt Ihr aufstöbern.

17.I. Die meisten Leute nach Budweis.

20.I Mit Vraž scheint auch nichts zu werden! Eben kommt ein Brief von Dr. Zölch. Ist immer noch in Mirosov! Wartet geduldig auf den Erfolg seines Ansuchens. Um Eger warten etwa noch 10 Ärzte, auch noch Dr.W., Dr.Reinl. In Fleissen ist ein Slowake in Z.`s Haus, der auch Schönbach mit versorgt. waren alle schon zum odsun bereit, als die Transporte eingestellt wurden. Z. war Weihnachten auf Urlaub in Fl.- Einstweilen sorgt Euch nicht und seid herzlich begrüßt! Vati

Příloha č. 13: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 25. ledna 1947.

Cerhonice, 25. I. 47

Meine Lieben !

Noch immer habt Ihr den Brief vom 23.XII.46 nicht bestätigt. der war 8 Seiten lang und ist hoffentlich doch angekommen. Inzwischen werdet Ihr schon den vom 30.XII.46 haben. . Ihr habt mit der Tanzstunde gar nicht viel Zeit übrig? Vielleicht kommt doch noch ein Schreiben von Euch zum Abschied von Cerhonice. Schon seit einer Woche sind die Leute fort und nachdem man nicht recht wußte, was man mit mir anfangen soll, riet man mir doch, in Prag vorzusprechen. Ich tat es, um nicht etwa wieder zu Dr. Zölch zurückgeschickt zu werden und so muß jede Stunde etwas kommen von Amts wegen aus Prag. Möglicherweise komme ich doch noch zu einem Krankentransport. Mit dem Autobus ist man im ¼ 10 Uhr in Smichov und kann um 17 Uhr wieder abreisen. Es war nicht so kalt noch wie vor 5 Wochen und wenn es auch wieder etwas gekostet hat, so fahre ich doch gerne, wie Mutti ja weiß. Eigentlich sollte ich die Dienstreise vergütet bekommen. Das Permit ist noch nicht von Berlin zurück und ab jetzt soll es da auch nicht mehr geben. Vom Fasching sieht man nicht viel, nur vereinzelt mal was Schreiendes, Buntes. Vom Dezember steht beim Obstmarkt das einfache, weiße Kleidchen mit der dunkelroten Samtschleife noch in der Auslage .Das Blaue, von dem ich Euch am 23.XII. schrieb, gefiel mir noch besser. Mit einem hat man nicht genug. Es ist ja nichts Besonderes für etliche 1380 čsk, wenn man es hat und das Permit dazu. Weiß gar nicht, wie es rückwärts aussieht, was sich aber im Bedarfsfalle doch von selbst ergibt, Modezeitungen und Zeitungen aus aller Welt gibt es in Unmassen. Herrliche französische Journale , ein dickeres čsk 213.- , wofür man schon schöne Schuhe bekäme. Im Buchladen gab`s nichts Neues, Billiges bei Lippert in der Auslage Gänseleber in Aspik und Muscheln. Bei Thomas (früher Seidenhaus) am Graben schon schönen Mantelstoff. Filzstiefel gibt es schöne und auch Kindersachen. Ich denke, ich muß Euch doch eine Modezeitung mitbringen. Das Leben geht doch weiter, nicht? An den „Damen“ konntet Ihr Euch doch nicht satt sehen! Bin jetzt nur neugierig wo es noch hingeht, bis ich dann endlich heim, d.h. zu Euch komme. Wegen Eger frag ich, anscheinend ist da gar kein Lager offen dzt.

Mußt halt derweil mit der schlechten Skizze fürlieb nehmen, armes Suserl, aber warte nur, es wird schon wieder anders! Vom Eislaufen lege ich Dir etwas bei aus Zürich. Die haben es schön.

28.I. Euer Brief vom 13.I. Nun werdet Ihr schon den Brief vom 23.XI.46 haben. Bin froh, daß Euch Onkel endlich versorgt hat. Frag schon längst an bei der Post, Pakete gingen noch nicht. Von der Tanzstunde schreibst Du nichts.- Ich weiß immer noch nicht wo es hingehet: Wäre ich nur schon wieder an Ort und Stelle! Da nun der ersehnte Brief da ist, wird die Abreise auch bald kommen. Jeder Tag zum Monatsende ist eigentlich Gewinn. Bleibt gesund und seid oft begrüßt. Euer Vati

Příloha č. 14: Dopis Antona Zischky z Cerhonic z 30. ledna 1947.

Cerhonice.30.I. 1947

Liebe Mutti, Susi, Ulli!

Heute war es bei Kälte schön sonnig und ich packte nochmals die Farbstifte aus. Seit Tagen bin ich ja schon reisefertig, niemand weiß aber wohin und von Prag kam bis jetzt gar nichts. Die Schwester ist schon fort, die Küche läßt nach und niemand putzt mehr. Wenn ich Kohlen hole, muß ich immer an Eure Stube denken- wie viele wollten gerne Kohle holen, wenn sie könnten. Eben kommt Susis Brief vom 16.I, wo sie doch ein wenig von der Schule plaudert. Inzwischen wirst Du, Susi, schon meinen Brief haben. Manchen Tag wird es freilich sehr anstrengend sein wenn Du abends noch schlechtes Licht hast. In Franzensbad lag noch die schöne Lessing-Ausgabe von meiner 2. Ziehmutter in Chodau, schade darum. Aus „Nathan d. W.“ hatten wir auch eine Hausarbeit. „Es sind nicht alle frei, die ihrer Ketten spotten“. Es war zu hoch gegriffen, wie der Lehrer selbst einsah. Ich denke, ich erzählte was von Geistern und Aberglauben und bekam „Befriedigend“. Das Thema war aber nicht erfaßt und heute wüßte ich ev. mehr darüber. Und Humanität? Ist das noch ein weiter Begriff, über den wir später mal disputieren werden. Jetzt darf ich da die Gedenktafel nicht übersehen, sie erinnert an den 1. Dramaturgen des č. Nationaltheaters, der hier geboren in diesem älteren Herrenhaus.-

Endlich auch was von der Tanzstunde. Dein großer Partner tanzt wohl leichter? Ich war auch mal veranlaßt, an Mutti eine einfältige Frage zu stellen (Ich denke, es war beim Wirtsdolfer in Chodau, frage Mutti). Liebe Mutti! Gib acht, daß Du Dich nicht erkältest auf deinen Reisen und bleibe nicht zu lange aus. Hoffentlich bringst Du von überall ordentliches heim. Wegen der Paketpost habe ich noch keine richtige Auskunft. Ganz stimmt das noch nicht. An mir wird's aber nicht fehlen!

Ullilein! Ein blaues Mäntelchen habe ich bei Baron in Prag gesehen! Und ein abgestepptes weißes Jäckchen mit dazugehörigem Häubchen! Vielleicht komme ich doch nochmals dahin!

Das Idyll Cerhonice ist zu Ende. Wieder rauhe Wirklichkeit. Ich fahre morgen doch nach Budweis und die nächste Adresse wird lauten: Č. Budějovice – Č. S. R. pracovní středisko

Die Frau Professor hat von dort schon mal geschrieben. Es dürfte ähnlich so werden wie Mutti schon weiß.

Příloha č. 14: MUDr. Anton Zischka, lékař v KIS Cerhonice.

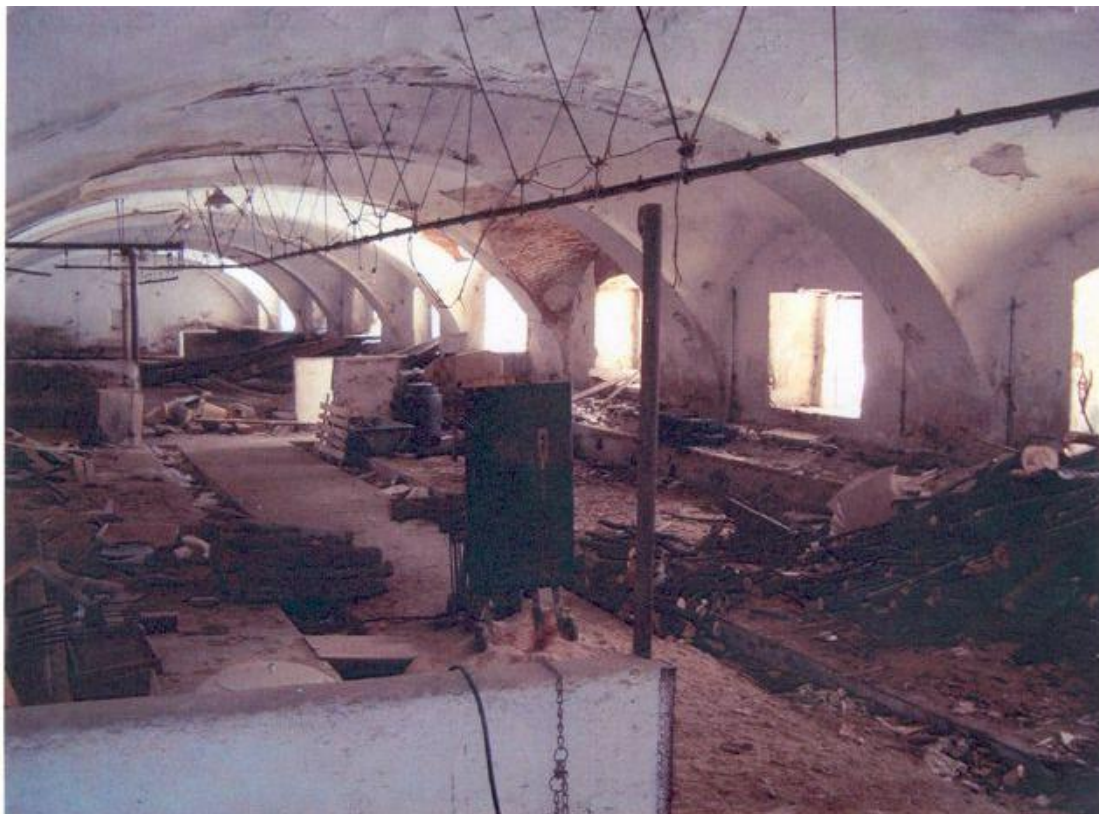
Příloha č. 15: Zídka zabraňující útekům z KIS Cerhonice.

Příloha č. 16: Zídka zabraňující útekům z KIS Cerhonice.

Příloha č. 17: Interiér hospodářských budov cerhonického zámku.

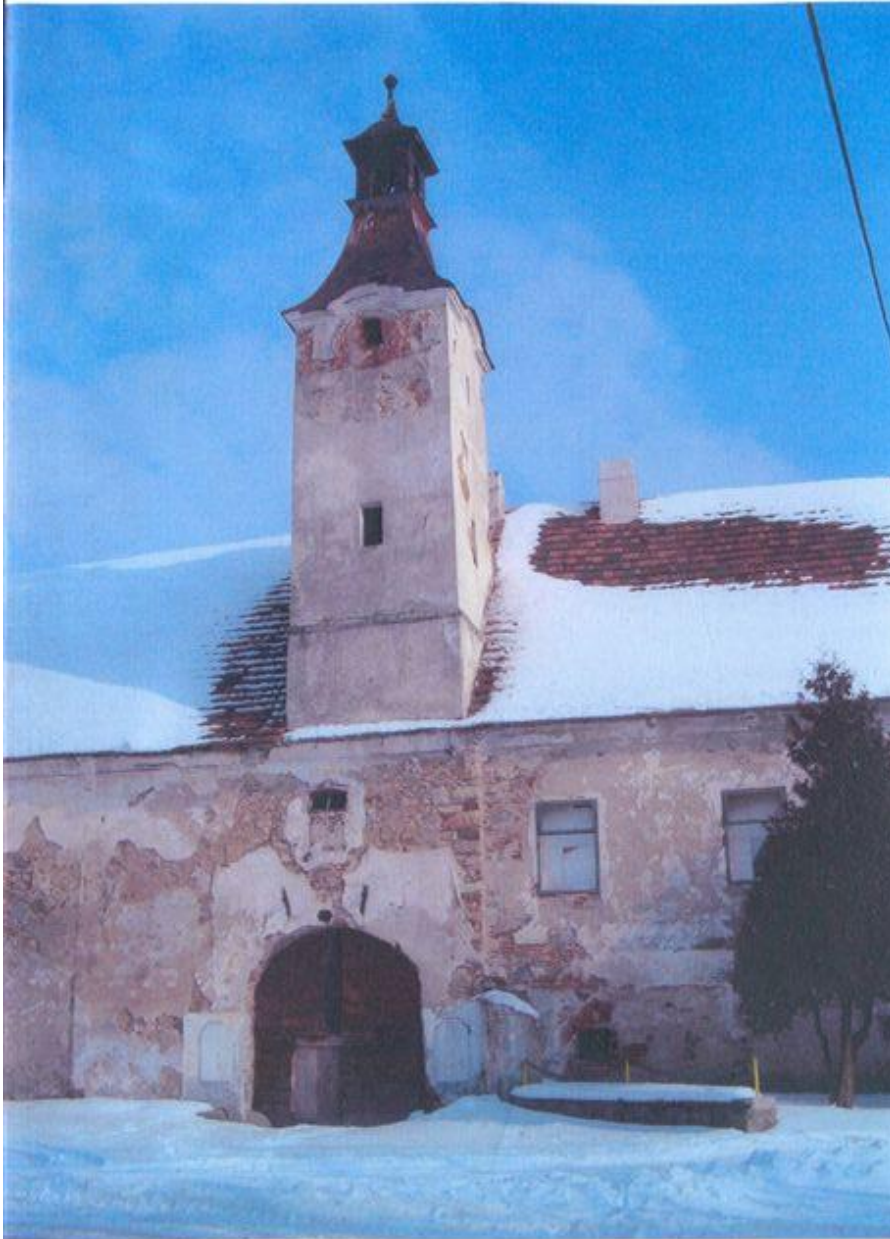
Příloha č.18: Dvůr cerhonického zámku.

Příloha č. 19: Dvůr cerhonického zámku.

Příloha č. 20: Bývalý hlavní vchod do KIS Cerhonice.

Příloha č. 21: Pamětní deska Ladislava Stroupežnického na dvoře cerhonického zámku.

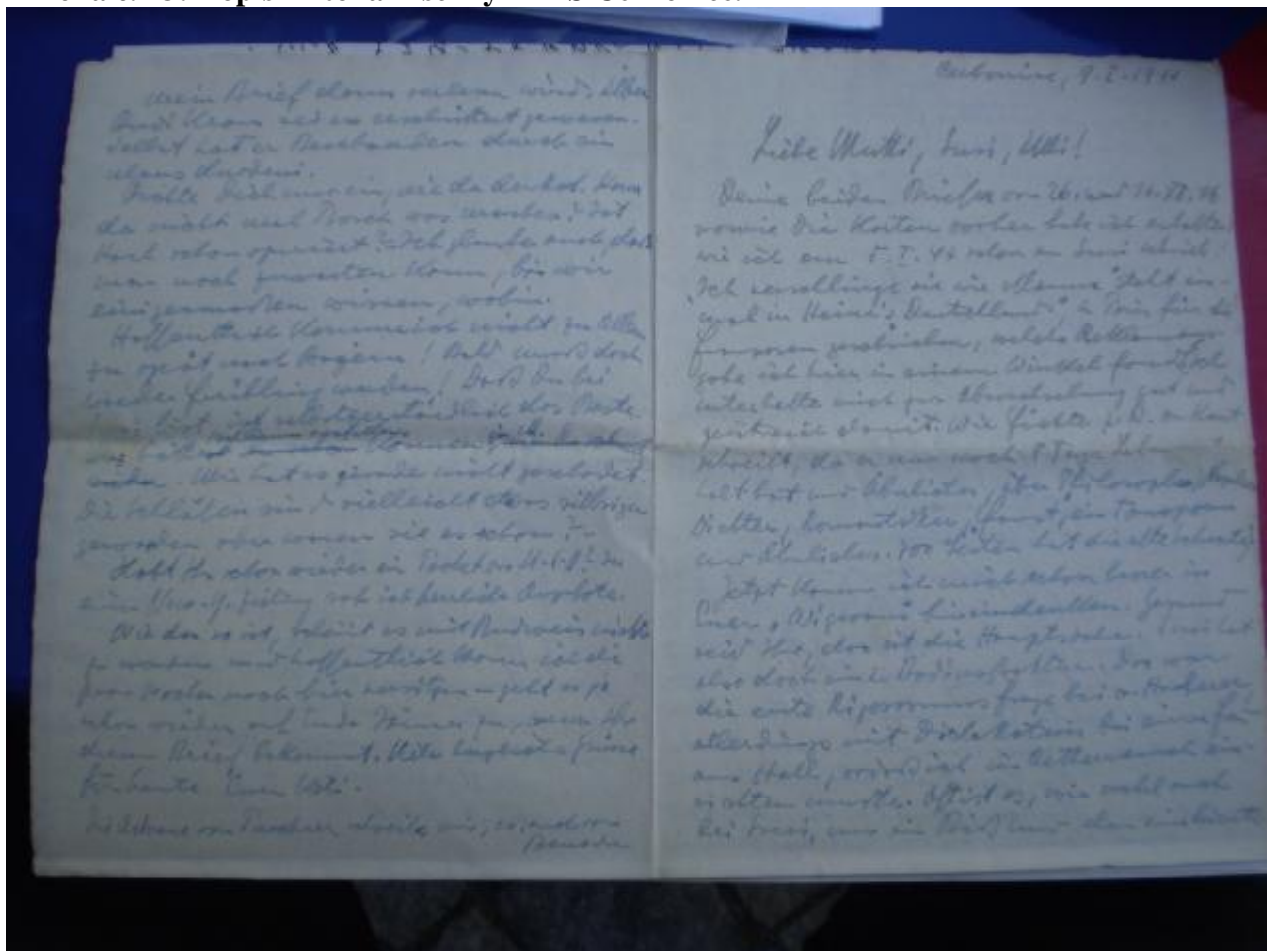

Příloha č. 22: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice. Jako podklad namalován vstup do cerhonického zámku.

Příloha č. 23: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice.

Příloha č. 24: Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice. Dopis Antona Zischky z KIS Cerhonice s malbou altánu na dvoře cerhonického zámku.

Příloha č. 25: Obálky z dopisů Antona Zischky z KIS Cerhonice. V levém rohu se nachází označení, že dopis byl cenzurován.

Příloha č. 26: Odsun Němců u Hřebčince.

Příloha č. 27: Odsun Němců u Otavských kasáren.

Příloha č. 28: Odsun Němců okolo Otavských kasáren.

Příloha č. 29: Odsun Němců na Kollárově ulici.

